

AUTOREFERAT

Małgorzata Barbara Wójtowicz-Szeffler
Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
Wydział Psychologii
Katedra Psychologii Ogólnej i Rozwoju Człowieka
Email: mszeffler@ukw.edu.pl
Nr telefonu: +48 660 775 685
ORCID: 0000-0003-4822-2473

Spis treści

1. Dane osobowe	3
2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe	3
2.1 Wykształcenie podyplomowe	3
2.2 Kursy i szkolenia	4
3. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych	9
3.1 Informacja o zatrudnieniu w innych jednostkach naukowych	9
4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2021 poz. 478 z późn.zm.)	9
4.1 Omówienie głównego osiągnięcia naukowego	
4.1.1 Tytuł i dane wydawnicze monografii	9
4.1.2 Wprowadzenie i kontekst badań	9
4.1.3 Cele i problemy badawcze	11
4.1.4 Metodologia badań	14
4.1.5 Najważniejsze wyniki i ich interpretacja	16
4.1.5.1 Związek ryzyka rozwojowego wcześniaka z poziomem stresu rodzicielskiego	16
4.1.5.2 Związek stresu rodzicielskiego ze strategiami radzenia sobie ze stresem	18
4.1.5.3 Związek między stresem rodzica a kompetencjami rodzicielskimi	19
4.1.5.4 Znaczenie wsparcia społecznego w relacji między stresem a funkcjonowaniem rodzica	20
4.1.5.5 Zmienne socjodemograficzne a funkcjonowanie rodziców wcześniaków	22
4.1.6 Nowatorstwo i znaczenie publikacji dla rozwoju dyscypliny	23
4.1.7 Znaczenie praktyczne i implikacje wdrożeniowe	24
4.1.8 Podsumowanie i perspektywy dalszych badań	27
4.2 Omówienie dorobku dopełniającego główne osiągnięcie naukowe	28
4.2.1 Diagnozowanie rozwoju – fundament teoretyczno-metodologiczny	29
4.2.2 Wspomaganie rozwoju dziecka i jego rodziny – kontynuacja i praktyczne przełożenie badań diagnostycznych	39

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej	48
5.1 Kierowanie projektami badawczymi lub udział w takich projektach	48
5.2 Międzynarodowa i krajowa współpraca naukowa	59
5.3 Udział w konferencjach naukowych krajowych i zagranicznych oraz udział w komitetach naukowych i organizacyjnych konferencji	62
5.4 Recenzowanie projektów międzynarodowych lub krajowych oraz publikacji w czasopiśmie międzynarodowych i krajowych	66
5.5 Działalność w towarzystwach naukowych	67
6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę	68
6.1 Osiągnięcia dydaktyczne w kształceniu młodych kadr naukowych	68
6.2 Inne osiągnięcia dydaktyczne	69
6.3 Osiągnięcia organizacyjne	71
6.4 Współpraca ze środowiskiem społeczno-gospodarczym i popularyzacja nauki	74
7. Oprócz kwestii wymienionych w pkt. 1–6, wnioskodawca może podać inne informacje, ważne z jego punktu widzenia, dotyczące jego kariery zawodowej	77
7.1 Komercjalizacja wyników badań i ich wykorzystanie w praktyce	77
7.2 Uzyskane wyróżnienia i nagrody	78
Bibliografia	79

1. Dane osobowe

Imiona i nazwisko: Małgorzata Barbara Wójtowicz-Szeffler

(do 14.10.2016 roku Małgorzata Barbara Wójtowicz-Dacka)

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe

2003 - Stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie psychologii (załącznik 2)

Tytuł pracy: *Zależność wyniku testu inteligencji Wechslera od strategii i preferencji poznawczych*

Promotor: Prof. dr hab. Alina Kolańczyk

Recenzenci: Prof. dr hab. Edward Nęcka oraz Prof. dr hab. Czesław Nosal,

Stopień naukowy nadany uchwałą Rady Wydziału Pedagogiki i Psychologii Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego (obecnie Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy) z dnia 10.czerwca 2003 roku.

1994 - Tytuł magistra psychologii

Temat pracy: *Intuicja jako element warsztatu psychologa*

Promotor: Prof. dr hab. Teresa Rzepa

Wydział Nauk Społecznych Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, nr dyplomu: 5702 z dnia 23.czerwca 1994 roku.

1989 - Tytuł pielęgniarki dyplomowanej, Liceum Medyczno-Pielęgniarskie w Bydgoszczy

Doświadczenie zdobyte w pielęgniarstwie, szczególnie w obszarze opieki pediatrycznej, odegrało istotną rolę w kształtowaniu mojej dalszej ścieżki życiowej i zawodowej.

2.1 Wykształcenie podyplomowe

2019 - Podyplomowe studia „Integracja sensoryczna SI”, Wyższa Szkoła Nauk o Zdrowiu w Bydgoszczy, nr świadectwa 121/2019/B z dnia 2.kwietnia 2019 r.

2016 - Podyplomowe studia „Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka i wczesna interwencja z wykorzystaniem metod neuropsychologicznych”, Centrum Kształcenia Podyplomowego i Ustawicznego KPSW w Bydgoszczy, nr świadectwa 5632 z dnia 2.lipca 2016 r.

Kursy i szkolenia

Już podczas studiów magisterskich, a potem także w trakcie pracy na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, rozwijałam swoje kompetencje zawodowe wertykalnie i horyzontalnie, realizując dzięki temu następujące cele:

- (a) w obszarze praktyki psychologicznej - systematyczne pogłębianie wiedzy i rozwijanie kompetencji diagnostycznych oraz terapeutycznych, ukierunkowanych na wspieranie rozwoju dziecka i rodziny;
- (b) w obszarze badań naukowych - doskonalenie umiejętności badawczych poprzez udział w projektach normalizacyjnych lub walidacyjnych oraz wdrażanie innowacyjnych metod w pracy z dziećmi i rodzinami;
- (c) w obszarze dydaktyki akademickiej - wzbogacanie i unowocześnianie oferty dydaktycznej poprzez wprowadzanie nowych narzędzi, metod i podejść (m.in. tutoring, wykorzystanie AI, itd.).

Taki profil doskonalenia zawodowego umożliwił mi wykorzystanie zdobytej wiedzy i kompetencji w szerokiej perspektywie – zarówno w praktyce psychologicznej, jak i w działalności badawczej oraz dydaktycznej, a także we współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym.

Lp.	Rok ukończenia	Rodzaj i nazwa kursu/szkolenia oraz miejsce realizacji:
1	2025	Szkolenie online: „Trener neuroróżnorodności”, Accredited: Trainnig Provider IPHM
2	2025	Szkolenie: „Zerwane więzi i teoria przywiązania”, Warszawa: Polski Instytut Traumatologii i Centrum Psychologiczne Item
3	2025	Szkolenie: „Zrozumieć dziecko z FASD”, Warszawa: Centrum Psychologiczne Item
4	2025	Webinarium online: „Sygnały sensoryczne dziecka, Skuteczne rozpoznawanie zachowań i strategie wsparcia”, Fundacja Famiga
5	2024	Warsztat: „Od stresu do spokoju. Jak poradzić sobie ze stresem i wypaleniem zawodowym”, Uniwersytet WSB Merito, Bydgoszcz
6	2024	Szkolenie: „Warsztat AI dla dydaktyków - projektowanie praktycznych zajęć”, Uniwersytet WSB Merito, Bydgoszcz
7	2023	Webinarium: „Wysoko wrażliwe dziecko w grupie przedszkolnej i szkolnej”, Fundacja Famiga
8	2023	Szkolenie: „Dysforia płciowa wśród dzieci i młodzieży”, Centrum Psychoterapii Przyszań, Bydgoszcz
9	2022	Kurs certyfikujący: 64-godzinny kurs certyfikujący Szkoły Tutorów Collegium Wratislaviense, Kraków (certyfikat tutora)
10	2022	Szkolenie z zakresu obsługi systemu ACX: platformy Alfa, Gamma, Sigma oraz stacja terapeutyczna, PHU Technomex
11	2021	Webinarium: „Metoda Ruchu Rozwijającego W. Sherborne w pracy z grupą”, Fundacja Famiga
12	2021	Szkolenie: "W jaki sposób obserwować dziecko, aby nie przeoczyć zaburzeń przetwarzania sensorycznego i jak wspierać bazowe układy sensoryczne", Oświata – Grupa Wydawnicza
13	2021	Cykl szkoleń w ramach konferencji "Akademia e-Learningu", Centrum e-Edukacji

14	2021	Szkolenie: „Rozwijanie teorii umysłu”, Fundacja Pomoce.TUS.pl
15	2021	Cykl szkoleń w ramach konferencji szkoleniowej: "Akcja-relacja. Wspomaganie rozwoju społeczno-emocjonalnego dzieci i młodzieży", NPDP Studio Psychologiczne
16	2021	Szkolenie online: „Praca z dzieckiem nieśmiałym”, Fundacja Pomoce.TUS.pl
17	2021	Szkolenie z zakresu niepełnosprawności narządu słuchu i mowy, Projekt „Uniwersytet Równych Szans” realizowany przez UKW w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020
18	2021	Szkolenie z zakresu niepełnosprawności narządu ruchu, Projekt „Uniwersytet Równych Szans” realizowany przez UKW w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020
19	2021	Szkolenie z zakresu zaburzeń psychicznych i spektrum autyzmu, Projekt „Uniwersytet Równych Szans” realizowany przez UKW w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020
20	2021	Szkolenie z zakresu niepełnosprawności narządu wzroku, Projekt „Uniwersytet Równych Szans” realizowany przez UKW w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020
21	2021	Szkolenie kompetencji ogólnych: „Niezbędnik oligofrenopedagogika – Jak pracować z uczniem niepełnosprawnym intelektualnie”, Biuro Prawne Adam Walas, Skierniewice
22	2021	Szkolenie online: „Praca nad normami społecznymi”, Fundacja Pomoce.TUS.pl
23	2021	Webinarium: „Nieśmiałe dziecko w grupie - przyczyny, integracja i aktywizacja”, Fundacja Famiga
24	2021	Webinarium: „Aktywności wspierające potencjał twórczy dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym”, Fundacja Famiga
25	2021	Webinarium: „Metoda Dobrego Startu w pracy z dzieckiem”, Fundacja Famiga
26	2021	Webinarium: „Nadpobudliwe dziecko w grupie - przyczyny i postępowanie”, Fundacja Famiga
27	2021	Webinarium: „Trening Umiejętności Społecznych. Sposoby na integrację grupy - zabawy i ćwiczenia”, Fundacja Famiga
28	2021	Webinarium: „Wysoko wrażliwe dziecko w grupie - wskazówki do pracy i propozycje zabaw”, Fundacja Famiga
29	2021	Webinarium: „Trudne zachowania w grupie - działania socjoterapeutyczne dla dzieci”, Fundacja Famiga
30	2021	Webinarium: „Nieśmiałe dziecko w grupie - przyczyny, integracja i aktywizacja”, Fundacja Famiga
31	2021	Szkolenie: „Kwestionariusze, testy, narzędzia, obserwacja w spektrum autyzmu”, MIP International, Katowice
32	2020	Szkolenie dla celów normalizacyjnych w ramach projektu: „Opracowanie i upowszechnienie narzędzi diagnostycznych (testów) dla obszaru poznawczego, przeznaczonych dla dzieci i młodzieży, w tym uczniów z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi”, Instytut Badań Edukacyjnych IBE oraz SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny, Warszawa
33	2020	Szkolenie: „Zaburzenia emocjonalne dzieci i młodzieży. Jak pracować z lękiem, stresem oraz trudnymi emocjami u dziecka i nastolatka”, Forum Media Polska i Wydawnictwo Psychologia w praktyce
34	2020	Praktyczny kurs on-line: „Dziecko w kryzysie psychicznym - terapia przy zaburzeniach lękowych”, Wydawnictwo Charaktery i Głos Pedagogiczny
35	2020	Praktyczny kurs on-line: „Sztuka dobrego życia - jak być sobą w domu i w pracy”, Wydawnictwo Charaktery

36	2020	Warsztat naukowy: „Ocena funkcjonalna dzieci, młodzieży i dorosłych z NI - przegląd narzędzi diagnostycznych”, Fundacja na rzecz rozwoju Inspirator
37	2020	Webinarium: „Aktywności wspierające potencjał twórczy dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym”, Fundacja Famiga
38	2019	Szkolenie: „Biofeedback, tDCS, Metoda Warnkego w terapii dzieci i dorosłych”, BioMed Neurotechnologie, Bydgoszcz
39	2019	Szkolenie dla celów normalizacyjnych: „Stosowanie Skali Inteligencji Wechslera dla Dzieci - wydanie piąte (WISC-V) oraz Bateria Testów do Badania Funkcji Językowych i Komunikacyjnych dla Dzieci (LCTB-C)”, Pracownia Testów Psychologicznych PTP, Warszawa
40	2018	Szkolenie: „Metoda Carole Sutton”, Niepubliczna Specjalistyczna Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna Synapsis, Warszawa
41	2018	Szkolenie: „Emocje i komunikacja w bliskich relacjach w obliczu specyficznych wyzwań cywilizacyjnych”, IV Ogólnopolski Kongres Psychologów i Psychoterapeutów dzieci i dorosłych, Warszawa
42	2018	Kurs: „Holistyczna terapia dzieci i młodzieży z zaburzeniami lękowymi, Akademia Psychologa”, Forum Media Polska, Poznań
43	2018	Szkolenie przygotowujące do normalizacji Inwentarza Stresu Rodzicielskiego PSI-4, Inwentarza Stresu Rodzicielskiego – Adolescencji SIPA oraz systemu Diagnozy Dzieci i Młodzieży SENA, Pracownia Testów Psychologicznych PTP, Warszawa
44	2018	Szkolenie: „Wczesna interwencja psychologiczna wobec małego dziecka i jego rodziny – problemy kliniczne w pierwszych latach życia dziecka”, Pracownia Pomocy Psychologicznej, Ośrodek Szkoleniowy, Sopot
45	2017–2018	Szkolenie: „Certyfikowana Akademia Stymulacji Sensorycznej SI – najlepsze elementy terapii SI” – kompleksowe postępowanie na rzeczywistych pacjentach, Centrum Kompetencji Forum Media Polska, Poznań
46	2017	Szkolenie: „Stosowanie i interpretacja Skali Inteligencji Stanford-Binet 5”, Pracownia Testów Psychologicznych i Pedagogicznych, Gdańsk (uprawnienia do realizacji zadań diagnostycznych i prowadzenia zajęć dydaktycznych)
47	2017	Szkolenie z zakresu metody projekcyjnej Coffy Test, Polski Oddział Towarzystwa Badań nad Emocjami i Przywiązaniem SEAS Polska, Bydgoszcz
48	2017	Szkolenie: „Opracowanie instrumentów do prowadzenia diagnozy psychologiczno-pedagogicznej”, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa
49	2017	Szkolenie: „Zastosowanie Nowoczesnych Metod Interdyscyplinarnej Terapii Dzieci i Młodzieży z Niepełnosprawnością”, Centrum Kompetencji Forum Media Polska, Poznań
50	2017	Szkolenie: „Diagnozowanie małych dzieci ze spektrum autyzmu”, Fundacja Synapsis, Warszawa
51	2017	Szkolenie: „Certyfikowana Akademia Arteterapii – profesjonalne, innowacyjne metody arteterapeutyczne w holistycznej terapii dzieci i dorosłych”, Centrum Kompetencji Forum Media Polska, Poznań
52	2016	Szkolenie certyfikujące: „Video-feedback Intervention to promote Positive Parenting and Sensitive Discipline, VIPP-SD”, Center of Child and Family Studies, Leiden University, Holandia – certyfikat uprawniający do stosowania programu w praktyce terapeutyczno-interwencyjnej i w badaniach naukowych
53	2016	Warsztat: „Wspomaganie rozwoju dziecka metodami Integracji Sensorycznej”, Centrum Kształcenia Podyplomowego i Ustawicznego KPSW w Bydgoszczy
54	2016	Szkolenie: „Stosowanie i interpretacja Zestawu Kwestionariuszy do Diagnozy Spektrum Autyzmu ASRS”, Pracownia Testów Psychologicznych PTP, Warszawa

55	2016	Warsztat: „Pomiar Przywiązania – metody ilościowe i jakościowe”, Polski Oddział Towarzystwa Badań nad Emocjami i Przywiązaniem SEAS Polska, Instytut Psychologii UKW, Bydgoszcz
56	2016	Szkolenie: „Stosowanie i interpretacja Międzynarodowej Wykonaniowej Skali Leitera-3”, Pracownia Testów Psychologicznych PTP, Warszawa
57	2015	Szkolenie: „Wspomaganie więzi fizycznej i uczuciowej przez masaż”, KPSW, Bydgoszcz
58	2015	Warsztat: Badanie mentalizacji za pomocą wywiadu AAI (Adult Attachment Interview) i Skali Funkcjonowania Refleksyjnego (SSR), Instytut Psychologii UKW, Bydgoszcz
59	2015	Kurs: „Video-feedback Intervention to promote Positive Parenting and Sensitive Discipline, VIPP-SD”, Center of Child and Family Studies, Leiden University oraz Instytut Psychologii UKW, Bydgoszcz–Holandia
60	2014–2015	Szkolenie: Stosowanie narzędzi TUNSS i TPR w ramach Ogólnopolskiego badania „Pierwszoklasista 2014”, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa
61	2014	Szkolenie: „Diagnoza kompetencji komunikacyjnych dzieci klas 1–3”, IBE, Warszawa
62	2014	Szkolenie: „Diagnoza i terapia zaburzeń rozwojowych u dzieci”, PTPR, Sopot
63	2014	Szkolenie: „Stosowanie i interpretacja Skali Inteligencji i Rozwoju IDS”, Pracownia Testów PTP, Warszawa
64	2014	Szkolenie: „Diagnoza umiejętności na starcie szkolnym 6-latków”, IBE, Warszawa
65	2014	Warsztat: „Skala Inteligencji i Rozwoju IDS-P dla dzieci 3–5 letnich”, Zjazd Naukowy PTP w Bydgoszczy
66	2013	Szkolenie: „Diagnostyka i postępowanie terapeutyczne w zakresie wybranych zaburzeń wieku rozwojowego”, Pracownia Pomocy Psychologicznej dla Dzieci, Młodzieży i Rodzin, Sopot
67	2012	Szkolenie: „Techniki wspierające rozwój dziecka od 2 roku życia (Metoda malowania dziesięcioma palcami R. Show oraz Techniki Relaksacyjne wg Jacobsona)”, Instytut Psychologii UKW, Bydgoszcz
68	2012	Warsztat: „Rybki, Ryby, Wieloryby – poznaj świat swojego dziecka”, Akademia Zabawy i Rozwoju Octopus, Gdańsk Szadulki
69	2011	Warsztat: „Metoda Kinezyterapii Edukacyjnej P. i G. Dennison – Gimnastyka Mózgu I i II stopień”, Europejskie Centrum Biznesu i Szkoleń, Poradnictwo Psychologiczne (ECBS), Bydgoszcz
70	2011	Szkolenie: „Skala Oceny Zachowań Noworodka NBAS”, T. Brazeltona, Warszawa
71	2010	Szkolenie: „Założenia i zastosowanie metody Ruchu Rozwijającego Weroniki Sherborne”, Instytut Psychologii UKW, Bydgoszcz
72	2007	Szkolenie: „Stosowanie i interpretacja Dziecięcej Skali Rozwojowej”, Pracownia Testów Psychologicznych PTP, Warszawa
73	2006	Szkolenie: „Stosowanie i interpretacja Skali Inteligencji WAIS-R (PL)”, Pracownia Testów Psychologicznych PTP, Warszawa
74	1997	Kurs „Animator Twórczości”, Fundacja na rzecz rozwoju Inspirator, Bydgoszcz
75	1994	Kurs: „Use Your Head (Rusz głową)” – uprawniający do prowadzenia zajęć wspomagających skuteczność metod uczenia się opartych na metodzie Tony’ego Buzana, Ośrodek Doradztwa Kształcenia i Rozwoju Vigor, Poznań

Rozwój zawodowy traktowałam jako proces obejmujący zarówno horyzontalne poszerzanie kompetencji, jak i wertykalne pogłębianie specjalizacji. W konsekwencji tak przyjętej strategii systematycznie uczestniczyłam w licznych formach doskonalenia zawodowego, obejmujących ponad 70 kursów i szkoleń specjalistycznych. Budowanie

specjalistycznego profilu zawodowego stanowiło i nadal stanowi istotny element mojego rozwoju osobistego i zawodowego. Doświadczenia zdobywane w ramach rozwoju horyzontalnego znalazły bezpośrednie odzwierciedlenie w mojej dysertacji doktorskiej, a także były konsekwentnie rozwijane po uzyskaniu stopnia doktora, zarówno w obszarze badań naukowych, jak i praktyki psychologicznej oraz dydaktyki akademickiej.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

1995 – 2003	Asystent w Katedrze Psychologii Rozwoju Człowieka Wydziału Pedagogicznego Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy (od 2000 roku Zakład Psychologii Rozwoju Człowieka Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego)
2003 – 2019	Adiunkt w Zakładzie Psychologii Rozwoju Człowieka Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego (od roku 2005 - Instytut Psychologii Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy)
2019 - 2021	Adiunkt dydaktyczny w Katedrze Psychologii Ogólnej i Rozwoju Człowieka, Wydział Psychologii, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
2021 - 2022	Starszy wykładowca w Katedrze Psychologii Ogólnej i Rozwoju Człowieka, Wydział Psychologii, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
2022 do chwili obecnej	Adiunkt badawczo-dydaktyczny w Katedrze Psychologii Ogólnej i Rozwoju Człowieka, Wydział Psychologii, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
od 2017 roku do teraz	Kierownik Pracowni Badań nad Dzieckiem w Centrum Pomocy Psychologicznej przy Wydziale Psychologii UKW w Bydgoszczy
2005 - 2019	Nauczyciel akademicki – współpraca ze Szkołą Wyższą Psychologii Społecznej (SWPS), Wydział Zamiejscowy w Sopocie
2022-2023	Wykonawca w projekcie – Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego (UKSW) w Warszawie

4. Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2021 poz. 478 z późn.zm.)

4.1 Omówienie głównego osiągnięcia naukowego

Główne osiągnięcie naukowe ma postać monografii autorskiej pt. *Wczesniactwo. Holistyczny model wsparcia rodziny*. Praca ta jest rezultatem konsekwentnie rozwijanego przeze mnie programu badawczo-aplikacyjnego, obejmującego procesową i kontekstową diagnozę rozwoju oraz projektowanie oddziaływań wspierających, realizowanych na poziomie dziecka i systemu rodzinnego. W niniejszym opracowaniu integruję te doświadczenia w postaci autorskiej koncepcji holistycznego wsparcia rodziny dziecka przedwcześnie urodzonego, osadzonej w paradygmacie bio-psycho-społecznym i ekologicznym. Dla przejrzystości autoreferatu szczegółowe omówienie dorobku komplementarnego wobec osiągnięcia głównego, dokumentującego etapowy rozwój programu badawczo-aplikacyjnego, przedstawiam w pkt 4.2.

4.1.1 Tytuł i dane wydawnicze monografii

Wójtowicz-Szeffler, M. (2025). *Wczesniactwo. Holistyczny model wsparcia rodziny*. Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, 340 s. (załącznik 5.1)

4.1.2 Wprowadzenie i kontekst badań

Współcześnie obserwuje się narastającą skalę problemu wczesniactwa, które stanowi jedno z istotnych wyzwań zdrowotnych, rozwojowych i psychospołecznych wymagających zintegrowanych działań zarówno wobec dziecka przedwcześnie urodzonego, jak i jego rodziny (Pilewska-Kozak i in, 2023; WHO, 2023; Sadecka-Makaruk, 2025). Jak wskazuje raport WHO *Born Too Soon: Decade of Action on Preterm Birth* (2023) obejmujący badaniami 148 krajów, zjawisko to dotyczy już ponad 1 na 10 noworodków (ogólnoświatowy wskaźnik 11,1%). Oznacza to, że każdego roku tysiące rodzin rozpoczynają rodzicielstwo w warunkach podwyższonego ryzyka medycznego i rozwojowego. Skala zjawiska nadaje mu wymiar nie tylko kliniczny, lecz także społeczny i systemowy. Konsekwencje przedwczesnego urodzenia wykraczają poza obszar funkcjonowania medycznego i rozwojowego dziecka, obejmując również adaptację psychologiczną rodziców oraz funkcjonowanie systemu rodzinnego jako całości. W ten nurt problemowy wpisuje się monografia habilitacyjna *Wczesniactwo. Holistyczny model wsparcia rodziny* (Wójtowicz-Szeffler, 2025), stanowiąca zwieńczenie oraz rozwinięcie moich wieloletnich badań z zakresu psychologii rozwoju człowieka, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki dziecka przedwcześnie urodzonego.

Po uzyskaniu stopnia doktora zagadnienia wczesnego dzieciństwa stały się centralnym obszarem mojej aktywności badawczej. Prowadzone przez mnie analizy ewoluowały od problematyki diagnozowania rozwoju małego dziecka ku projektowaniu oddziaływań wspierających dziecko i system rodzinny, tworząc spójne zaplecze teoretyczne i empiryczne dla opracowania monografii habilitacyjnej.

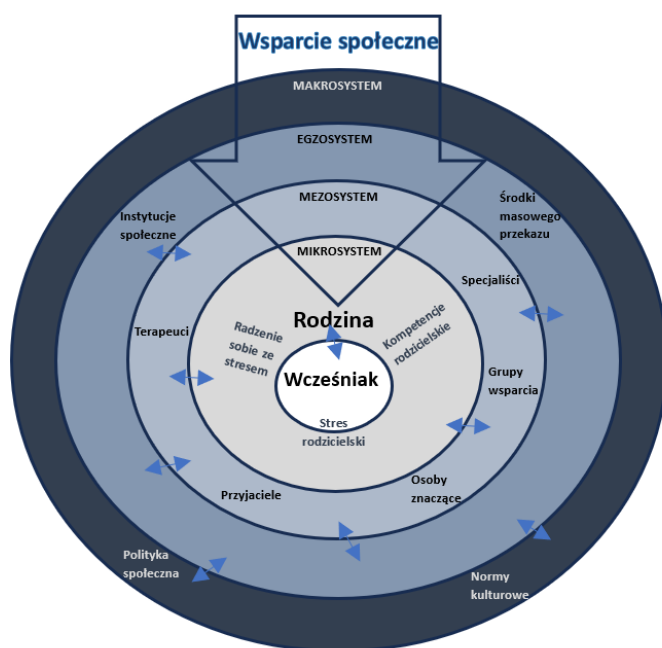
Stopniowe rozwijanie badań nad diagnozowaniem i wspieraniem rozwoju małego dziecka skierowało moją uwagę ku szczególnej populacji, jaką są dzieci przedwcześnie urodzone. Analiza literatury oraz doświadczenia badawcze ujawniły ograniczoną liczbę

opracowań ujmujących wcześniactwo w sposób zintegrowany, z wyraźnym uwzględnieniem perspektywy psychologicznej i rodzinnej. Lukę tę potraktowałam jako impuls do podjęcia pogłębionych badań, w których perspektywa diagnostyczna obejmuje analizę stresu rodzicielskiego oraz mechanizmów radzenia sobie z nim w kontekście systemu rodzinnego, a perspektywa wspierająca ukazuje możliwości praktycznych oddziaływań na wzmacniających zasoby i kompetencje rodziców dziecka przedwcześnie urodzonego.

Monografia stanowi jedną z pierwszych w Polsce prób całościowego, systemowego ujęcia wcześniactwa z perspektywy psychologii rozwoju i funkcjonowania rodziny. Publikacja pozostaje w zgodzie z aktualnymi trendami międzynarodowymi (np. Family-Integrated Care, FICare – zob. Cutrona, 2020; Waddington i in., 2021; Pricoco i in., 2023). Opracowanie integruje klasyczne koncepcje psychologiczne – poznawczo-transakcyjny model stresu Richarda Lazarusa i Susan Folkman (1984), teorię wsparcia społecznego Sheldona Cohena i Thomasa Willsa (1985) oraz teorię systemów ekologicznych Uriego Bronfenbrennera (1994, 2005) z wynikami badań własnych – zarówno ilościowych, jak i jakościowych. Dzięki temu możliwe było uchwycenie wielowymiarowości doświadczeń rodzin dzieci przedwcześnie urodzonych oraz zaproponowanie modelu wyjaśniającego zależności między stresem rodzicielskim, strategiami radzenia sobie, kompetencjami rodzicielskimi a wsparciem społecznym.

Wkład autorski obejmuje opracowanie spójnej koncepcji teoretycznej integrującej wskazane podejścia w ramach jednego modelu wyjaśniającego oraz empiryczną weryfikację kluczowych zależności w badaniach własnych. Rezultatem tych działań jest holistyczny model wsparcia rodziny wcześniaka (rys. 1), który stanowi oryginalne rozwiązanie teoretyczno-empiryczne w obszarze psychologii rozwojowej i rodzinnej w Polsce.

Rysunek 1. Holistyczny model wsparcia rodziny wcześniaka

Źródło: Opracowanie własne na podstawie koncepcji Bronfenbrennera (1979, za: Newman, Newman, 2024.)

Wczesniactwo, które dotyka coraz większej liczby rodzin w Polsce i na świecie (Born too soon, 2023; Borszewska-Kornacka i in., 2021; Sadecka-Makaruk, 2025), pociąga za sobą długofalowe konsekwencje zdrowotne, rozwojowe i emocjonalne, które obciążają zarówno dziecko, jak i jego rodzinę (Salamończyk i in., 2023; Świetliński, 2021; Szczapa, 2022). W literaturze przedmiotu podkreśla się kluczowe znaczenie rodziców jako pierwszego środowiska terapeutycznego dziecka (Bieleninik, Konieczna-Nowak, 2020; Kiepus-Nawrocka i in., 2024; Kmita, 2004, 2013b; Treyvaud i in., 2019). Jednocześnie w polskim piśmiennictwie stosunkowo rzadko podejmowane są próby systemowego i bio-psycho-społecznego ujęcia wczesniactwa, integrującego czynniki biologiczne, psychologiczne i społeczne w ramach jednej, spójnej koncepcji.

Proponowany w monografii model zakorzeniony jest w ekologicznej teorii rozwoju Bronfenbrennera (2005), co umożliwia analizę wczesniactwa na wielu poziomach – od mikrosystemu (relacja dziecko–rodzic), przez mezosystem (relacje rodzinne), po makrosystem (instytucje, rozwiązania systemowe i polityka społeczna). W przeciwieństwie do podejść koncentrujących się wyłącznie na analizie stresu rodzicielskiego, zaproponowane ujęcie traktuje rodzinę wczesniaka jako dynamiczny system wzajemnych zależności. Istotnym elementem koncepcji jest także integracja perspektywy ekologicznej z transakcyjnym modelem rozwoju Arnolda Sameroffa (2009), akcentującym dwukierunkową relację dziecko–rodzic. Oznacza to, że nie tylko stan zdrowia i zachowanie dziecka pozostają w związku ze stresem rodzicielskim, lecz również sposób reagowania i funkcjonowania rodzica oddziałuje na dziecko, jego rozwój oraz jakość więzi opiekuńczej.

Choć w monografii nie analizowałam bezpośrednich interakcji rodzic–dziecko ani wskaźników funkcjonowania dziecka, w zaprezentowanym modelu przyjąłam założenie pośrednich zależności, opartych na literaturze zarówno polskiej (Kmita, 2004, 2013a, 2013b, 2018; Kmita, Majewska, 2013; Niedźwiecka, 2021; Kiepus-Nawrocka i in., 2024), jak i zagranicznej (Bornstein, i in., 2008; Sameroff, Fiese, 2000; Trevarthen, 2007). Analizy te wskazują, że sposoby radzenia sobie rodziców ze stresem i ich kompetencje wychowawcze mają istotne znaczenie dla jakości środowiska rozwojowego dziecka.

Opracowany model pełni funkcję nie tylko porządkującą wiedzę teoretyczną, lecz także wskazującą praktyczne kierunki działań diagnostycznych, terapeutycznych i edukacyjnych wobec rodzin wczesniaków. Ujęcie bio-psycho-społeczne pozwala uchwycić dynamikę oddziaływań między czynnikami biologicznymi, psychologicznymi i społecznymi oraz określić, w jaki sposób różne formy wsparcia mogą pełnić funkcję ochronną i kompensacyjną w procesie adaptacji rodziny do sytuacji przedwczesnego urodzenia dziecka.

4.1.3 Cele pracy i problemy badawcze

Praca ma charakter teoretyczno-aplikacyjny i koncentruje się zarówno na pogłębieniu wiedzy naukowej dotyczącej funkcjonowania rodzin dzieci przedwcześnie urodzonych, jak i na wypracowaniu rekomendacji dla praktyki psychologicznej oraz systemowej.

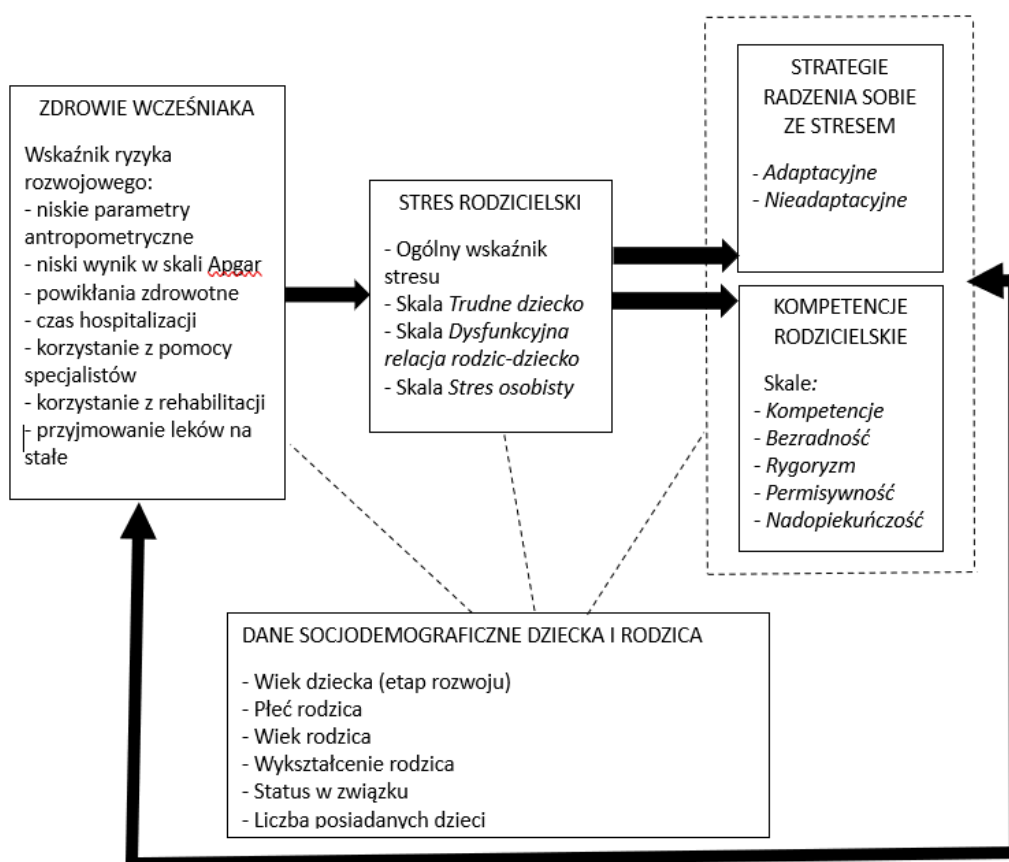
Podstawowym celem badań była empiryczna weryfikacja mechanizmów zależności między stresem rodzicielskim a strategiami radzenia sobie oraz kompetencjami rodzicielskimi, ze szczególnym uwzględnieniem moderującej roli wsparcia społecznego.

W nawiązaniu do zaproponowanego w niniejszej pracy modelu teoretycznego pytania badawcze i hipotezy sformułowano w odniesieniu do relacji, które w rodzinie dziecka urodzonego przedwcześnie ujawniają się w określonej sekwencji chronologicznej i wynikają z uwzględnienia różnych aspektów jej funkcjonowania: biologicznego (stan zdrowia wcześniaka), psychologicznego (poziom stresu rodziców, strategie radzenia sobie, kompetencje rodzicielskie) oraz społecznego (różne źródła wsparcia dostępne dla rodziców).

W modelu teoretycznym przyjęto, że punktem wyjścia analiz jest związek między stanem zdrowia wcześniaka (zoperacjonalizowanym jako wskaźnik ryzyka rozwojowego) a poziomem stresu doświadczanego przez rodziców. Analizie poddano także relacje między stresem rodzicielskim a strategiami radzenia sobie ze stresem oraz kompetencjami rodzicielskimi.

W badaniu uwzględniono również zmienne socjodemograficzne dziecka przedwcześnie urodzonego (wiek jako etap rozwoju) oraz jego rodzica (płeć, wiek, wykształcenie, status w związku i liczba posiadanych dzieci), traktowane jako zmienne kontekstowe i różnicujące. Umożliwiło to weryfikację ich powiązań z analizowanymi relacjami oraz określenie ich miejsca w strukturze modelu (rys. 2).

Rysunek 2. Model współzależności między stanem zdrowia wcześniaka (wskaźnikiem ryzyka rozwojowego), stresem rodzicielskim, strategiami radzenia sobie i kompetencjami rodzicielskimi z uwzględnieniem zmiennych socjodemograficznych.

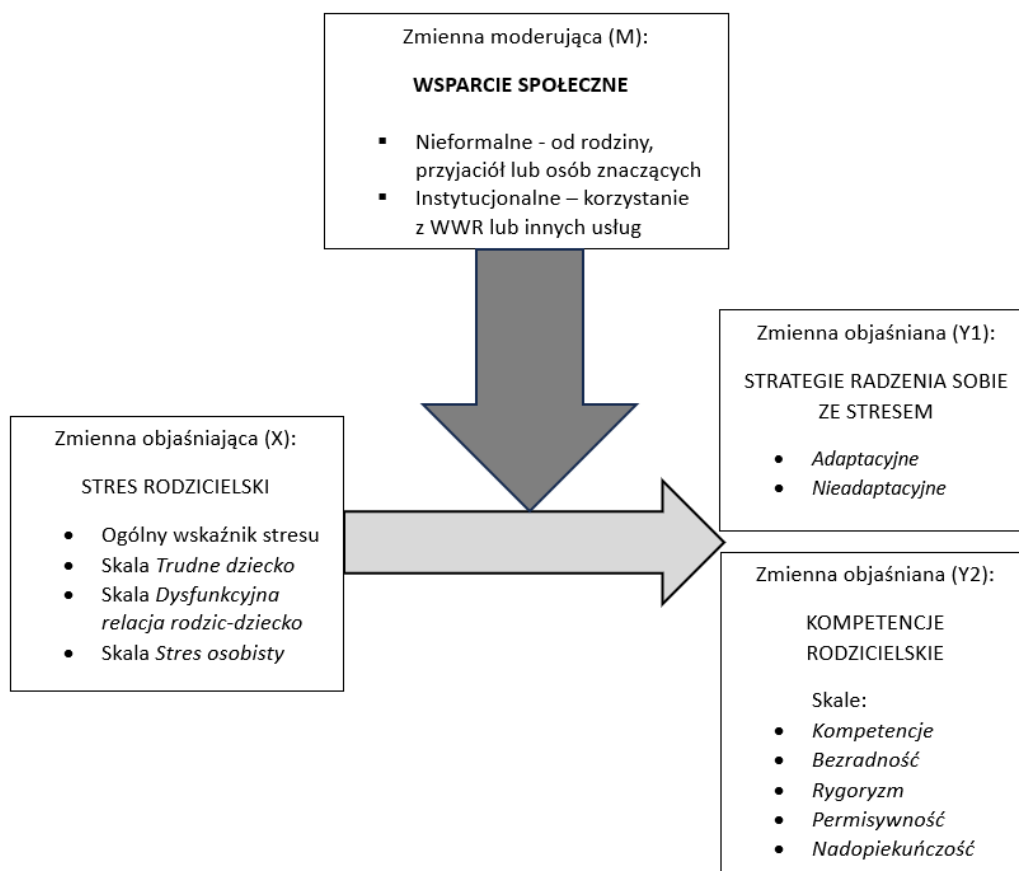
Źródło: Opracowanie własne

W badaniu przyjąłam, że poziom stresu rodzicielskiego jest istotnie związany z kondycją zdrowotną dziecka, ujmowaną poprzez wskaźnik ryzyka rozwojowego, oraz z funkcjonowaniem psychologicznym rodziców. Założyłam, że im gorszy stan zdrowia wcześniaka, tym większe obciążenie emocjonalne i wyższy poziom stresu rodziców, co znajduje potwierdzenie w dotychczasowych modelach stresu rodzicielskiego (Abidin, 2012; Schappin i in., 2013).

Przewidywałam również, że stres rodzicielski ma związek ze sposobem radzenia sobie z trudnościami – wysoki poziom stresu wiąże się z częstszym stosowaniem strategii nieadaptacyjnych (np. unikania, obwiniania, zaprzeczania), natomiast niższy stres sprzyja strategiom adaptacyjnym (np. planowaniu, poszukiwaniu wsparcia, aktywnemu działaniu). Jednocześnie założyłam, że stres związany jest z kompetencjami rodzicielskimi, prowadząc przy wysokim jego nasileniu do obniżenia poczucia skuteczności i pojawienia się niekompetentnych zachowań, takich jak bezradność, nadopiekuńczość czy rygoryzm.

Kolejne pytania badawcze koncentrowały się na najważniejszym celu pracy, jakim było określenie roli wsparcia społecznego otrzymywanego przez rodziców wcześniaków jako czynnika moderującego relacje między stresem a strategiami radzenia sobie oraz kompetencjami rodzicielskimi (rys. 3).

Rysunek 3. Model relacji (model 1 według Hayes) między stresem rodzicielskim, strategiami radzenia sobie i kompetencjami rodzicielskimi z uwzględnieniem efektu moderującego wsparcia społecznego.

W modelu badawczym istotną rolę przypisałam wsparciu społecznemu, traktowanemu jako czynnik buforujący. Założyłam, że wsparcie – zarówno nieformalne (ze strony rodziny, przyjaciół lub osób znaczących), jak i formalne, instytucjonalne (np. w ramach programów Wczesnego Wspomagania Rozwoju, WWR) – pozostaje istotnie powiązane z osłabieniem negatywnych związków między stresem a funkcjonowaniem rodzicielskim, obejmującym strategię radzenia sobie i kompetencje wychowawcze. Przy wyższym poziomie wsparcia rodzice mogą wykazywać większą skłonność do stosowania konstruktywnych strategii radzenia sobie oraz do utrzymywania adekwatnych zachowań rodzicielskich, mimo trudnych warunków związanych z doświadczanym stresem.

Tak zdefiniowane pytania i hipotezy pozwoliły nie tylko na analizę bezpośrednich relacji między wybranymi zmiennymi, lecz także na pogłębione rozpoznanie mechanizmów funkcjonowania rodziny wcześniaka z uwzględnieniem roli wsparcia społecznego. Podjęcie tych zagadnień ma wymiar teoretyczny – umożliwia doprecyzowanie całościowego modelu bio-psycho-społecznego rodziny, integrującego różne aspekty doświadczeń rodziców dzieci urodzonych przedwcześnie – a także praktyczny, gdyż wyniki badań mogą stanowić podstawę projektowania skutecznych programów wsparcia, ukierunkowanych na obniżanie stresu, rozwijanie adaptacyjnych strategii radzenia sobie i wzmacnianie kompetencji rodzicielskich.

4.1.4 Metodologia badań

Badanie miało charakter ilościowy, ale zostało uzupełnione analizami jakościowymi, które zostały zawarte w aneksie 1 monografii. Do próby zakwalifikowałam rodziców dzieci przedwcześnie urodzonych (tj. urodzonych przed 36. tygodniem i 6. dniem ciąży), spełniających kryteria włączenia obejmujące m.in. odpowiedni wiek dziecka po urodzeniu (12–47 miesięcy), brak istotnych problemów poznawczych oraz zgodę na udział w badaniu.

Dobór próby miał charakter celowy, ale niereprezentatywny, ukierunkowany na zapewnienie zrównoważonej reprezentacji dzieci urodzonych przedwcześnie z różnych kategorii ryzyka. Zamiast odwzorowywać populacyjny rozkład wcześniaków, w którym dominują wcześniaki średnie (urodzone umiarkowanie przedwcześnie, tj. między 32 a 36. tygodniem ciąży), zdecydowałam się na przybliżony podział próby, w którym jedynie znaczną część próby stanowili rodzice dzieci urodzonych umiarkowanie przedwcześnie (32–36. tydzień ciąży), a pozostałą część – rodzice dzieci urodzonych skrajnie (28–31. tydzień ciąży) oraz ekstremalnie skrajnie (<28. tygodnia ciąży). Takie podejście pozwoliło na uzyskanie wystarczającej liczby obserwacji w każdej kategorii wcześniactwa i umożliwiło przeprowadzenie analiz porównawczych między grupami o różnym poziomie ryzyka rozwojowego.

Łącznie do badania zrekrutowałam 246 osób, jednakże ze względu na niepełność danych ostateczną próbę stanowiło 208 rodziców (129 kobiet i 79 mężczyzn) w wieku 20–49 lat ($M = 33,81$; $SD = 5,08$). Większość badanych posiadała wykształcenie średnie lub wyższe, pozostawała w związku małżeńskim lub partnerskim, a 43% wychowywało jedno dziecko. W badaniu uwzględniono także zróżnicowanie geograficzne i społeczne (miasto, miasteczko,

wieś). Dzieci badanych rodziców należały do różnych kategorii wcześniactwa: 61,5% urodziło się między 32. a 36. tygodniem ciąży, 31,2% między 28. a 31. tygodniem ciąży, a 7,2% poniżej 28. tygodnia ciąży.

Rekrutacja uczestników odbywała się poprzez placówki specjalistyczne, fundacje wspierające rodziny wcześniaków oraz sieci nieformalne. Dane zbierałam w okresie od stycznia do kwietnia 2025 roku podczas spotkań indywidualnych i grupowych z rodzicami. Kwestionariusze wypełniano w formie papierowej, a czas badania wynosił 30–45 minut.

Procedura badawcza była zgodna z zasadami etyki badań psychologicznych (zgoda nr 8/14.01.2025 Komisji Etycznej UKW w Bydgoszczy). Uczestnicy zostali poinformowani o celach badania, dobrowolności udziału, anonimowości oraz poufności danych.

Do pomiaru zmiennych wykorzystałam następujące narzędzia psychologiczne:

- ***Inwentarz Stresu Rodzicielskiego (PSI-4-SF)*** (*Parenting Stress Index-Short Form*, Abidin, 2012; w polskiej adaptacji i normalizacji Joanny Niedzieli i Emilii Wrocławskiej-Warchała, 2021). Inwentarz przeznaczony jest do pomiaru ogólnego wskaźnika stresu rodzicielskiego (PSI-OS), a także oceny stresu rodzicielskiego w trzech skalach: *Stres osobisty* (PSI-SO), *Stres wynikający z dysfunkcyjnej relacji rodzic-dziecko* (PSI-DRRD) oraz *Stres związany z trudnymi zachowaniami dziecka* (PSI-TD).
- ***Kwestionariusz Radzenia Sobie ze Stresem (Mini-COPE)*** autorstwa Charlesa Carver'a (1997), w polskiej adaptacji Zygryda Juczyńskiego i Niny Ogińskiej-Bulik (2009). Narzędzie służy do pomiaru 14 strategii radzenia sobie ze stresem, które przez autorów polskiej wersji Kwestionariusza Mini-COPE zostały podzielone na strategie adaptacyjne (konstruktywne) oraz nieadaptacyjne (unikowe).
- ***Test Kompetencji Rodzicielskich (TKR)*** autorstwa Anny Matczak i Aleksandry Jaworowskiej (2017). Test służy do oceny poziomu kompetencji rodzicielskich i obejmuje pięć skal oceniających różne aspekty funkcjonowania rodzicielskiego w zakresie pełnienia roli wychowawczej, tj. poczucie skuteczności w opiece nad dzieckiem - skala *Kompetencje*, lub ryzyka braku kompetencji – skale: *Bezradność*, *Rygoryzm*, *Permisywność*, *Nadopiekuńczość*.
- ***Wielowymiarowa Skala Spostrzeganego Wsparcia Społecznego (WSSWS)*** autorstwa Gregory'ego Zimeta i in. (1988), w polskiej adaptacji Krystyny Buszman i Hanny Przybyły-Basisty (2017). Skala ta służy do oceny postrzegania dostępności wsparcia społecznego z trzech głównych źródeł: rodziny, przyjaciół oraz osoby znaczącej.
- Zastosowałam również **autorski Kwestionariusz Historii Wcześniaka** – w celu ustalenia wskaźnika ryzyka rozwojowego (WRR), uwzględniającego liczbę i nasilenie problemów zdrowotnych, które mogą zwiększać ryzyko wystąpienia problemów rozwojowych dziecka przedwcześnie urodzonego, a także do oceny wsparcia formalnego, instytucjonalnego (w szczególności wsparcia w ramach programu Wczesnego Wspomagania Rozwoju oraz wsparcia oferowanego przez organizacje społeczne, fundacje lub grupy wsparcia). W badaniu pilotażowym, przeprowadzonym na przełomie 2024 roku (N=49), *Kwestionariusz Historii Wcześniaka* został oceniony przez rodziców jako w pełni zrozumiały, ważny i adekwatny, a współczynniki rzetelności ($\alpha = 0,62-0,96$;

α łączna = 0,71) potwierdziły jego satysfakcjonujące właściwości psychometryczne, co umożliwiło wykorzystanie narzędzia w badaniu właściwym bez konieczności wprowadzania zmian.

Analizy statystyczne przeprowadziłam w programie IBM SPSS Statistics 21 z wykorzystaniem makra PROCESS v4.0 (Hayes). Dane zostały sprawdzone pod względem kompletności i obecności wartości odstających. Normalność rozkładu weryfikowałam na podstawie wskaźników skośności i kurtozy oraz testu Shapiro–Wilka, a w przypadku zmiennych niespełniających kryteriów normalności stosowano metody nieparametryczne. Zastosowałam analizy korelacyjne (Pearsona, Spearmana), analizy regresji liniowej i wielokrotnej (z oceną założeń, m.in. homoskedastyczności, normalności reszt, współczynnika VIF), a także analizy porównań zaplanowanych (test t-Studenta, jednoczynnikowa ANOVA). Kluczowym etapem badań były analizy moderacji przeprowadzone za pomocą makra PROCESS (Model 1), z zastosowaniem procedury bootstrap (10 000 prób, 95% CI). Dla wszystkich testów przyjąłam poziom istotności $p < 0,05$.

4.1.5 Najważniejsze wyniki i ich interpretacja

Wyniki analiz badanych relacji zostaną zaprezentowane w układzie hierarchicznym, analogicznym do struktury monografii habilitacyjnej. Najpierw omówione zostaną podstawowe związki między kluczowymi zmiennymi (rys. 2), a następnie pogłębione analizy mechanizmów moderujących, w szczególności roli wsparcia społecznego w relacji między stresem a strategiami radzenia sobie z nim oraz między stresem a kompetencjami rodzicielskimi (rys. 3). Takie ujęcie umożliwia wielowymiarowe zrozumienie mechanizmów funkcjonowania rodzin dzieci przedwcześnie urodzonych.

Analizy empiryczne przedstawione w monografii habilitacyjnej ukierunkowane były na odpowiedź na kilka najważniejszych pytań badawczych dotyczących funkcjonowania rodzin dzieci przedwcześnie urodzonych. W szczególności badanie koncentrowało się na:

- (1) związku stanu zdrowia wcześniaka, ujmowanego poprzez wskaźnik ryzyka rozwojowego (WRR), z poziomem stresu rodzicielskiego;
- (2) związku poziomu stresu rodzicielskiego ze strategiami radzenia sobie ze stresem;
- (3) związku poziomu stresu rodzicielskiego z kompetencjami rodzicielskimi;
- (4) znaczeniu wsparcia społecznego - zarówno nieformalnego, jak i instytucjonalnego - jako czynnika modyfikującego relacje między stresem a funkcjonowaniem psychologicznym i wychowawczym rodzica.

Szczegółowe procedury analityczne oraz pełne wyniki statystyczne zostały zaprezentowane w monografii habilitacyjnej, a poniżej przedstawiam najważniejsze wyniki badań własnych.

4.1.5.1 Związek ryzyka rozwojowego wcześniaka z poziomem stresu rodzicielskiego

Analizy wykazały istotny, dodatni związek między poziomem ryzyka rozwojowego wcześniaka (wynikającego między innymi z niższego wieku ciążowego, powikłań

okołoporodowych czy hospitalizacji) a poziomem stresu rodzicielskiego we wszystkich jego wymiarach. Najsilniejsze zależności dotyczyły stresu ogólnego, co wskazuje na szczególną wrażliwość globalnego obciążenia psychicznego rodzica na pogarszający się stan zdrowia i obciążenia rozwojowe dziecka. Ponadto, uzyskane wyniki potwierdzają, że ryzyko zdrowotne i rozwojowe wcześniaka pozostaje w istotnym związku nie tylko ze stresem ogólnym rodzica, lecz także ze stresem związanym bezpośrednio z trudnościami dziecka oraz stresem wynikającym z relacji rodzic–dziecko.

Wyniki te są spójne z transakcyjnymi modelami stresu Lazarusa i Folkman (1984) oraz Abidina (2012), zgodnie z którymi przewlekłe obciążenia zdrowotne dziecka stanowią istotne źródło stresu poprzez procesy oceny poznawczej oraz postrzeganie ograniczeń własnych zasobów rodzicielskich. W literaturze dotyczącej wcześniactwa podkreśla się, że czynniki takie jak długotrwała hospitalizacja, niepewność co do rokowań rozwojowych oraz zakłócenie wczesnej relacji rodzic–dziecko sprzyjają utrwalaniu stresu zarówno o charakterze zadaniowym, jak i relacyjnym (Treyvaud, 2014; Ionio i in., 2016; Haemmerli i in., 2020). Wiele danych literaturowych wskazuje, że narodziny dziecka przedwcześnie stanowią doświadczenie o potencjale traumatycznym. Jak podkreślają Bieleninik, Bidzan i Bidzan (2013), sam fakt przedwczesnego porodu może zakłócać proces przyjmowania ról rodzicielskich. Ponadto, rodzice wcześniaków, w szczególności w okresie hospitalizacji dziecka w OITN, często doświadczają silnej niepewności, lęku i bezradności (Garten i in., 2013; Ionio i in., 2019). Do aspektów szczególnie stresogennych należą: spostrzeganie wyglądu i zachowania wcześniaka jako odmiennego od dzieci urodzonych o czasie (Bieleninik, 2012; Kmita, 2004; Libera, 2009), chroniczna niepewność co do dalszego rozwoju, a także utrata „dziecka wyobrazonego” (Mariańczyk, Libera, 2016). Jednocześnie istotne jest to, że choć niektóre analizy wskazują na niewielką różnicę w poziomie stresu pomiędzy rodzicami wcześniaków a rodzicami dzieci urodzonych o czasie (Schappin i in., 2013), autorzy zaznaczają, że efekt ten może być zaniżony ze względu na udział rodzin wcześniaków o stosunkowo dobrym stanie zdrowia.

Warto podkreślić jest to, że w prezentowanym badaniu uwzględniłam cały zakres wskaźnika ryzyka rozwojowego (WRR) - wiek ciążowy, masa urodzeniowa, wyniki skali Apgar, powikłania zdrowotne, liczba hospitalizacji oraz długość pobytu na oddziale intensywnej terapii noworodków, czas korzystania z inkubatora, korzystanie z pomocy specjalistów, np. neurologa czy kardiologa, konieczność rehabilitacji i stałego przyjmowania leków (zob. tabela 10 monografii na str. 152-153) - co pozwoliło na pełniejsze uchwycenie istotnych zależności. Choć wskaźnik ten ma charakter nowatorski i pozwala na całościową ocenę stanu zdrowia wcześniaka w kontekście rozwojowym, to mam świadomość jego ograniczeń. WRR, mimo swojej użyteczności, uwzględniał część zmiennych w sposób uproszczony (np. hospitalizacje), co mogło prowadzić do spłaszczenia różnic klinicznych (np. krótkie vs. długotrwałe hospitalizacje, różne stopnie nasilenia krwawień dokomorowych). Zmiennymi o ograniczonej wartości prognostycznej okazały się także konsultacje specjalistyczne, które w wielu przypadkach wynikają z obowiązujących standardów opieki, a nie wyłącznie ze wskazań klinicznych. Mimo tych ograniczeń WRR stanowi cenne narzędzie badawcze, wskazujące na istotny związek pomiędzy zdrowiem dziecka a poziomem stresu

rodzicielskiego, a jego udoskonalenie może przyczynić się do wypracowania bardziej precyzyjnych miar klinicznych.

Ponadto, wyniki przeprowadzonego badania pozwoliły uchwycić zmieniający się charakter obciążeń rodzicielskich w zależności od wieku dziecka jako etapu rozwoju. U rodziców dzieci w pierwszym roku życia stres koncentrował się głównie wokół relacji rodzic–dziecko i trudności w opiece, w drugim roku dominował stres osobisty, a po trzecim roku życia dziecka stres obejmował wszystkie analizowane obszary. Oznacza to, że wraz z rozwojem wcześniaka zmienia się zakres i charakter doświadczeń stresowych rodziców, przy czym zmiany te dotyczą przede wszystkim dominujących obszarów stresu, a nie jego łącznej intensywności.

Interpretując dodatkowe analizy z uwzględnieniem wieku dziecka zaobserwowałam, że znaczenie problemów zdrowotnych dla doświadczeń rodziców nie jest stałe, lecz zmienia się wraz z kolejnymi etapami rozwoju dziecka, dlatego należy je rozpatrywać w perspektywie rozwojowej, uwzględniającej zmieniające się zadania rozwojowe dziecka i związane z nimi wyzwania adaptacyjne rodziców.

W pierwszym roku życia zadania rodzicielskie koncentrują się na zapewnieniu dziecku bezpieczeństwa biologicznego i zaspokojeniu podstawowych potrzeb. W tym okresie problemy zdrowotne dziecka są najbardziej widoczne i bezpośrednio przekładają się na postrzegane trudności oraz jakość relacji z dzieckiem (Ionio i in., 2016).

W drugim roku życia dziecko wchodzi w fazę intensywnej eksploracji i kształtowania autonomii (Kielar-Turska, 2012). W tym kontekście stan zdrowia dziecka zaczyna w większym stopniu rzutować na obciążenie osobiste rodzica, który musi godzić rehabilitację i opiekę specjalistyczną z codziennymi obowiązkami oraz rosnącymi wymaganiami związanymi z zachowaniami rozwojowymi dwulatka. Literatura wskazuje, że w tym okresie rodzice doświadczają wzrostu poczucia przeciążenia i zmęczenia (Treyvaud, 2014).

W trzecim roku życia wcześniaki wchodzą w bardziej złożone interakcje społeczne, rozwijają mowę i komunikację (Kmita, 2013a, 2018, Montagna, Nosarti, 2016; Niedźwiecka, 2021). W tym czasie konsekwencje wcześniactwa oddziałują na wszystkie obszary funkcjonowania rodziny, co znajduje potwierdzenie w badaniach Haemmerli i in. (2020), wskazujących, że stres rodzicielski u rodziców wcześniaków utrzymuje się i obejmuje szerokie spektrum obciążeń także 2–3 lata po porodzie.

4.1.5.2 Związek stresu rodzicielskiego ze strategiami radzenia sobie ze stresem

Wyniki przeprowadzonego badania wskazują, że wyższy poziom stresu rodzicielskiego wiąże się z mniej adaptacyjnym profilem radzenia sobie ze stresem. W szczególności nasilony stres rodzicielski – zwłaszcza stres osobisty oraz stres wynikający z trudności w relacji rodzic–dziecko – sprzyja ograniczeniu stosowania strategii ukierunkowanych na aktywne rozwiązywanie problemów, planowanie oraz poszukiwanie wsparcia, a jednocześnie wiąże się ze wzrostem strategii o charakterze nieadaptacyjnym i unikowym.

Analizy wykazały, że w warunkach wysokiego stresu rodzicielskiego szczególnie osłabiona zostaje strategia korzystania z poszukiwania wsparcia emocjonalnego, co podkreśla znaczenie zasobów społecznych w regulowaniu napięcia emocjonalnego rodziców dzieci przedwcześnie urodzonych. Jednocześnie rodzice doświadczający wysokiego poziomu stresu częściej sięgają po strategie takie jak obwinianie siebie, zaprzestanie działań czy unikanie, co może prowadzić do utrwalania poczucia bezradności i ograniczania aktywnego rodzicielstwa.

Istotne jest, że stres związany bezpośrednio z subiektywnym przeciążeniem rodzica oraz jakością relacji z dzieckiem okazał się silniej powiązany ze sposobami radzenia sobie niż stres wynikający z samych trudności zdrowotnych dziecka, co podkreśla znaczenie doświadczenia psychologicznego i relacyjnego w funkcjonowaniu rodziców wcześniaków.

Uzyskane wyniki potwierdzają kluczowe założenia poznawczo-transakcyjnego modelu Lazarusa i Folkman (1984), z których wynika między innymi, że im wyższy poziom stresu rodzicielskiego, tym mniejsze prawdopodobieństwo sięgania po strategie adaptacyjne (aktywne działanie, planowanie, poszukiwanie wsparcia), a większe – stosowania strategii nieadaptacyjnych (unikanie, obwinianie siebie). Interpretacja ta wpisuje się również w model oceny pierwotnej i wtórnej. Rodzice doświadczający wysokiego stresu częściej postrzegają sytuację jako zagrożenie i jednocześnie oceniają swoje zasoby jako niewystarczające, co sprzyja strategiom unikowym (Pavlyshyn, Sarapuk, 2025). Z kolei niższy stres wiąże się z większą dostępnością poznawczą i emocjonalną, umożliwiając wybór strategii zadaniowych oraz poszukiwanie wsparcia. Wyniki te są spójne z badaniami nad rodzicielstwem wcześniaków, które pokazują, że przeciążenie emocjonalne predysponuje do reakcji nieadaptacyjnych (np. Treyvaud i in., 2014; Ionio i in., 2016).

Interesujące jest również to, że część strategii – takich jak akceptacja, pozytywne przewartościowanie czy wyładowywanie emocji – nie wykazywała związku ze stresem, co sugeruje, że mogą one odzwierciedlać bardziej stabilne, osobowościowe style regulacji niż bezpośrednią reakcję na aktualny poziom obciążenia. Wynik ten jest zgodny z ujęciem Carver i Connor-Smith (2010), podkreślającym, że nie wszystkie strategie są reaktywne na stres – część z nich wynika z trwałych predyspozycji.

Podsumowując, otrzymane wyniki potwierdzają, że poziom stresu rodzicielskiego pozostaje centralnie powiązany z repertuarem strategii radzenia sobie rodziców wcześniaków, przy czym wyższemu stresowi towarzyszy ograniczenie strategii zadaniowych oraz częstsze stosowanie strategii unikowych. Wskazuje to na potrzebę spersonalizowanych działań nakierowanych na redukcję stresu oraz wzmacnianie regulacji emocjonalnej, aby zwiększyć prawdopodobieństwo stosowania adaptacyjnych strategii radzenia sobie w sytuacjach chronicznego obciążenia.

4.1.5.3 Związek między stresem rodzica a kompetencjami rodzicielskimi

Na podstawie przeprowadzonego badania ustaliłam, że wyższy poziom stresu rodzicielskiego wiąże się z obniżeniem ogólnego poziomu kompetencji rodzicielskich oraz nasileniem zachowań określanych jako niekompetentne, w szczególności nadopiekuńczości, bezradności i rygoryzmu wychowawczego. Oznacza to, że rodzice wcześniaków

doświadczający podwyższonego stresu częściej przejawiają tendencję do nadmiernego angażowania się w sprawy dziecka, wyręczania go oraz ograniczania jego autonomii, co może utrudniać wspieranie samodzielności i adekwatnego rozwoju dziecka.

Analizy pokazują, że najsilniejsze powiązania z obniżeniem kompetencji rodzicielskich – zwłaszcza w zakresie zarządzania działaniami na rzecz dziecka, adekwatnej responsywności i wspierania jego rozwoju – dotyczą stresu osobistego oraz stresu wynikającego z napięcia w relacji z dzieckiem. W porównaniu z tymi wymiarami stres wynikający bezpośrednio z trudności zdrowotnych dziecka wykazuje słabszy związek z funkcjonowaniem rodzica w roli wychowawczej. Sugeruje to, że to przede wszystkim sposób przeżywania sytuacji rodzicielskiej oraz jakość relacji z dzieckiem, a nie same obiektywne problemy rozwojowe dziecka, pozostają w bliższym związku z kompetencjami rodzicielskimi.

Wyniki te wskazują, że nasilony stres rodzicielski sprzyja postawom nadopiekuńczym i rygorystycznym, jednocześnie ograniczając zdolność do elastycznego, responsywnego i wspierającego reagowania na potrzeby dziecka. Taki profil funkcjonowania rodzicielskiego może stanowić czynnik ryzyka dla jakości relacji rodzic–dziecko oraz dla rozwoju autonomii dziecka przedwcześnie urodzonego.

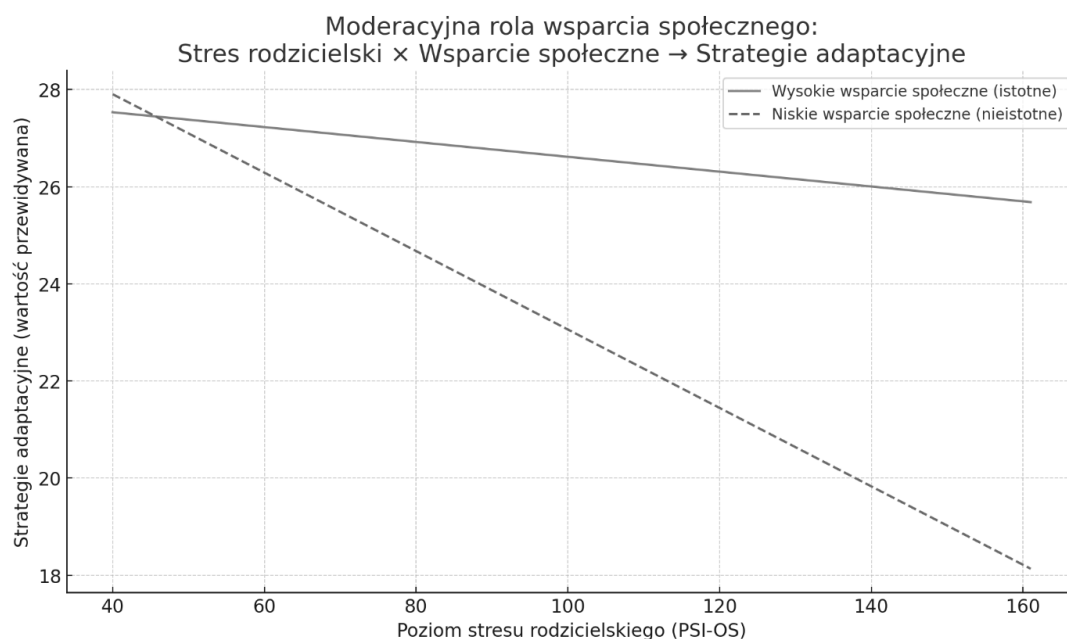
Uzyskane rezultaty są zgodne z literaturą podkreślającą, że u rodziców wcześniaków to lęk, poczucie niepewności i napięcie emocjonalne odgrywają większą rolę niż rzeczywiste nasilenie trudności rozwojowych dziecka (Schappin i in., 2013; Walczak, Chrzan-Dętkoś, 2017). W ujęciu teoretycznym uzyskane wyniki wpisują się także w paradygmat transakcyjny radzenia sobie ze stresem (Lazarusa i Folkman, 1984), zgodnie z którym jakość zachowań rodzicielskich jest efektem wzajemnych interakcji pomiędzy zasobami psychologicznymi rodzica, jego interpretacją sytuacji oraz wymaganiami środowiskowymi. Podobną interpretację znajdujemy w modelu stresu Abidina (2012), który wskazuje, że stres wynikający z cech rodzica oraz relacji z dzieckiem może osłabiać kompetencje rodzicielskie, prowadząc do stosowania nieadekwatnych metod opiekuńczych. Kluczowym predyktorem obniżonego poziomu kompetencji w prezentowanym badaniu okazał się stres wynikający z dysfunkcyjnej relacji rodzic–dziecko, który nie tylko obniżał poziom ogólnej skuteczności rodzicielskiej, ale również wiązał się z nasileniem postawy rygoryzmu. Ten wynik jest spójny z założeniem, że jakość interakcji rodzic–dziecko stanowi fundament skutecznego rodzicielstwa (Jackiewicz, Białecka-Pikul, 2019). Badanie potwierdza również, że newralgicznym mechanizmem obniżającym jakość funkcjonowania rodzica nie jest stan zdrowia wcześniaka, lecz subiektywne przeciążenie emocjonalne związane z rolą rodzicielską i relacją z dzieckiem.

4.1.5.4 Znaczenie wsparcia społecznego w relacji między stresem a funkcjonowaniem rodzica

Wyniki przeprowadzonego badania wskazują, że wsparcie społeczne pełni selektywną funkcję buforującą w kontekście zależności między stresem rodzicielskim a funkcjonowaniem rodziców dzieci przedwcześnie urodzonych. Oznacza to, że jego znaczenie ujawnia się nie we wszystkich aspektach funkcjonowania rodzica, lecz przede wszystkim w określonych obszarach szczególnie wrażliwych na stres.

Efekt buforujący wsparcia społecznego dotyczył głównie strategii adaptacyjnych radzenia sobie ze stresem. W warunkach wysokiego poziomu wsparcia społecznego wzrost stresu rodzicielskiego wiązał się z relatywnie mniejszym ograniczeniem stosowania konstruktywnych strategii radzenia sobie, takich jak aktywne podejmowanie działań, planowanie czy poznawcze przewartościowanie sytuacji. Natomiast przy niskim poziomie wsparcia społecznego obserwowano wyraźniejsze osłabienie tych strategii wraz ze wzrostem stresu. Zależność tę ilustruje rysunek 4, przedstawiający odmienny przebieg relacji między stresem a strategiami adaptacyjnymi w zależności od poziomu wsparcia społecznego.

Rysunek 4. Znaczenie wsparcia społecznego w relacji między stresem rodzicielskim a strategiami adaptacyjnymi radzenia sobie ze stresem

Objaśnienia: Rysunek ilustruje zróżnicowanie relacji między poziomem stresu rodzicielskiego a stosowaniem strategii adaptacyjnych w zależności od poziomu wsparcia społecznego. Przy wyższym poziomie wsparcia społecznego negatywny związek między stresem a strategiami adaptacyjnymi jest osłabiony, natomiast przy niższym poziomie wsparcia obserwowane jest wyraźniejsze ograniczenie stosowania strategii adaptacyjnych wraz ze wzrostem stresu.

Jednocześnie wsparcie społeczne nie modyfikowało związku między stresem rodzicielskim a strategiami nieadaptacyjnymi ani między stresem a ogólnym poziomem kompetencji rodzicielskich. W obszarze funkcjonowania wychowawczego znaczenie wsparcia społecznego ujawniało się jedynie w odniesieniu do postawy nadopiekuńczej, gdzie wyższy poziom wsparcia był związany z osłabieniem związku między stresem a tendencją do nadmiernej kontroli i wyręczania dziecka. Pozostałe wymiary kompetencji rodzicielskich pozostawały silniej powiązane z poziomem stresu niż z dostępnością wsparcia.

Ponadto, analiza źródeł wsparcia (nieformalnego od rodziny, przyjaciół i osób znaczących, a także formalnego, instytucjonalnego) wskazuje, że funkcja buforująca była związana przede wszystkim ze wsparciem nieformalnym, pochodzącym od rodziny oraz osoby

znaczącej. To właśnie te relacje okazały się najbardziej istotne w osłabianiu negatywnego związku między stresem a strategiami adaptacyjnymi. Wsparcie instytucjonalne wykazywało ograniczone znaczenie buforujące i ujawniało się głównie w odniesieniu do postawy nadopiekuńczej, nie wykazując związku z innymi aspektami funkcjonowania rodzicielskiego.

Podsumowując, uzyskane wyniki wspierają koncepcję selektywnego, a nie uniwersalnego działania wsparcia społecznego. Zgodnie z modelem buforowym Cohena i Willsa (1985), to przede wszystkim emocjonalnie znaczące, bliskie relacje pełnią kluczową rolę w modyfikowaniu relacji między stresem a funkcjonowaniem rodzica, co znajduje potwierdzenie również w badaniach nad funkcjonowaniem rodziców dzieci przedwcześnie urodzonych.

Jednocześnie wsparcie – niezależnie od źródła – nie moderowało relacji między stresem a stosowaniem strategii nieadaptacyjnych, co sugeruje, że destrukcyjne wzorce reagowania na stres wymagają bardziej intensywnej pomocy psychologicznej lub pracy terapeutycznej. Podobną selektywność zaobserwowano w obszarze kompetencji rodzicielskich: jedynie związek między stresem a nadopiekuńczością był wrażliwy na obecność wsparcia, co można wiązać z jej silnym komponentem lękowym. Pozostałe niekompetentne postawy rodzicielskie (jak bezradność czy też rygoryzm) pozostawały odporne na działanie wsparcia, co wskazuje, że same zasoby społeczne nie wystarczą do zmiany głęboko utrwalonych wzorców wychowawczych.

Ograniczoną skuteczność wsparcia instytucjonalnego można częściowo wyjaśnić w świetle przeprowadzonych analiz jakościowych (w monografii aneks 1, s. 320-327), w szczególności doświadczeń uczestników badania związanych z otrzymywanym wsparciem społecznym w ramach Wczesnego Wspomagania Rozwoju. Część rodziców wskazywała na niską jakość oferowanej pomocy, inni natomiast zgłaszali ograniczony dostęp do tych form wsparcia, wynikający m.in. z długiego czasu oczekiwania na diagnozę oraz uzyskanie opinii o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju, bądź brak wiedzy na temat możliwości skorzystania z dostępnych świadczeń. Doświadczenia te stanowiły istotny kontekst dla dalszej interpretacji wyników, pozwalając przypuszczać, że bariery o charakterze jakościowym i organizacyjnym mogły ograniczać ujawnianie się buforowej roli wsparcia instytucjonalnego, czyniąc je mniej skutecznym w łagodzeniu stresu rodzicielskiego.

Całościowa analiza wyników wskazuje, że wsparcie społeczne ma znaczenie ochronne, jednak jego działanie ma charakter wybiórczy. Najskuteczniej działa wtedy, gdy pochodzi z bliskich relacji i odpowiada na emocjonalne potrzeby rodzica, natomiast jego rola maleje w obszarach wymagających pracy nad przekonaniami, regulacją emocji i zmianą utrwalonych schematów wychowawczych. Z tego względu system interwencji powinien uwzględniać nie tylko zwiększanie dostępności wsparcia rodzicom wcześniaków, lecz przede wszystkim precyzyjne dopasowanie jego form do rodzaju trudności, profilu stresu i indywidualnych reakcji rodzica.

4.1.5.5 Zmienne socjodemograficzne a funkcjonowanie rodziców wcześniaków

Analiza zmiennych socjodemograficznych dzieci przedwcześnie urodzonych oraz ich rodziców wykazała, że czynniki te pełnią w badanym modelu rolę drugoplanową i w ograniczonym stopniu różnicują funkcjonowanie rodziców wcześniaków.

Jedyną zmienną socjodemograficzną istotnie związaną z poziomem stresu rodzicielskiego był wiek dziecka, rozumiany jako etap rozwoju. Z badania wynika, że wraz z rozwojem dziecka zmieniał się charakter dominujących obciążeń rodzicielskich, przy względnie stabilnym poziomie stresu ogólnego, co potwierdza zasadność rozwojowego i dynamicznego ujęcia stresu w rodzinach wcześniaków.

Pozostałe cechy socjodemograficzne rodzica (płeć, wiek, wykształcenie, status w związku, liczba dzieci) nie wykazywały istotnych i spójnych związków z poziomem stresu rodzicielskiego. Ich znaczenie ujawniało się natomiast w ograniczonym zakresie w obszarze strategii radzenia sobie ze stresem oraz wybranych aspektach kompetencji wychowawczych, przy czym wielkość tych efektów była niewielka. Płeć różnicowała ogólne poczucie kompetencji (wyższe u matek) i poziom rygoryzmu (wyższy u ojców). Wiek i wykształcenie rodziców także były istotnie związane z postawą rygorystyczną – starsi i mniej wykształceni rodzice częściej przyjmowali surowsze podejście wychowawcze. Liczba dzieci istotnie korelowała z trzema postawami wychowawczymi: większe doświadczenie rodzicielskie wiązało się z większym rygoryzmem i nadopiekuńczością, a także mniejszą permissywnością.

Rekapitułując, zmienne socjodemograficzne pełnią w badanym modelu rolę czynników drugoplanowych, które jedynie w ograniczonym stopniu różnicują funkcjonowanie rodziców wcześniaków i nie stanowią głównych determinant ich adaptacji do sytuacji stresowej. Ich związek ujawnia się przede wszystkim w zakresie stylu radzenia sobie ze stresem oraz wybranych aspektach kompetencji wychowawczych. Wyniki te potwierdzają, że kluczowe znaczenie dla funkcjonowania rodziców wcześniaków mają nie tyle zmienne demograficzne, co etap rozwoju dziecka oraz procesy psychologiczne uruchamiane w odpowiedzi na stres. Ponadto, wyniki te wskazują na zasadność koncentracji dalszych analiz na mechanizmach psychologicznych regulujących reakcje rodziców na stres związany z wcześniactwem, obejmujących zarówno procesy poznawczo-emocjonalne (ocenę stresu i sposobów radzenia sobie z nim), jak i kontekstowe zasoby wsparcia społecznego.

4.1.6 Nowatorstwo i znaczenie publikacji dla rozwoju dyscypliny

Publikacja stanowi istotny i wielowymiarowy wkład w rozwój nauk o rodzinie oraz psychologii rozwoju, proponując spójny, empirycznie ugruntowany model funkcjonowania rodziny wcześniaka w ujęciu bio-psycho-społecznym i ekologicznym. Nowatorstwo pracy przejawia się w kilku znaczących obszarach:

Po pierwsze, monografia należy do nielicznych w Polsce opracowań, które integrują klasyczny model stresu rodzicielskiego autorstwa Abidina (2012), poznawczo-transakcyjną teorię radzenia sobie ze stresem Lazarusa i Folkman (1984), teorię wsparcia społecznego Cohena i Willsa (1985) oraz model ekologiczny Bronfenbrennera (1994, 2005) w odniesieniu do specyficznej populacji rodziców wcześniaków. Tak zbudowany model teoretyczny pozwala uchwycić dynamikę obciążeń rodzicielskich w ujęciu wielopoziomowym — od emocjonalnych

reakcji i zasobów psychicznych rodzica po czynniki instytucjonalne i bariery systemowe związane z dostępnością wsparcia. Oryginalność modelu polega na jednoczesnym powiązaniu poziomu biologicznego (ryzyko rozwojowe wcześniaka), psychologicznego (stres, strategie i kompetencje rodzicielskie) oraz społecznego (zróżnicowane źródła wsparcia) w ramach jednej struktury analitycznej.

Po drugie, badanie dostarcza oryginalnych danych dotyczących moderacyjnej roli różnych źródeł wsparcia społecznego (rodzina, osoba znacząca, przyjaciele, instytucje). Wykazano selektywny charakter działania wsparcia – jego funkcja buforowa ujawnia się przede wszystkim w odniesieniu do strategii adaptacyjnych, natomiast w mniejszym stopniu obejmuje utrwalone wzorce wychowawcze. Tym samym publikacja precyzuje mechanizm buforowy wsparcia społecznego w warunkach wysokiego ryzyka rozwojowego dziecka.

Po trzecie, opracowana na podstawie wyników badań pięciopoziomowa struktura rekomendacji (mikro–mezo–egzo–makro–chrono) stanowi nowatorskie narzędzie projektowania wsparcia rodzin wcześniaków na poziomie praktyki klinicznej, poradniczej, edukacyjnej i systemowej. Model ten może być wykorzystywany zarówno w diagnozie i planowaniu wsparcia w placówkach medycznych i psychologiczno-pedagogicznych, jak i przy tworzeniu polityk opiekuńczych oraz standardów instytucjonalnych (np. w ramach programu WWR).

Po czwarte, publikacja wnosi wartość metodologiczną poprzez empiryczne testowanie modelu moderacyjnego (Model 1 Hayesa) oraz integrację danych ilościowych i jakościowych, co pozwoliło na uchwycenie zarówno statystycznych zależności, jak i subiektywnych doświadczeń rodziców.

Podsumowując, monografia przyczynia się do konceptualnego uporządkowania wiedzy na temat funkcjonowania rodzin dzieci przedwcześnie urodzonych, oferując autorski model teoretyczno-praktyczny możliwy do wykorzystania zarówno w badaniach naukowych, jak i w doskonaleniu systemowych rozwiązań wsparcia. Zawarte w niej rekomendacje mają charakter aplikacyjny i mogą stanowić podstawę projektowania działań diagnostycznych i interwencyjnych w praktyce klinicznej oraz instytucjonalnej. Zaproponowany model przekracza dotychczasowe ujęcia koncentrujące się wyłącznie na poziomie stresu rodzicielskiego lub na medycznych konsekwencjach wcześniactwa, wprowadzając zintegrowaną strukturę wyjaśniającą mechanizmy adaptacyjne rodziny w ujęciu bio-psycho-społecznym i ekologicznym. W tym sensie monografia nie tylko porządkuje istniejącą wiedzę, lecz formułuje nową konfigurację zależności między czynnikami biologicznymi, psychologicznymi i społecznymi, stanowiącą punkt odniesienia dla dalszych badań oraz rozwoju interwencji w obszarze rodzin wysokiego ryzyka. **Szczegółowe omówienie zaplecza publikacyjnego oraz ewolucji tych wątków w dorobku dopełniającym główne osiągnięcie naukowe zostało zaprezentowane w pkt 4.2.**

4.1.7 Znaczenie praktyczne i implikacje wdrożeniowe

Wyniki przeprowadzonych badań stanowią podstawę do sformułowania spójnego modelu implikacji wdrożeniowych w obszarze opieki nad rodzinami dzieci przedwcześnie urodzonych. Z analiz wynika potrzeba podejmowania interwencji ukierunkowanych na wzmacnianie wsparcia społecznego - zwłaszcza ze strony rodziny oraz osoby znaczącej, rozwijanie aktywnych strategii radzenia sobie ze stresem, a także ograniczanie reakcji unikowych, szczególnie u rodziców doświadczających wysokiego poziomu stresu osobistego lub trudności w relacji z dzieckiem.

Ponadto uzyskane wyniki potwierdzają zasadność włączenia systematycznego monitorowania poziomu stresu rodzicielskiego do standardowej diagnozy funkcjonowania rodziny wcześniaka, obejmującej zarówno matki, jak i ojców.

W monografii wskazano potrzebę systemowego, długofalowego wspierania rodzin dzieci przedwcześnie urodzonych, uwzględniającego indywidualne potrzeby rodziny oraz specyfikę jej funkcjonowania, m.in. w ramach Wczesnego Wspomagania Rozwoju (WWR). Równocześnie wskazano na znaczenie wzmacniania poczucia skuteczności rodzicielskiej jako czynnika ograniczającego ryzyko nadopiekuńczości i bezradności.

Kluczowym rezultatem o charakterze wdrożeniowym jest opracowanie autorskiego, wielopoziomowego modelu rekomendacji praktycznych, osadzonego w ekologicznym ujęciu rozwoju zaproponowanym przez Bronfenbrennera (2005). Model ten obejmuje działania realizowane na pięciu poziomach i stanowi spójną, systemową propozycję wsparcia rodzin dzieci przedwcześnie urodzonych.

1) Na poziomie mikrosystemu (relacje rodzic-dziecko i bezpośrednie otoczenie rodzinne) zaproponowano interwencje ukierunkowane na funkcjonowanie emocjonalne i poznawcze rodziców oraz jakość relacji rodzic-dziecko. Obejmują one działania związane z regulacją stresu, redukcją zniekształceń poznawczych, rozwijaniem zdolności mentalizacji, wzmacnianiem poczucia skuteczności rodzicielskiej, a także profilowane formy wsparcia adresowane do ojców. Rekomendacje te oparto zarówno na wynikach przeprowadzonych badań empirycznych dotyczących poziomu stresu rodzicielskiego, strategii radzenia sobie oraz kompetencji rodzicielskich, jak i na dostępnych doniesieniach z literatury przedmiotu.

2) Na poziomie mezosystemu (współpraca między środowiskami rodzica i dziecka) podkreślono potrzebę wzmacniania współpracy pomiędzy instytucjami zaangażowanymi w opiekę i wsparcie rodziny, w tym szpitalami, poradniami specjalistycznymi, placówkami Wczesnego Wspomagania Rozwoju (WWR), przedszkolami i szkołami oraz przedstawicielami różnych profesji pomocowych. Zaproponowane rozwiązania obejmują m.in. tworzenie interdyscyplinarnych zespołów współpracujących, opracowywanie spójnych planów wsparcia, stosowanie ustandaryzowanych narzędzi przekazywania informacji oraz organizowanie moderowanych grup wsparcia dla rodziców.

Rekomendacje formułowane na tym poziomie wynikają z potrzeby zapewnienia ciągłości i spójności oddziaływań pomocowych, co znajduje pośrednie potwierdzenie w wynikach przeprowadzonych badań empirycznych oraz ustaleniach literatury przedmiotu. Uzyskane dane wskazują, że poziom stresu rodzicielskiego oraz stosowane strategie radzenia

sobie pozostają w ścisłym związku z jakością relacji rodzic–dziecko, przy czym charakter tych zależności jest modyfikowany przez wiek dziecka rozumiany jako poziom jego rozwoju. Uzasadnia to konieczność interdyscyplinarnej współpracy specjalistów oraz koordynacji działań podejmowanych w różnych środowiskach funkcjonowania rodziny.

3) Na poziomie egzosystemu (instytucje i struktury oddziałujące pośrednio) sformułowano rekomendacje odnoszące się do polityk lokalnych, środowiska pracy rodziców, działalności organizacji pozarządowych (NGO) oraz infrastruktury informacyjnej. Propozycje te oparto na analizie jakościowych danych uzyskanych od rodziców, a także na identyfikacji czynników środowiskowych współwystępujących z podwyższonym poziomem stresu rodzicielskiego oraz ograniczoną dostępnością form wsparcia.

Wyniki badań wskazują, że wysoki poziom stresu osobistego oraz deficyt zasobów adaptacyjnych stanowią istotne predyktory obniżonych kompetencji rodzicielskich, co uzasadnia potrzebę tworzenia warunków środowiskowych sprzyjających redukcji obciążeń związanych z pełnieniem roli rodzica dziecka przedwcześnie urodzonego. W tym kontekście podkreślono znaczenie rozwoju lokalnych punktów wsparcia, zwiększenia finansowania działań organizacji pozarządowych, opracowywania aktualnych map dostępnych usług oraz realizacji szerzej zakrojonych działań informacyjnych i kampanii edukacyjnych.

4) Na poziomie makrosystemu (system opieki, polityki krajowe, normy społeczne) sformułowano kierunki rekomendowanych zmian w zakresie organizacji i jakości wsparcia instytucjonalnego. Obejmują one m.in. usprawnienie funkcjonowania systemu Wczesnego Wspomagania Rozwoju (WWR), wdrożenie regularnych audytów jakości tych form wsparcia, standaryzację pracy zespołów specjalistycznych, a także promowanie modeli opieki skoncentrowanych na rodzinie, takich jak Family-Centered Care oraz Family-Integrated Care (FICare; por. Cutrona, 2020; Waddington i in., 2021; Pricoco i in., 2023). Istotnym elementem rekomendacji na tym poziomie są również działania o charakterze makrosystemowym, w tym kampanie społeczne ukierunkowane na destygmatyzację wcześniactwa.

Uzasadnieniem dla tych postulatów są wyniki badań wskazujące, że poziom stresu rodzicielskiego oraz stosowane strategie radzenia sobie mają większe znaczenie dla kształtowania kompetencji rodzicielskich niż sam stan zdrowia dziecka. Oznacza to, że rozwiązania systemowe powinny w większym stopniu uwzględniać emocjonalne funkcjonowanie rodziców, jakość współpracy między instytucjami oraz realną dostępność adekwatnych form wsparcia, co znajduje również potwierdzenie w analizach jakościowych wypowiedzi rodziców.

5) Rekomendacje formułowane na poziomie chronosystemu (ciągłość wsparcia w czasie) odwołują się do wyników wskazujących na chroniczny charakter stresu rodzicielskiego oraz jego długotrwały związek z kompetencjami rodzicielskimi. W związku z tym podkreślono potrzebę projektowania wsparcia jako procesu rozciągniętego w czasie, obejmującego kluczowe momenty przejściowe w rozwoju dziecka i funkcjonowaniu rodziny, takie jak wypis z oddziału neonatologicznego, przejście do systemu Wczesnego Wspomagania Rozwoju (WWR), zakończenie terapii specjalistycznej czy rozpoczęcie edukacji przedszkolnej i szkolnej.

Wśród proponowanych rozwiązań wskazano m.in. wprowadzenie funkcji koordynatora przejścia, czyli osoby, której zadaniem będzie zapewnienie ciągłości wsparcia rodziny w kluczowych momentach zmiany etapu opieki, tak aby rodzice nie „wypadali z systemu”, a także prowadzenie ciągłej dokumentacji procesu wsparcia, stosowanie narzędzi systematycznego monitorowania potrzeb rodziny oraz zapewnienie stałej dostępności wsparcia psychologicznego na kolejnych etapach rozwoju dziecka.

Rekomendacje wykraczają poza zakres zmiennych bezpośrednio analizowanych statystycznie, jednak stanowią spójne i teoretycznie ugruntowane przełożenie uzyskanych wyników empirycznych, osadzone w ekologicznym modelu rozwoju Bronfenbrennera oraz uwzględniające bariery i potrzeby zidentyfikowane w badaniu jakościowym. Opracowany model stanowi autorską propozycję strukturalnego porządkowania działań pomocowych wobec rodzin dzieci przedwcześnie urodzonych, integrującą poziom kliniczny, instytucjonalny i systemowy. Tym samym przekłada on wyniki badań empirycznych na spójne ramy projektowania interwencji i polityk wsparcia.

4.1.8 Podsumowanie i perspektywy dalszych badań

Przeprowadzone badanie potwierdziło, że funkcjonowanie rodziców wcześniaków pozostaje w istotnym związku nie tylko z obiektywnym stanem zdrowia dziecka, lecz przede wszystkim subiektywnym poczuciem stresu osobistego oraz stresu wynikającego z relacji rodzic-dziecko, a także repertuarem strategii radzenia sobie ze stresem. W połączeniu z poziomem wsparcia społecznego czynniki te tworzą dynamiczny system współzależności, który pozostaje istotnie powiązany zarówno z poczuciem kompetencji rodzicielskich, jak i z nasileniem zachowań niekompetentnych (np. nadopiekuńczości czy bezzradności). Uzyskane wyniki stanowiły podstawę do sformułowania wielopoziomowego modelu rekomendacji praktycznych, obejmującego działania na poziomie mikro, mezo, egzo, makro oraz chronosystemu. Model ten może stanowić podstawę projektowania spójnych, interdyscyplinarnych programów wsparcia rodzin dzieci urodzonych przedwcześnie.

Uzyskane wyniki otwierają kilka kierunków przyszłych analiz:

- a) W kolejnych projektach badawczych warto rozszerzyć analizę o bezpośrednie wskaźniki jakości relacji rodzic–dziecko. Pozwoli to sprawdzić, w jakim stopniu zidentyfikowane w monografii czynniki psychologiczne – stres, strategie radzenia sobie i kompetencje rodzicielskie – znajdują odzwierciedlenie w konkretnych wzorcach zachowań w diadzie rodzic– wcześniak.
- b) Istotnym kierunkiem dalszych badań powinno być także pogłębienie analiz dotyczących relacji między rodzicami dziecka przedwcześnie urodzonego, w szczególności jakości relacji partnerskiej, sposobów radzenia sobie ze stresem w diadzie oraz wzajemnego wsparcia emocjonalnego. Dotychczasowe badania wskazują, że jakość relacji między rodzicami może pełnić funkcję zasobu ochronnego lub czynnika ryzyka dla funkcjonowania całego systemu rodzinnego, wpływając pośrednio na poziom stresu rodzicielskiego, kompetencje wychowawcze oraz jakość relacji rodzic–dziecko. Uwzględnienie perspektywy diady rodzicielskiej pozwoliłoby na pełniejsze, systemowe ujęcie mechanizmów adaptacji rodzin do doświadczenia wcześniactwa.

- c) Ciekawym kierunkiem eksploracji mogą być także badania podłużne nad zmianą stresu i kompetencji rodzicielskich w czasie. Konieczne jest bowiem pogłębienie wiedzy o tym, jak zmienia się stres i funkcjonowanie rodziców na kolejnych etapach życia dziecka (niemowlę – przedszkole – szkoła – adolescencja), co umożliwi projektowanie wsparcia zgodnego z chronosystemem.
- d) Warto zweryfikować bardziej złożone zależności, np. czy strategie radzenia sobie ze stresem pełnią funkcję mediatorów w relacji między stresem a kompetencjami rodzicielskimi, a poziom wsparcia społecznego modyfikuje siłę tych zależności. Zastosowanie modeli moderowanej mediacji pozwoliłoby określić, w jakich konfiguracjach zasobów ryzyko wysokiego stresu rodzicielskiego jest słabiej zaznaczone.
- e) Z uwagi na niedostateczne reprezentowanie ojców w badaniach nad wcześniactwem, warto wypełnić tę lukę, zwłaszcza że stres ojców okazał się wyraźnie powiązany z funkcjonowaniem rodziny.
- f) Na koniec warto uwzględnić ocenę jakości i efektywności instytucjonalnych form wsparcia (np. WWR), zwłaszcza, że dane jakościowe wskazują na poważne bariery w praktycznym korzystaniu z systemu WWR. Badania ewaluacyjne (audyt jakościowy, analiza potrzeb rodzin, badania mieszane) pozwolą zaproponować jego realną reformę.
- g) Kolejnym etapem planowanych badań mogłoby być również budowanie i testowanie programów interwencyjnych, zaplanowanych na przykład regulację stresu i rozwój mentalizacji dla rodziców wcześniaków. Ich ewaluacja może dostarczyć dowodów do wdrażania nowych standardów w polskim systemie wsparcia.

4.2 Omówienie dorobku dopełniającego główne osiągnięcie naukowe

Poniższy dorobek naukowy i aplikacyjny stanowi dopełnienie głównego osiągnięcia przedstawionego w pkt 4.1, dokumentując konsekwentnie realizowany program badań i działań wdrożeniowych. Program ten rozwijał się etapowo, obejmując: procesowe ujęcie diagnozy, diagnozę kontekstową rozwoju małego dziecka, analizę funkcjonowania rodzin dzieci z grup ryzyka oraz projektowanie zintegrowanych modeli wsparcia.

W monografii habilitacyjnej nacisk położyłam na holistyczny model wsparcia rodziny funkcjonującej w sytuacji stresu wynikającego z narodzin wcześniaka, ze szczególnym uwzględnieniem znaczenia zasobów rodzicielskich oraz wielowymiarowych oddziaływań wspierających rozwój rodziny dziecka przedwcześnie urodzonego. Jednocześnie monografia ta stanowi zwieńczenie długofalowego nurtu mojej aktywności naukowej, który był i jest konsekwentnie rozwijany w licznych publikacjach towarzyszących, uzupełniających i pogłębiających problematykę podjętą w pracy habilitacyjnej (*załącznik 5.2*).

Rezultatem mojej dotychczasowej działalności naukowej jest łącznie 69 publikacji, w tym:

- 5 monografii autorskich (wydanych w wydawnictwach UKW i Difin),
- 3 monografie współredagowane,
- 3 monografie współautorskie,

- 10 rozdziałów w monografiach naukowych,
- 21 artykułów naukowych w czasopismach polskich i zagranicznych (wśród których znajdują się publikacje w czasopismach z listy *Journal Citation Reports* i *Scopus*, np. *Frontiers in Public Health*, *Medical Research Journal*),
- ponadto, publikacje niepunktowane o charakterze aplikacyjnym (artykuły popularnonaukowe, opracowania wdrożeniowe).

Sumaryczny Impact Factor mojego dorobku wynosi 6,4; natomiast łączna punktacja wg danych z Bazy Dorobku UKW, ustalonych na podstawie klasyfikacji MNiSW to w sumie 925,497 punktów.

Pragnę zaznaczyć, że jedna monografia, tj. *Diagnozowanie rozwoju małego dziecka. Część 2* (Difin, 2020) spełnia wszystkie kryteria monografii naukowej punktowanej zgodnie z wykazem MNiSW, jednak nie została uwzględniona w punktacji Bazy Dorobku UKW z przyczyn formalnych, co stanowi utratę 120 pkt. W roku jej wydania byłam zatrudniona na stanowisku dydaktycznym, w związku z czym publikacja ta nie mogła zostać zaliczona do liczby *N* w procesie ewaluacji, mimo że spełniała wymogi merytoryczne i formalne stawiane monografiom naukowym.

Przed uzyskaniem stopnia doktora (do 2003r.) opublikowałam 6 prac, a po uzyskaniu stopnia doktora jestem autorką i współautorką 63 prac naukowych, w tym w czasopismach międzynarodowych indeksowanych w *Web of Science* i *Scopus*, o łącznym współczynniku wpływu ponad 6,4 IF i sumarycznej wartości powyżej 1040 pkt MNiSW, wliczając w to monografię nie ujętą w punktacji Bazy Dorobku UKW.

Wśród mojego dorobku znajdują się także publikacje niepunktowane o charakterze uzupełniającym, wynikające z aktywności w życiu środowiska akademickiego oraz świadczące o regularnej obecności w dyskursie naukowym, w tym:

- streszczenia opublikowane w recenzowanych książkach abstraktów z konferencji krajowych i międzynarodowych,
- recenzje książek naukowych w czasopismach branżowych,
- sprawozdania z konferencji polskich lub zagranicznych.

Mój dorobek naukowy koncentruje się wokół dwóch głównych, komplementarnych obszarów badawczych, które systematycznie rozwijam w pracy naukowej:

(1) diagnozowania rozwoju

(2) wspomagania rozwoju dziecka i jego rodziny.

Obszary te pozostają ze sobą w ścisłej relacji, wzajemnie się przenikają i wzmacniają, prowadząc do powstania wyraźnej wartości dodanej – zarówno w wymiarze teoretycznym, metodologicznym, jak i aplikacyjnym. To właśnie integracja tych dwóch obszarów badawczych stworzyła podstawy do sformułowania autorskiego, holistycznego modelu wsparcia rodziny dziecka przedwcześnie urodzonego, zaprezentowanego w monografii stanowiącej główne osiągnięcie naukowe (pkt 4.1).

4.2.1 Diagnozowanie rozwoju – fundament teoretyczno-metodologiczny

Fundament metodologiczny mojego podejścia do diagnozy kształtował się stopniowo, a jego początki sięgają jeszcze okresu studiów psychologicznych, kiedy zainteresowałam się problematyką portretowania psychologicznego osób publicznych na podstawie analizy zachowań, wypowiedzi oraz dostępnych danych wtórnych.

- **Wójtowicz-Dacka, M.** (1992). Kontrowersje wokół postaci polityka - portret Janusza Korwina-Mikke, W: T.Rzepa (red.) *Portrety psychologiczne* (s.101-112). Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu Adama Mickiewicza,

Doświadczenie to traktuję jako wczesny etap kształtowania warsztatu diagnostycznego, mający przede wszystkim znaczenie metodologiczne. Ukazało ono zarówno użyteczność, jak i ograniczenia diagnozy pośredniej, opartej na wnioskowaniu z danych wtórnych, oraz konieczność ostrożnej, kontekstowej interpretacji formułowanych wniosków.

Wątek ten stał się później istotnym elementem rozwijanego przeze mnie procesowego podejścia do diagnozy, zwłaszcza w kontekście refleksji nad tradycyjnym sposobem pomiaru inteligencji, opartym głównie na wskaźnikach ilościowych, takich jak liczba poprawnych odpowiedzi czy czas wykonania zadań. Choć pozwalają one na określenie poziomu funkcjonowania intelektualnego, nie wyjaśniają one istoty procesów poznawczych leżących u podstaw uzyskiwanego wyniku testowego.

Współczesne badania nad inteligencją wskazują, że analiza sposobu funkcjonowania poznawczego jednostki w trakcie rozwiązywania zadań stanowi równie ważny element diagnozy jak końcowy rezultat wyrażony ilorazem inteligencji. Przesunięcie akcentu z analizy struktury inteligencji na jej aspekty procesualne, obecne w nurcie badań poznawczych, stało się ważnym kontekstem teoretycznym dla rozwijanego przeze mnie podejścia diagnostycznego. Refleksje te znalazły swoje empiryczne rozwinięcie w badaniach prowadzonych w ramach rozprawy doktorskiej pt. *Zależność wyniku w teście inteligencji od strategii i preferencji poznawczych*, a także w publikacjach poprzedzających i uzupełniających jej zasadnicze ustalenia. Głównym celem prowadzonych badań było sprawdzenie – poprzez wgląd w proces rozwiązywania zadań – jakie strategie przetwarzania informacji kryją się za określonym wynikiem ilościowym oraz zweryfikowanie zależności pomiędzy poziomem inteligencji a stosowaniem odpowiednich strategii i stylów rozwiązywania zadań poznawczych. W literaturze brak jest bowiem jednoznacznych rozstrzygnięć tego problemu.

- **Wójtowicz-Dacka, M.** (2002). Intuicyjne vs racjonalne strategie rozwiązywania zadań a wynik w teście inteligencji Wechslera, *Polskie Forum Psychologiczne*, T. 7, 1, 16-26
- **Wójtowicz-Dacka, M.** (2008). The qualitative determinants of intellectual functioning in adolescents, *The New Educational Review*, Vol. 14, 1, 284-300

W pierwszym z powyższych artykułów wykazałam, że uzyskiwany wynik testowy pozostaje w ścisłym związku ze strategiami poznawczymi jednostki, a nie jedynie z poziomem zdolności mierzonych ilościowo. Ustalenia te stanowiły istotny krok w kierunku dalszego rozwijania diagnozy rozumianej jako proces analizy mechanizmów poznawczych, a nie wyłącznie klasyfikacji poziomu funkcjonowania intelektualnego.

Z kolei w kolejnym artykule pogłębiłam ujęcie jakościowych uwarunkowań funkcjonowania intelektualnego młodzieży wskazując na znaczenie kontekstu zadaniowego i indywidualnych preferencji poznawczych w interpretacji wyników diagnozy. Publikacje te wzmacniały procesowe rozumienie diagnozy jako analizy sposobu funkcjonowania jednostki w sytuacji zadaniowej, a nie wyłącznie jej rezultatu testowego, i stanowiły bezpośrednie zaplecze metodologiczne dla dalszych prac nad diagnozowaniem rozwoju dziecka.

Po obronie doktoratu (2003) uzyskane wyniki badań stały się przedmiotem dalszych refleksji i interdyscyplinarnych dyskusji naukowych, prowadzonych w dialogu z innymi badaczami. Ich rezultatem była współredakcja monografii:

- **Wójtowicz-Dacka, M.,** L. Zając-Lamparska, L. (red.) (2007). *O świadomości: wybrane zagadnienia*. Bydgoszcz: Wydawnictwo UKW.

Publikacja była nominowana przez Stowarzyszenie Wydawców Szkół Wyższych do nagrody w konkursie na najlepszy podręcznik i skrypt akademicki w roku 2007 dla Wydawnictwa Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. W tej monografii byłam współodpowiedzialna za koncepcję tomu oraz autorką rozdziału poświęconego automatycznym i kontrolowanym strategiom rozwiązywania zadań poznawczych.

- **Wójtowicz-Dacka, M.** (2007). Automatyczne vs kontrolowane strategie rozwiązywania zadań poznawczych, W: M. Wójtowicz-Dacka, L. Zając-Lamparska (red.) *O świadomości. Wybrane zagadnienia* (s.135-150). Bydgoszcz: Wydawnictwo UKW.

Rozdział ten stanowił pogłębioną interpretację wyników badań doktorskich, osadzoną w szerszym kontekście refleksji nad świadomością i kontrolą procesów poznawczych, a jednocześnie zapowiadał dalszy rozwój procesu myślenia diagnostycznego, rozwinięty następnie w monografii:

- **Wójtowicz-Dacka, M.** (2015). *Strategie rozwiązywania zadań w teście Wechslera a poziom inteligencji*. Bydgoszcz: Wydawnictwo UKW.

W monografii tej diagnoza inteligencji została ujęta jako proces rozwiązywania zadań poznawczych, uwarunkowany stosowanymi strategiami, preferencjami poznawczymi oraz charakterystyką sytuacji zadaniowej, a nie wyłącznie jako końcowy wynik ilościowy.

Wypracowane w powyższych publikacjach procesowe rozumienie diagnozy, akcentujące znaczenie strategii, dynamiki funkcjonowania oraz kontekstu sytuacyjnego, stało się punktem odniesienia dla dalszych poszukiwań badawczych. Przeniesienie tego sposobu myślenia na obszar wczesnego dzieciństwa wynikało z przekonania, że właśnie w najwcześniejszych okresach życia diagnoza wymaga szczególnie ostrożnego, refleksyjnego i prognostycznego podejścia.

Założenie to stanowiło bezpośrednie zaplecze metodologiczne dla prac poświęconych diagnozowaniu rozwoju małego dziecka, które w kolejnych latach przybrały postać spójnego cyklu publikacji książkowych:

- **Wójtowicz-Szeffler, M.** (2018). *Diagnozowanie rozwoju małego dziecka. Część 1*, Warszawa: Wydawnictwo Difin
- **Wójtowicz-Szeffler, M.** (2020). *Diagnozowanie rozwoju małego dziecka. Część 2*, Warszawa: Wydawnictwo Difin

Cykl publikacji książkowych *Diagnozowanie rozwoju małego dziecka* jest pokłosiem wieloletnich doświadczeń naukowych, dydaktycznych i praktycznych, sięgających mojej wczesnej drogi edukacyjnej i zawodowej. Na ich podstawie stopniowo dopracowałam podejście do diagnozowania rozwoju małego dziecka jako procesu decyzyjnego. Pierwszym istotnym kontekstem tego procesu była praktyka medyczno-pielęgniarska, która uświadomiła mi znaczenie wczesnej obserwacji, ciągłości opieki oraz konieczności rozumienia dziecka nie tylko przez pryzmat pojedynczych wskaźników, lecz jako funkcjonującego organizmu w określonym kontekście zdrowotnym i środowiskowym. Już na tym etapie było dla mnie jasne, że ocena rozwoju – szczególnie w najwcześniejszych okresach życia – nie może być oparta wyłącznie na jednorazowym pomiarze, lecz wymaga myślenia procesowego i prognostycznego.

Kolejnym etapem były studia i praktyka psychologiczna, które pozwoliły mi osadzić wcześniejsze doświadczenia w ramach teorii rozwoju człowieka, psychologii klinicznej oraz metodologii badań psychologicznych. Zderzenie klasycznego podejścia do diagnozy z realiami pracy z małymi dziećmi ujawniło istotną lukę pomiędzy formalnymi wymaganiami diagnozy a możliwościami ich praktycznego zastosowania w tej grupie wiekowej. Doświadczenia te stały się impulsem do poszukiwania rozwiązań, które umożliwiłyby integrację danych ilościowych i jakościowych oraz nadanie diagnozie charakteru procesu wspierającego podejmowanie decyzji rozwojowych i pomocowych.

Istotną rolę w kształtowaniu mojego podejścia odegrała również wieloletnia działalność dydaktyczna, w ramach której prowadziłam i nadal prowadzę zajęcia z zakresu metod badania rozwoju. Praca ze studentami uwidoczniła, że trudności w diagnozowaniu małego dziecka nie wynikają wyłącznie z braku znajomości narzędzi, lecz przede wszystkim z braku spójnego modelu myślenia diagnostycznego. To doświadczenie bezpośrednio wpłynęło na decyzję o opracowaniu publikacji, które nie tylko porządkują wiedzę teoretyczną, lecz także pokazują, jak myśleć o diagnozie rozwoju małego dziecka w sposób odpowiedzialny i refleksyjny.

Równolegle kluczowe znaczenie miała moja praktyka diagnostyczna w poradniach psychologiczno-pedagogicznych oraz w systemie Wczesnego Wspomagania Rozwoju, a także udział w badaniach normalizacyjnych i walidacyjnych narzędzi diagnostycznych. Doświadczenia te pozwoliły mi z jednej strony dostrzec potencjał metod ilościowych, z drugiej – ich ograniczenia w pracy z małymi dziećmi, zwłaszcza przy braku aktualnych norm lub nieadekwatnym doborze narzędzi. W praktyce potwierdziło to potrzebę z jednej strony wyraźnego rozdzielenia, a z drugiej powiązania, perspektywy jakościowej i ilościowej w procesie diagnozy.

Ponadto, bardzo ważnym czynnikiem, który wpłynął na ukształtowanie mojego podejścia do diagnozowania rozwoju małego dziecka, była również identyfikacja

wyraźnej luki w dostępnych opracowaniach teoretycznych i metodycznych. Analiza literatury przedmiotu oraz własne doświadczenia dydaktyczne i praktyczne wskazywały, że większość publikacji poświęconych diagnozowaniu rozwoju dziecka koncentruje się na okresie przedszkolnym i szkolnym (Krasowicz-Kupis i in., 2013, 2019), a następnie obejmuje kolejne etapy rozwoju aż do adolescencji (Barzykowski i in., 2013; Kostka-Szymańska, Krasowicz-Kupis, 2022). W efekcie najwcześniejszy okres życia dziecka – niemowlęstwo i wczesne dzieciństwo – bywał traktowany marginalnie lub sprowadzany do opisów metod nieaktualnych lub niestandardizowanych (np. John-Borys, 1999; Jarosz, Wysocka, 2006; Antoszewska, Wójcik, 2015).

Taki stan rzeczy prowadził do sytuacji, w której specjaliści pracujący z najmłodszymi dziećmi dysponowali albo rozproszonymi źródłami wiedzy, albo narzędziami i modelami diagnostycznymi projektowanymi pierwotnie z myślą o dzieciach starszych. W praktyce utrudniało to prowadzenie rzetelnej, pogłębionej diagnozy rozwoju dziecka w pierwszych latach życia, szczególnie w kontekście wczesnego wspomagania rozwoju oraz pracy z dziećmi z grup ryzyka.

Zidentyfikowana luka dotyczyła nie tylko ograniczonej dostępności aktualnych opracowań poświęconych diagnozowaniu rozwoju dzieci od urodzenia do 3. roku życia, lecz także braku spójnego modelu myślenia diagnostycznego, uwzględniającego specyfikę tego okresu rozwojowego. Publikacje często skupiały się na prezentacji pojedynczych narzędzi lub technik, pomijając szerszy kontekst procesu diagnostycznego, integracji danych oraz podejmowania decyzji rozwojowych i pomocowych.

Powyższe doświadczenia doprowadziły mnie do świadomego wyboru struktury dwóch części monografii jako serii wydawniczej *Diagnozowanie rozwoju małego dziecka*. Ich celem było stworzenie kompleksowego, aktualnego i praktycznego opracowania, skoncentrowanego na najwcześniejszych etapach rozwoju dziecka, a jednocześnie osadzonego w standardach diagnozy psychologicznej i realiach pracy specjalistów. Tym samym publikacje te wypełniają przestrzeń pomiędzy diagnozą rozwoju dziecka w wieku przedszkolnym i szkolnym a potrzebami diagnostycznymi dzieci w okresie niemowlęcym i poniemowlęcym, stanowiąc punkt odniesienia dla dalszych działań diagnostycznych i wspierających rozwój.

W Części 1 serii wydawniczej *Diagnozowanie rozwoju małego dziecka* skoncentrowałam się na teoretycznych podstawach diagnozowania rozwoju małego dziecka, prezentując diagnozę jako proces wieloetapowy, obejmujący m.in. formułowanie problemów diagnostycznych, planowanie badania, dobór metod, analizę uzyskanych danych oraz formułowanie wniosków diagnostycznych i prognostycznych. Autorskim wkładem publikacji jest zaproponowanie uporządkowanego modelu tego procesu, opartego na aktualnych standardach diagnozy psychologicznej oraz doświadczeniach wynikających z wieloletniej pracy naukowej, dydaktycznej i praktycznej. Istotnym elementem tej monografii jest także podkreślenie warunków skutecznej diagnozy – etycznych, organizacyjnych i relacyjnych – ze szczególnym uwzględnieniem specyfiki pracy z niemowlętami i małymi dziećmi. Zwróciłam też uwagę na znaczenie gotowości dziecka do kontaktu diagnostycznego, jakości relacji diagnosty–dziecko oraz współpracy z rodzicami jako

współuczestnikami procesu diagnozy. W ten sposób diagnoza została ukazana nie jako jednorazowy akt oceny, lecz jako proces wymagający refleksyjnej postawy diagnosty i wysokich kompetencji profesjonalnych.

Szczególne miejsce w tej części serii wydawniczej zajmuje pogłębione omówienie jakościowych metod diagnozowania rozwoju, w szczególności wywiadu rozwojowego i obserwacji psychologicznej. Metody te zostały przedstawione zarówno z perspektywy teoretycznej, jak i praktycznej, z wyraźnym podkreśleniem ich roli w rozumieniu indywidualnej historii rozwoju dziecka, jego doświadczeń i zasobów. Świadomą decyzją było potraktowanie wywiadu i obserwacji nie jako metod pomocniczych, lecz jako kluczowych narzędzi diagnozy wczesnorozwojowej, szczególnie adekwatnych w pracy z niemowlętami i małymi dziećmi.

Ponadto, ważnym aspektem tej publikacji jest opracowanie przykładowych struktur wywiadu rozwojowego i obserwacji, które porządkują proces gromadzenia i interpretacji danych oraz ułatwiają przeniesienie wiedzy teoretycznej do praktyki diagnostycznej. Rozwiązanie to stanowi odpowiedź na obserwowane w praktyce trudności diagnostów w integrowaniu informacji pochodzących z różnych źródeł.

W Części 2 serii wydawniczej *Diagnozowanie rozwoju małego dziecka*, stanowiącej logiczną kontynuację wcześniejszych rozważań, skoncentrowałam się na ilościowych metodach diagnozowania rozwoju małego dziecka przy jednoczesnym zachowaniu krytycznej perspektywy wobec ich możliwości i ograniczeń. W tej części podjęłam dyskusję nad miejscem metod ilościowych i jakościowych w procesie diagnozy, przyjmując stanowisko, że metody te nie mają charakteru alternatywnego, lecz komplementarny, a ich zastosowanie powinno być podporządkowane celom diagnozy, a nie dostępności narzędzi.

W publikacji dokonałam także obszernej analizy standaryzowanych narzędzi diagnostycznych spełniających wymagania psychometryczne, jak również metod niestandaryzowanych, powszechnie stosowanych w praktyce diagnostycznej. **Autorskim elementem tej części jest krytyczna ocena aktualności norm, zasad interpretacji wyników oraz realnych możliwości zastosowania poszczególnych narzędzi w pracy z dziećmi od urodzenia do 5. roku życia. Wskazałam również na konsekwencje posługiwania się narzędziami nieaktualnymi lub niespełniającymi standardów diagnozy psychologicznej, co nadaje tej publikacji wymiar normatywny, ukierunkowany na podnoszenie jakości praktyki diagnostycznej.**

Istotnym wyróżnikiem *Części 2* jest także fakt, że zaprezentowane metody zostały opisane z perspektywy doświadczonego praktyka, zaangażowanego w badania normalizacyjne i walidacyjne narzędzi diagnostycznych oraz współpracę z instytucjami badawczymi. Pozwoliło to na połączenie perspektywy psychometrycznej z realiami pracy diagnostycznej w poradniach psychologiczno-pedagogicznych, placówkach wczesnego wspomaganie rozwoju, żłobkach i przedszkolach. Zawarte w publikacji treści stanowią wsparcie nie tylko dla specjalistów podejmujących decyzje diagnostyczne w praktyce psychopedagogicznej, ale także materiał dydaktyczny dla studentów kierunków psychologicznych, pedagogicznych i medycznych.

Seria wydawnicza *Diagnozowanie rozwoju małego dziecka* (2018, 2020) ukazała się w łącznym nakładzie 6100 egzemplarzy, z czego zdecydowana większość egzemplarzy została sprzedana (Część 1 – 3714 egz., Część 2 – 2216 egz.). Publikacje te na trwałe wpisały się zarówno w proces dydaktyczny, jak i w praktykę diagnostyczną oraz spotkały się z pozytywnym odbiorem praktyków, którzy podkreślają ich użyteczność, klarowność i praktyczny charakter.

Z opinii użytkowników publikacji wynika, że opracowanie jest spójne i osadzone w realiach praktyki, a zaproponowana struktura diagnozy porządkuje proces myślenia diagnostycznego i ułatwia podejmowanie decyzji klinicznych, zwiększając poczucie bezpieczeństwa diagnostycznego, zwłaszcza u młodszych specjalistów. Na stronie wydawnictwa Difin udostępniono dodatkowe materiały (struktury wywiadu i obserwacji), które mogą być bezpośrednio wykorzystywane w codziennej pracy diagnostycznej.

Seria funkcjonuje również w obiegu naukowym jako opracowanie specjalistyczne, wykorzystywane w dydaktyce akademickiej na kierunkach związanych z psychologią, pedagogiką i logopedią oraz cytowane w pracach naukowych i dyplomowych, w tym w publikacjach indeksowanych w Google Scholar.

Procesowe rozumienie diagnozy rozwoju obecne jest nie tylko w omówionej powyżej serii wydawniczej, lecz także w innych moich publikacjach o charakterze metodologicznym lub klinicznym.

Obejmuje ono rozdział w monografii zawierającej wyniki badań walidacyjnych Dziecięcej Skali Rozwojowej, poświęcony badaniom podłużnym niemowląt w 6., 9. i 12. miesiącu życia na podstawie porównanie wyników z trzech skal rozwojowych – DSR, Brunet-Lezine oraz Psyche Cattell. Publikacja ta ma charakter referencyjny dla praktyki diagnostycznej w Polsce, gdyż Dziecięca Skala Rozwojowa pozostaje obecnie jedynym wystandaryzowanym narzędziem dostępnym w Polsce do całościowej oceny rozwoju dzieci od 2.miesiąca do 3. roku życia. Narzędzie to znajduje zastosowanie zarówno w praktyce diagnostycznej, jak i w badaniach naukowych, stanowiąc trwały element systemu wczesnej diagnozy rozwoju.

- **Wójtowicz-Dacka, M.** (2009). Analiza porównawcza skal rozwojowych do badania niemowląt (s.18-229). W: A.Matczak (red.) *DSR Dziecięca Skala Rozwojowa. Skala Wykonaniowa. Aneks*, Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych PTP

Problematyka diagnozowania rozwoju niemowląt oraz małych dzieci została również rozwinięta w rozdziale monografii pod redakcją Małgorzaty Basińskiej i Izabeli Grzanowskiej:

- **Wójtowicz-Szeffler, M.** (2023). Wybrane zaburzenia psychiczne i rozwojowe małych dzieci oraz sposoby ich diagnozowania. W: M.Basińska, I.Grzanowska (red.) *Wybrane zagadnienia z psychologii i diagnozy klinicznej* Tom II (s. 155-179). Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego

W publikacji tej przedstawiłam ujęcie diagnozy zaburzeń psychicznych i rozwojowych w pierwszych latach życia dziecka, traktując ją jako proces integrujący dane jakościowe i ilościowe oraz ukierunkowany na planowanie adekwatnych oddziaływań terapeutycznych wobec dziecka i jego rodziny. Istotnym elementem tego rozdziału jest odwołanie do najnowszej

klasyfikacji DC:0–5, co pozwala osadzić rozważania diagnostyczne w aktualnych standardach międzynarodowych, a jednocześnie zachować wrażliwość na specyfikę wczesnego rozwoju i kontekst relacyjny funkcjonowania dziecka. Z perspektywy ilościowej omówione zostały zarówno standaryzowane, jak i niestandaryzowane narzędzia diagnostyczne przydatne w praktyce klinicznej i badaniach naukowych, natomiast w części podsumowującej zaprezentowano przykłady eklektycznej, ilościowo-jakościowej interpretacji wyników diagnozy. Rozdział ten stanowi uzupełnienie i pogłębienie rozwijanego przeze mnie procesowego modelu diagnozy małego dziecka, podkreślając znaczenie elastycznego doboru metod diagnostycznych, interpretacji wyników w kontekście rozwojowym oraz bezpośredniego powiązania diagnozy z decyzjami terapeutycznymi i wspierającymi rodzinę.

Ponadto w moim dorobku znalazło się procesowe oraz kontekstowe podejście do diagnozy rozwoju dziecka z perspektywy wiedzy rodziców o potrzebach psychicznych małych dzieci oraz sposobów ich zaspokajania w codziennych sytuacjach wychowawczych.

- **Wójtowicz-Dacka, M.** (2012). Wiedza o potrzebach psychicznych małych dzieci w opinii dwóch pokoleń rodziców. *Przegląd Pedagogiczny*, nr 1, 286-298, DOI: 10.34767/PP.2012.01.21

W artykule zaprezentowałam badanie poświęcone porównaniu dwóch pokoleń rodziców, ukazujące zróżnicowanie wiedzy o potrzebach psychicznych dziecka oraz odmienny sposób rozumienia i realizowania tych potrzeb w zależności od kontekstu kulturowego i czasowego. Uzyskane wyniki wskazały na istotne różnice międzypokoleniowe w zakresie rozpoznawania kompetencji rozwojowych małego dziecka oraz hierarchii potrzeb uznawanych za kluczowe w codziennej opiece. Starsze pokolenie rodziców koncentrowało się przede wszystkim na potrzebach bezpieczeństwa i karmienia, natomiast młodsze częściej uwzględniało potrzeby związane z zabawą, organizacją czasu wolnego oraz stymulacją rozwoju. Różnice te ujawniały się również w sposobie organizowania aktywności zabawowych i stopniu strukturyzacji interakcji z dzieckiem.

Badania te traktuję jako element diagnozy środowiska wychowawczego dziecka, pozwalający identyfikować potencjalne obszary ryzyka i zasobów w funkcjonowaniu rodziny. Wpisują się one w rozwijany przeze mnie model diagnozy kontekstowej, w którym wiedza rodziców i ich przekonania dotyczące potrzeb dziecka stanowią istotny punkt odniesienia dla planowania działań wspierających rozwój dziecka i kompetencje rodzicielskie.

W tym nurcie mieści się także artykuł nad związkiem posiadanej przez rodziców wiedzy o psychologicznych potrzebach małych dzieci z ich subiektywną percepcją narodzin pierwszego dziecka jako wydarzenia pozytywnego lub stresowego.

- **Wójtowicz-Dacka, M.** (2014). The birth of the first child as a positive event in the lives of young parents. *Polish Psychological Bulletin*, vol 45(2), 103-111 DOI - 10.2478/ppb-2014-0015

W opublikowanym artykule wykazałam, że poziom tej wiedzy stanowi kluczowy element środowiska rozwojowego dziecka, powiązany zarówno z jakością relacji rodzic–dziecko, jak

i z subiektywną oceną doświadczenia rodzicielstwa. Uzyskane wyniki wskazują, że wyższe kompetencje rodzicielskie, rozumiane jako lepsze rozumienie potrzeb rozwojowych dziecka, wiążą się z postrzeganiem narodzin pierwszego dziecka jako wydarzenia bardziej pozytywnego i mniej obciążającego. Jednocześnie badania te potwierdziły znaczenie wybranych zmiennych socjodemograficznych, takich jak płeć i poziom wykształcenia rodziców, jako istotnych czynników różnicujących poziom wiedzy i sposób przeżywania wczesnego rodzicielstwa. Wyniki te wzmacniają zasadność uwzględniania diagnozy wiedzy i kompetencji rodziców jako integralnego elementu procesu diagnostycznego, stanowiącego punkt wyjścia do planowania adekwatnych form wsparcia rodzin z małymi dziećmi.

W obszarze diagnozy środowiska rodzinnego realizowałam również badania poświęcone ocenie poziomu wiedzy rodziców dzieci przedwcześnie urodzonych, które dotyczyły wiedzy na temat karmienia, pielęgnacji i wspierania rozwoju wcześniaków.

- **Wójtowicz-Szeffler, M.**; Bachurska, H. (2025). Parents' Knowledge Levels Regarding the Care and Nurturing of Preterm Infants, *Medical Research Journal*, Vol. 10, no 2, 173-182, DOI: 10.5603/mrj.104339

W artykule podjętym w interdyscyplinarnej współpracy z Kliniką Neonatologii, wiedza rodziców była traktowana jako istotny komponent diagnozy kontekstowej, umożliwiający identyfikację obszarów ryzyka dla rozwoju dziecka oraz planowanie adekwatnych form wsparcia po wypisie ze szpitala. Uzyskane wyniki wskazały na zróżnicowany, najczęściej umiarkowany lub niski poziom wiedzy rodziców o pielęgnacji i opiece dziecka przedwcześnie urodzonego, przy jednoczesnych związkach tej wiedzy ze zmiennymi socjodemograficznymi, takimi jak płeć, wiek i poziom wykształcenia. Tym samym diagnoza została poszerzona o perspektywę funkcjonowania rodziny, co pozostaje spójne z rozwijanym przeze mnie modelem diagnozy kontekstowej i prognostycznej w odniesieniu do dzieci z grup ryzyka rozwojowego.

Wyniki tych badań stanowią empiryczne uzasadnienie dla projektowania ukierunkowanych działań psychoedukacyjnych i wspierających rodziców wcześniaków, potwierdzając znaczenie nie tylko diagnozy stanu dziecka, lecz także kompetencji opiekuńczych i zasobów jego najbliższego środowiska.

Procesowe podejście do diagnozy rozwijane przeze mnie w obszarze wczesnego dzieciństwa znajduje również swoje konsekwentne rozszerzenie w publikacjach dotyczących starszych dzieci (w wieku szkolnym) oraz młodzieży funkcjonującej w warunkach kryzysowych.

- Michalska, P.; Szymanik-Kostrzevska, A.; **Wójtowicz-Szeffler, M.** (2018). Problem gotowości szkolnej dzieci przedwcześnie urodzonych. W: M. Wójtowicz-Szeffler (red.). *Dzieci przedwcześnie urodzone. Możliwości wsparcia i pomocy* (s.168-183). Warszawa: Wydawnictwo Difin
- **Wójtowicz-Szeffler, M.**; Grzankowska, I.; Deja, M. (2023) The mental condition of Polish adolescents during the COVID-19 pandemic and war in Ukraine. *Frontiers in Public Health*. 11:1257384, DOI: 10.3389/fpubh.2023.1257384

- Grzankowska, I.; **Wójtowicz-Szeffler, M.**; Deja, M. (2024). Selected Determinants of Anxiety and Depression Symptoms in Adolescents Aged 11 to 15 in Relation to the Pandemic COVID-19 and the War in Ukraine, *Frontiers in Public Health*, 12: 1480416, DOI: 10.3389/fpubh.2024.1480416

W rozdziale współautorskim gotowość szkolna dzieci przedwcześnie urodzonych ujęta została w perspektywie diagnostyczno-aplikacyjnej. Tekst porządkuje rozumienie gotowości szkolnej jako konstruktu wielowymiarowego (poznawczego, emocjonalno-motywacyjnego, społecznego i fizycznego), wskazuje kryteria i wskaźniki oceny oraz prezentuje przegląd rzetelnych metod diagnozy (psychologicznych i obserwacyjnych) stosowanych w praktyce poradni oraz w pracy z rodziną. Jednocześnie pokazuje bezpośrednie przełożenie wyników diagnozy na planowanie wsparcia — od identyfikacji obszarów trudności i zasobów po dobór adekwatnych oddziaływań edukacyjno-terapeutycznych ułatwiających dzieciom z grupy ryzyka pomyślny start szkolny.

Natomiast w kolejnych artykułach zaprezentowane zostały wyniki ogólnopolskiego badania (N=945) nad związkiem pandemii COVID-19 oraz wojny w Ukrainie z kondycją psychiczną młodzieży. Z badań tych wynika, że diagnoza zdrowia psychicznego młodzieży w warunkach kryzysowych nie może ograniczać się do rejestracji objawów, lecz powinna obejmować analizę ich uwarunkowań, dynamiki oraz potencjalnych konsekwencji rozwojowych. Na podstawie analiz wykazano, że zarówno stresory sytuacyjne (pandemia COVID-19, wojna w Ukrainie), jak i czynniki intrapsychiczne pozostają istotnie powiązane z nasileniem objawów lęku i depresji, przy czym odpowiedź młodzieży na stresory zewnętrzne zależy w znacznym stopniu od konfiguracji przekonań intrapsychicznych. Uzyskane wyniki stały się podstawą do identyfikacji grup podwyższonego ryzyka oraz wskazania kierunków projektowania adekwatnych działań profilaktycznych i interwencyjnych.

Wnioski z badania wpisują się w rozwijane przeze mnie procesowe podejście do diagnozy, ukierunkowane na identyfikację czynników ryzyka, mechanizmów adaptacyjnych oraz konsekwencji długotrwałego stresu. Wątek ten poszerza perspektywę diagnostyczną poza wczesne dzieciństwo przy zachowaniu spójności metodologicznej i teoretycznej, a zarazem podkreśla użyteczność procesowego i prognostycznego podejścia do diagnozy w obszarze zdrowia psychicznego młodzieży — zarówno w badaniach naukowych, jak i w planowaniu działań profilaktycznych oraz interwencyjnych.

Ze względu na rangę czasopisma *Frontiers in Public Health* oraz międzynarodowy zasięg publikacji, wyniki zaprezentowane w artykułach stanowią istotny wkład w rozwój badań nad diagnostyką funkcjonowania młodzieży w warunkach kryzysowych. Potwierdzeniem ich znaczenia naukowego jest włączenie artykułu *The mental condition of Polish adolescents during the COVID-19 pandemic and war in Ukraine* (2023) do recenzowanej publikacji zbiorowej (e-book) wydawnictwa Frontiers, obejmującej komplet artykułów opublikowanych w ramach międzynarodowego Research Topic *Psychological Mechanisms and Mental Health in the Face of Current Conflicts and Crises*.

Ponadto badania te stanowią istotny element mojego dorobku naukowego, potwierdzając możliwość stosowania spójnego modelu diagnozy procesowej w różnych okresach rozwojowych oraz w odmiennych, w tym kryzysowych, warunkach funkcjonowania. Wpisują się one w nurt myślenia diagnostycznego, w którym diagnoza rozumiana jest jako proces identyfikowania nie tylko aktualnych objawów, lecz także czynników ryzyka, mechanizmów adaptacyjnych oraz potencjalnych konsekwencji rozwojowych.

Szczególną wartością tych publikacji jest integracja perspektywy klinicznej (opis mechanizmów i nasilenia objawów na poziomie jednostki) z podejściem populacyjnym (ocena rozpowszechnienia i uwarunkowań zjawiska w dużej próbie), co pozwala formułować wnioski istotne zarówno dla praktyki diagnostycznej, jak i projektowania działań profilaktycznych oraz systemowych w odpowiedzi na dynamicznie zmieniające się zagrożenia społeczne.

Podsumowując, obszar diagnozowania rozwoju tworzy spójny cykl publikacyjny, w którym diagnoza ujmowana jest jako proces wieloetapowy i interdyscyplinarny, a jej zastosowanie podporządkowane jest celom rozwojowym i pomocowym. Cykl ten stanowi fundament teoretyczno-metodologiczny dla dalszych badań nad wspomaganiem rozwoju dziecka i jego rodziny, w tym dla koncepcji holistycznego modelu wsparcia rodziny dziecka przedwcześnie urodzonego, rozwiniętej w monografii habilitacyjnej.

4.2.2 Wspomaganie rozwoju dziecka i jego rodziny – kontynuacja i praktyczne przełożenie badań diagnostycznych

Drugi z wyróżnionych obszarów mojej działalności naukowej i praktycznej obejmuje problematykę wspomagania rozwoju dziecka i jego rodziny. **Obszar ten stanowi naturalne i konsekwentne rozwinięcie prowadzonych przeze mnie badań diagnostycznych i wyrasta bezpośrednio z rozwijanego procesowego podejścia do diagnozy, stanowiąc jego funkcjonalne dopełnienie. Przyjmuję bowiem założenie, że rzetelna diagnoza rozwoju nabiera pełnego sensu dopiero wówczas, gdy staje się podstawą projektowania adekwatnych i zindywidualizowanych form wsparcia, odpowiadających na realne potrzeby dziecka oraz zasoby i ograniczenia jego środowiska rodzinnego. W centrum tego obszaru znajdują się dzieci przedwcześnie urodzone oraz ich rodziny, funkcjonujące w warunkach podwyższonego ryzyka rozwojowego i stresu rodzicielskiego.**

Pierwszym etapem moich działań skoncentrowanych na wspomaganiu rozwoju małego dziecka była współredakcja monografii:

- Laskowska, I., **Wójtowicz-Dacka, M.** (red.) (2010). *Co oferuje współczesny żłobek? Medyczne, psychologiczne i pedagogiczne aspekty rozwoju dzieci do lat trzech*. Bydgoszcz: Wydawnictwo Zespół Żłobków Miejskich w Bydgoszczy.

Publikacja ta stanowiła jedną z pierwszych w Polsce prób całościowego, interdyscyplinarnego ujęcia problematyki rozwoju i wspierania dzieci w wieku 0–3 lat, z perspektywy medycznej, psychologicznej i pedagogicznej, osadzonej w realiach instytucjonalnej opieki nad najmłodszymi dziećmi. Jako współredaktorka tomu byłam współodpowiedzialna za jego koncepcję naukową oraz integrację perspektyw różnych specjalistów zajmujących się wczesnym rozwojem dziecka.

W monografii tej byłam również autorką rozdziału, w którym przedstawiłam aktualny stan badań nad wczesnymi kompetencjami poznawczymi niemowląt oraz możliwościami ich praktycznego wykorzystania w środowisku opiekuńczo-wychowawczym.

- **Wójtowicz-Dacka, M.** (2010). Jak niemowlęta rozumieją podstawowe prawa dotyczące świata fizycznego? Przykłady badań eksperymentalnych i możliwości ich wykorzystania w praktyce W: I. Laskowska, M. Wójtowicz-Dacka (red.) *Co oferuje współczesny żłobek. Medyczne, Psychologiczne i pedagogiczne aspekty rozwoju dzieci do lat trzech* (s.51-67). Bydgoszcz: Wydawnictwo Zespół Żłobków Miejskich w Bydgoszczy.

Rozdział ten łączył perspektywę badań eksperymentalnych z refleksją aplikacyjną, wskazując, że nawet bardzo wczesne formy poznawania świata przez dziecko mogą i powinny stanowić punkt odniesienia dla projektowania adekwatnych form wspomagania rozwoju. W ten sposób publikacja ta zapoczątkowała rozwijany przeze mnie nurt myślenia o wspomaganiu rozwoju jako procesie opartym na rzetelnej wiedzy o mechanizmach rozwoju dziecka, a nie wyłącznie na intuicyjnych lub normatywnych wyobrażeniach o jego możliwościach.

Istotnym punktem zwrotnym w rozwoju obszaru wspomagania rozwoju dziecka i jego rodziny była redakcja monografii dotyczącej wcześniaków:

- **Wójtowicz-Szeffler, M.** (red.) (2018). *Dzieci przedwcześnie urodzone – możliwości wsparcia i pomocy*. Warszawa: Wydawnictwo Difin

Monografia, której jestem redaktorką naukową oraz autorką trzech rozdziałów, stanowi interdyscyplinarne opracowanie poświęcone problematyce wczesnego wspomagania rozwoju dzieci przedwcześnie urodzonych – od okresu niemowlęcego do rozpoczęcia nauki szkolnej.

- **Wójtowicz-Szeffler, M.** (2018). Czy wcześniaki potrzebują wczesnego wspomagania rozwoju? W: M. Wójtowicz-Szeffler (red.) *Dzieci przedwcześnie urodzone. Możliwości wsparcia i pomocy* (s.13-28). Warszawa: Wydawnictwo Difin
- **Wójtowicz-Szeffler, M.** (2018). Wspomaganie więzi fizycznej i uczuciowej między dzieckiem przedwcześnie urodzonym a opiekunem, W: M. Wójtowicz-Szeffler (red.) *Dzieci przedwcześnie urodzone. Możliwości wsparcia i pomocy* (s.46-75). Warszawa: Wydawnictwo Difin
- Michalska, P.; Szymanik-Kostrzewska, A.; **Wójtowicz-Szeffler, M.** (2018). Problem gotowości szkolnej dzieci przedwcześnie urodzonych, W: M. Wójtowicz-Szeffler (red.) *Dzieci przedwcześnie urodzone. Możliwości wsparcia i pomocy* (s.168-183). Warszawa: Wydawnictwo Difin

Publikacja integruje perspektywę psychologiczną, kliniczną i edukacyjną, łącząc aktualną wiedzę naukową z doświadczeniem praktyków pracujących w obszarze wczesnej interwencji. Strukturę książki tworzą zarówno rozdziały o charakterze teoretyczno-systemowym (dotyczące zasad wczesnego wspomagania rozwoju, programów WWR i wsparcia rodzin), jak i teksty

aplikacyjne, prezentujące studia przypadków, metody diagnozy oraz konkretne formy oddziaływań terapeutycznych w obszarze więzi, integracji sensorycznej, komunikacji, uwagi i przygotowania szkolnego.

Szczególne znaczenie dla dalszego rozwoju moich badań miały autorskie rozdziały poświęcone zasadności wczesnego wspomaganie rozwoju wcześniaków oraz budowaniu więzi fizycznej i emocjonalnej między dzieckiem a opiekunem. W tekstach tych akcent położyłam na proces wspomaganie rozwoju rozumiany jako dynamiczne, długofalowe działanie, stanowiące punkt wyjścia do planowania zindywidualizowanego wsparcia dziecka i jego rodziny, uwzględniającego zarówno potrzeby rozwojowe dziecka, jak i zasoby oraz obciążenia funkcjonujące w systemie rodzinnym.

Książka odpowiadała na zidentyfikowaną lukę w polskiej literaturze przedmiotu, dotyczącą kompleksowego ujęcia problemów rozwojowych dzieci przedwcześnie urodzonych po opuszczeniu oddziału neonatologicznego. Publikacja ma charakter przewodnika dla specjalistów oraz rodziców i stanowi istotny wkład w rozwój praktyki wczesnego wspomaganie rozwoju, osadzonej zarówno w realiach systemowych (WWR, program „Za życiem”), jak i w aktualnej wiedzy psychologicznej i klinicznej.

Praca nad tą monografią pozwoliła mi przejść od koncentracji na funkcjonowaniu dziecka do szerszego, systemowego ujęcia wczesnej interwencji, w którym rodzina została potraktowana jako kluczowy kontekst i współuczestnik oddziaływań wspierających. To właśnie na tym etapie ukształtowało się podejście, które w kolejnych latach rozwijałam w kierunku holistycznego modelu wsparcia rodziny dziecka przedwcześnie urodzonego.

Wątek znaczenia wczesnej relacji dziecka z opiekunem, rozwijany przeze mnie w rozdziale poświęconym wspomaganie więzi fizycznej i emocjonalnej w monografii *Dzieci przedwcześnie urodzone – możliwości wsparcia i pomocy* (2018), znalazł też swoje rozwinięcie w artykule poświęconym konkretnym, opartym na dowodach naukowych metodom wspierania kompetencji rodzicielskich, stanowiących operacjonalizację omawianych wcześniej założeń teoretycznych:

- **Wójtowicz-Dacka, M.;** Miotk-Mrozowska, M. (2016). Video-feedback Intervention to promote Positive Parenting and Sensitive Discipline as a new psychological method of development support in Poland, *Polish Psychological Bulletin*, vol. 47(3), 250–257, DOI: 10.1515/ppb-2016-0030

Artykuł ten miał charakter przeglądowo-aplikacyjny i stanowił jedno z pierwszych w Polsce naukowych opracowań metody Video-feedback Intervention to promote Positive Parenting and Sensitive Discipline (VIPPSD) – interwencji opartej na teorii przywiązania, szeroko stosowanej w międzynarodowej praktyce wczesnego wspomaganie rozwoju. W publikacji przedstawione zostały teoretyczne podstawy psychologii wspomaganie rozwoju, a także omówione metody oddziaływań opartych na technikach wideo oraz założenia i empiryczne podstawy skuteczności programu VIPPSD, ze szczególnym uwzględnieniem jego znaczenia dla jakości relacji rodzic–dziecko, wrażliwości rodzicielskiej oraz kompetencji wychowawczych.

Powstanie artykułu było bezpośrednio związane z moim udziałem w międzynarodowej konferencji poświęconej więzi i przywiązaniu, a następnie z ukończeniem specjalistycznego szkolenia VIPP-SD Training Course, realizowanego we współpracy z zespołem twórców metody z Leiden University (Holandia). Zakończeniem tego procesu było uzyskanie certyfikatu specjalisty VIPP-SD, uprawniającego do stosowania tej metody w praktyce psychologicznej (załącznik 5.7).

Publikacja ta wyznaczyła ważny etap przejścia od refleksji teoretycznej nad wspomaganiem rozwoju do świadomego rozwijania kompetencji wdrożeniowych w zakresie pracy z rodziną małego dziecka. Stała się również istotnym ogniwem łączącym wcześniejsze zainteresowania problematyką diagnozy procesów rozwojowych z późniejszymi pracami poświęconymi projektowaniu i implementacji konkretnych form wsparcia rodziny, w tym rodzin dzieci przedwcześnie urodzonych.

Uzupełnieniem podejmowanych przeze mnie analiz dotyczących wspomagania rozwoju dziecka w kontekście funkcjonowania rodziny była również publikacja poświęcona reakcjom rodziców na trudne emocjonalnie zachowania małych dzieci w okresie wczesnodziecięcym:

- Szczęsna, J., **Wójtowicz-Szeffler, M.** (2023). Różne reakcje rodziców na przejawy złości dwu- i trzyletnich dzieci. *Przegląd Psychologiczny*, 66(3), 57–75. <https://doi.org/10.31648/przegldpsychologiczny.9243>

Artykuł koncentruje się na analizie sposobów reagowania rodziców na behawioralne przejawy autonomii dwu- i trzyletnich dzieci, osadzonych w normatywnym kryzysie trzeciego roku życia. Badania ukazują zróżnicowanie reaktywnych metod wychowawczych w zależności od cech rodzica oraz rodzaju sytuacji wywołującej złość dziecka, wskazując jednocześnie na współwystępowanie strategii indukcyjnych i karzących w codziennych praktykach wychowawczych.

Znaczenie tej publikacji polega na podkreśleniu potrzeby rozwojowego rozumienia trudnych zachowań małych dzieci oraz na wskazaniu obszarów wymagających wsparcia psychoedukacyjnego rodziców, szczególnie w sytuacjach nasilonego stresu wychowawczego. Wyniki badań wpisują się w rozwijane przeze mnie podejście do wspomagania rozwoju, w którym rodzina traktowana jest jako kluczowy kontekst regulacji emocjonalnej dziecka, a działania wspierające koncentrują się na wzmacnianiu kompetencji rodzicielskich, adekwatnych do etapu rozwojowego dziecka.

Kolejnym, bardzo ważnym nurtem mojej działalności naukowej w obszarze wspomagania rozwoju są publikacje o charakterze aplikacyjnym, dokumentujące projektowanie, wdrażanie i ewaluację konkretnych oddziaływań rozwojowych adresowanych do dzieci z grup ryzyka oraz ich rodzin. Publikacje te stanowią rozwinięcie prowadzonych przeze mnie badań diagnostycznych i wpisują się w przyjmowane przeze mnie założenie, że diagnoza rozwoju powinna prowadzić do projektowania adekwatnych, funkcjonalnych i możliwych do zastosowania w praktyce form wsparcia.

Szczególne miejsce zajmuje monografia, w której zaprezentowałam autorski program wsparcia dzieci przedwcześnie urodzonych oparty na wykorzystaniu zabawek terapeutycznych projektowanych i wytwarzanych w technologii druku 3D.

- **Wójtowicz-Szefler, M. (2023).** Wspomaganie rozwoju wcześniaków za pomocą zabawek terapeutycznych 3D. Poradnik dla rodziców i terapeutów. Warszawa: Wydawnictwo Difin

Publikacja ta wyrasta z moich wieloletnich doświadczeń praktycznych w pracy z dziećmi przedwcześnie urodzonymi i ich rodzinami oraz z konsekwentnie rozwijanego podejścia teoretyczno-metodologicznego do diagnozy i wczesnej interwencji rozwojowej. Książka integruje wiedzę z zakresu psychologii rozwoju, wczesnej interwencji, pedagogiki specjalnej oraz nowoczesnych technologii. Zaproponowany w monografii model wsparcia opiera się na procesowym rozumieniu diagnozy rozwoju, w którym kluczowe znaczenie mają nie tylko obserwowane deficyty, lecz przede wszystkim indywidualne zasoby dziecka, dynamika jego funkcjonowania oraz kontekst relacyjny i środowiskowy. Temu poświęcony jest rozdział *Znaczenie trafnej diagnozy rozwoju dziecka dla planowania i prowadzenia efektywnej pomocy terapeutycznej*, w którym podkreślam, że rzetelna diagnoza rozwoju małego dziecka powinna łączyć pomiar ilościowy z jakościową interpretacją funkcjonowania. W tym celu szczególną uwagę poświęciłam funkcjonalnej teorii rozwoju umysłowego Piageta (1966), pozwalającej interpretować zachowanie dziecka jako przejaw adaptacji i zmiany rozwojowej, a nie jedynie jako „wynik” w teście. Perspektywa ta wspiera określenie wieku umysłowego dziecka, a w konsekwencji umożliwia trafniejsze planowanie oddziaływań terapeutycznych – w tym dobór zadań i zabawek (także 3D) zgodnie z aktualnym poziomem i sferą najbliższego rozwoju wcześniaka.

Centralnym elementem opracowania jest opis autorskiego zestawu zabawek terapeutycznych drukowanych w technologii 3D wraz z dedykowanymi scenariuszami zajęć. Zestaw ten został zaprojektowany z myślą o specyficznych potrzebach rozwojowych dzieci urodzonych przedwcześnie, których aktualny wiek umysłowy mieści się w granicach od 6. do 24. miesiąca życia. Zabawki te, w przeciwieństwie do powszechnie dostępnych pomocy terapeutycznych, zostały dostosowane pod względem wielkości, stopnia złożoności oraz funkcji stymulacyjnych do możliwości rozwojowych dzieci urodzonych przedwcześnie. Zaproponowane rozwiązania dotyczące zabawek drukowanych na drukarce 3D mają charakter modułowy i elastyczny, co umożliwia ich indywidualne dopasowanie do potrzeb dziecka oraz wykorzystanie zarówno w pracy specjalistycznej (psychologicznej, pedagogicznej, logopedycznej, fizjoterapeutycznej, terapii SI), jak i w warunkach domowych, z aktywnym udziałem rodziców. W kolejnym rozdziale wskazałam także, że autorski zestaw zabawek terapeutycznych drukowanych w technologii 3D oraz powiązane z nimi scenariusze zajęć, zaprojektowane pierwotnie z myślą o dzieciach w wieku od 6. do 24. miesiąca życia, posiadają potencjał znacznie szerszego zastosowania. Ich modułowa konstrukcja, ograniczona liczba bodźców oraz możliwość stopniowania trudności sprawiają, że mogą być wykorzystywane nie tylko w pracy z wcześniakami, lecz także z dziećmi z innymi niepełnosprawnościami oraz z dziećmi rozwijającymi się normatywnie, których wiek rozwojowy mieści się w analogicznym przedziale. Zabawki 3D umożliwiają bowiem wszechstronną stymulację rozwoju sensomotorycznego, ruchowego, poznawczego, emocjonalno-społecznego oraz rozwoju

mowy. Dzięki zróżnicowanej fakturze, kształtom i elementom manipulacyjnym wspierają procesy integracji sensorycznej oraz rozwój motoryki małej, koordynacji wzrokowo-ruchowej i precyzji chwytu. Umożliwiają także stopniowe budowanie pojęć poznawczych (m.in. wielkość, relacje przestrzenne, część–całość) oraz rozwijanie myślenia przyczynowo-skutkowego i rozwiązywania problemów. Zabawki o cechach przedmiotów znanych dziecku (np. miś, zwierzęta) mogą być wykorzystywane w pracy nad regulacją emocji, rozwojem kompetencji społecznych oraz w terapii dzieci z trudnościami adaptacyjnymi, emocjonalnymi lub ze spektrum autyzmu. Ich zastosowanie sprzyja uruchamianiu mechanizmów projekcyjnych oraz tworzeniu bezpiecznej przestrzeni do wyrażania emocji i przeżyć, również w ramach oddziaływań opartych na elementach terapii zabawą. Z tego względu wskazałam, że zestaw zabawek oraz scenariusze zajęć mogą być stosowane m.in. w pracy z:

- dziećmi z zaburzeniami integracji sensorycznej,
- dziećmi wymagającymi wsparcia w rozwoju ruchowym lub z niepełnosprawnością ruchową,
- dziećmi z opóźnieniami rozwojowymi lub niepełnosprawnością intelektualną,
- dziećmi z trudnościami emocjonalnymi i społecznymi,
- dziećmi z zaburzeniami rozwoju mowy i języka,
- dziećmi w trudnej sytuacji życiowej.

W monografii podkreśliłam także rolę rodzica i terapeuty jako współuczestników procesu wspomagania rozwoju, odpowiedzialnych za tworzenie bezpiecznej, angażującej i sprzyjającej uczeniu się sytuacji zadaniowej. W środowisku rodzinnym to właśnie rodzic doświadcza najczęstszych i najbardziej naturalnych interakcji rozwojowych. Kluczowe znaczenie ma tu jakość relacji opiekun–dziecko: bezpieczna więź i poczucie dostępności opiekuna, które stanowią fundament regulacji stresu, a zarazem warunek gotowości dziecka do eksploracji i uczenia się. W książce podkreśliłam, że wspieranie rozwoju wymaga od rodzica odejścia od perspektywy „naprawiania” dziecka na rzecz podejścia opartego na dostrojeniu do jego aktualnych możliwości. Oznacza to podążanie za sygnałami dziecka, budowanie wspólnego pola uwagi i działania oraz organizowanie aktywności w sposób stopniowany – od czynności możliwych do wykonania samodzielnie ku zadaniom mieszczącym się w strefie najbliższego rozwoju. Tak rozumiane wsparcie sprzyja wzmocnieniu sprawstwa i motywacji dziecka, minimalizując ryzyko przeciążenia, wycofania lub narastania napięcia w relacji.

Istotnym komponentem roli rodzica jest również ochrona przestrzeni dla zabawy spontanicznej, która stanowi naturalny mechanizm uczenia się we wczesnym okresie życia. Powtarzalność i długotrwałe zainteresowanie jednym przedmiotem należy traktować jako przejaw organizowania doświadczeń i budowania schematów poznawczo-sensomotorycznych, a nie jako brak postępów. Zadaniem rodzica jest zapewnienie bezpiecznych warunków takiej aktywności oraz towarzyszenie jej w sposób nienarzucający, wspierający i akceptujący.

Rola terapeuty polega natomiast na wspieraniu rodzica w rozpoznawaniu aktualnych możliwości dziecka, dostrzeganiu nawet niewielkich postępów oraz przekładaniu diagnozy na adekwatne oddziaływania wspierające. Terapeuta powinien działać w ścisłej współpracy z rodzicem, wzmacniając jego kompetencje i pomagając mu zrozumieć znaczenie dostrajania

się do dziecka. W tym sensie skuteczne wspomaganie rozwoju nie jest efektem jedynie specjalistycznych oddziaływań gabinetowych, lecz wynikiem codziennych, uważnych interakcji realizowanych w naturalnym środowisku dziecka.

Kolejną część tego obszaru mojego dorobku stanowią działania ukierunkowane na projektowanie i wdrażanie metod wspierających rozwój dziecka, ze szczególnym uwzględnieniem populacji dzieci przedwcześnie urodzonych.

1. **Wójtowicz-Szeffler, M.,** Deja. M. (2022). *Opracowanie projektów zabawek terapeutycznych wydrukowanych na drukarce 3D oraz scenariuszy zajęć terapeutycznych dla dzieci przedwcześnie urodzonych*. Poznań: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej (projekt dostępny na stronie: <https://innowacje.rops.poznan.pl/project/zabawki-3d/>)
- **Wójtowicz-Szeffler, M.,** Deja, M., Nakielska-Pawlu, K. (2023). *Projekty zabawek terapeutycznych wydrukowanych na drukarce 3D oraz scenariuszy zajęć terapeutycznych dla dzieci przedwcześnie urodzonych*. Szczecin: Spółdzielnia Socjalna Razem Mocni Centrum Poligrafii Pavone.

Publikacje te stanowią aplikacyjną część szerszego cyklu prac poświęconych diagnozowaniu i wspomaganiu rozwoju dzieci przedwcześnie urodzonych, którego syntetycznym podsumowaniem jest monografia *Wspomaganie rozwoju wcześniaków za pomocą zabawek terapeutycznych 3D. Poradnik dla rodziców i terapeutów* opisana powyżej. Materiały te były wykorzystywane w działaniach realizowanych we współpracy z regionalnymi ośrodkami polityki społecznej (ROPS) oraz są aktywnie stosowane przez praktyków i rodziców, wspierając przenoszenie rozwiązań diagnostyczno-terapeutycznych do codziennej pracy z dziećmi. Dokumentują one zespołowe, interdyscyplinarne podejście do wspomagania rozwoju dziecka, w którym diagnoza jego funkcjonowania stanowi punkt wyjścia do planowania spójnych i wielowymiarowych oddziaływań terapeutycznych. Materiały opracowane w ramach tej publikacji nie obejmują wyłącznie scenariuszy zajęć terapeutycznych, lecz stanowią spójny system wsparcia rozwoju dziecka przedwcześnie urodzonego. Ich struktura – od teoretycznych podstaw rozwoju, przez wskazówki dotyczące doboru i modyfikacji zabawek terapeutycznych, aż po gotowe scenariusze zajęć – pozwala na indywidualizację oddziaływań z uwzględnieniem aktualnych możliwości psychoruchowych dziecka. Jednocześnie publikacja akcentuje rolę rodziny i terapeutów jako aktywnych współuczestników procesu wsparcia, odpowiedzialnych za świadome dostosowywanie parametrów narzędzi, organizowanie sytuacji zadaniowych oraz budowanie relacji sprzyjającej rozwojowi. W tym ujęciu scenariusze zajęć nie pełnią funkcji sztywnych instrukcji, lecz stanowią elastyczne ramy działań, które mogą być modyfikowane i realizowane zarówno w warunkach specjalistycznych, jak i domowych, z aktywnym udziałem rodziców.

Uzupełnieniem tego nurtu jest publikacja skoncentrowana na wspieraniu rozwoju funkcji uwagowych i samoregulacyjnych dzieci w wieku przedszkolnym.

2. **Wójtowicz-Szeffler, M.,** Deja, M. (2023). *uWażne dziecko - scenariusze zajęć profilaktycznych i terapeutycznych wspomagające rozwój kontroli uwagi u dzieci w wieku przedszkolnym*. Poznań: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej (projekt dostępny na stronie: <https://innowacje.rops.poznan.pl/project/uwazne-dziecko/>)

Opracowany materiał powstał na podstawie aktualnej wiedzy dotyczącej rozwoju kontroli uwagi i oferuje podstawy teoretyczne oraz zestaw dwóch uporządkowanych scenariuszy zajęć: (1) profilaktycznych, przeznaczonych dla dzieci w wieku od 3 do 4 lat, u których nie zaobserwowano zaburzeń w zakresie uwagi, ale ich środowisko rozwoju mogło wpłynąć negatywnie na kształtowanie się funkcji uwagowych; (2) terapeutycznych dla dzieci 5-6 letnich, z trudnościami rozwojowymi, u których występują symptomy zaburzenia uwagi lub ADHD. Publikacja ta ma charakter praktycznego narzędzia wspierającego rodziców, nauczycieli i terapeutów w planowaniu oddziaływań rozwijających uwagę i funkcje wykonawcze. Poza zestawem ćwiczeń w publikacji można znaleźć materiały do oceny procesów uwagowych, mierzenia postępów dziecka w procesie oddziaływań, dodatkowe wskazówki przydatne w pracy indywidualnej z dziećmi oraz nagrania dźwiękowe będące elementem niektórych zabaw.

Całość tych publikacji tworzy spójny nurt dorobku o charakterze aplikacyjnym, w którym rozwijany przeze mnie procesowy model diagnozy znajduje swoje bezpośrednie przełożenie na projektowanie i wdrażanie interwencji rozwojowych (*załącznik 7*). Publikacje te potwierdzają moje konsekwentne dążenie do łączenia rzetelnej podstawy teoretyczno-diagnostycznej z praktycznymi rozwiązaniami wspierającymi rozwój dziecka i kompetencji jego rodziny, w szczególności w kontekście wczesnych zagrożeń rozwojowych.

Dodatkowym elementem mojego dorobku o charakterze wdrożeniowym jest opracowanie i wdrożenie autorskiego programu profilaktyki zdrowia psychicznego pt. *Wyspa Kompetencji*, adresowanego do dzieci i młodzieży w wieku szkolnym (dostępny na stronie: <https://www.krokus.edu.pl/projekty/realizowany-projekt/>). Program ten powstał w wyniku działań badawczo-rozwojowych opartych na ogólnopolskim badaniu kondycji psychicznej młodzieży (N = 945) i został zaprojektowany jako kompleksowe narzędzie łączące diagnozę, interwencję profilaktyczną oraz system ewaluacji efektów. *Wyspa Kompetencji* obejmuje autorskie moduły warsztatowe rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne uczniów, materiały psychoedukacyjne dla nauczycieli i rodziców oraz narzędzie online służące ocenie skuteczności oddziaływań. Program został pilotażowo wdrożony w szkołach podstawowych w kilku województwach, a jego skuteczność potwierdzono w ewaluacji wdrożeniowej prowadzonej w warunkach szkolnych. Opracowanie i realizacja programu *Wyspa Kompetencji* zostały zgłoszone jako osiągnięcie w ramach Kryterium III – wpływ działalności naukowej na funkcjonowanie społeczeństwa, dokumentując realne przełożenie wyników badań psychologicznych na praktykę edukacyjną i profilaktyczną w obszarze ochrony zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży (*załącznik 5.4*).

Uzupełnieniem działalności naukowej w obszarze wspomagania rozwoju jest również moja aktywność publikacyjna o charakterze popularnonaukowym, skierowana przede wszystkim do rodziców, nauczycieli oraz praktyków pracujących z dziećmi na różnych etapach rozwoju. Publikacje te podejmują zagadnienia związane ze specyfiką rozwoju dzieci

przedwcześnie urodzonych, sensorycznym i poznawczym funkcjonowaniem niemowląt, potrzebami emocjonalnymi dzieci oraz dynamiką relacji rodzinnych. Teksty te mają na celu udostępnianie rzetelnej wiedzy psychologicznej w przystępnej formie, umożliwiającej jej bezpośrednie wykorzystanie w codziennej praktyce wychowawczej, edukacyjnej i terapeutycznej. Artykuły te pełnią funkcję psychoedukacyjną, wspierając rodziców i specjalistów w rozumieniu zachowań dzieci oraz w podejmowaniu adekwatnych działań wspierających ich rozwój. Wśród nich najważniejsze to:

- **Wójtowicz-Szeffler, M.** (2025). Jak zabawki terapeutyczne drukowane w 3D mogą wspierać rozwój twojego dziecka? W: M. Sadecka-Makaruk (red.). *Niezbędnik rodzica wcześniaka : podstawowe porady i informacje dla rodziców wcześniaków* (s.163-167). Warszawa: Fundacja Wcześniak Rodzice-Rodzicom,
- **Wójtowicz-Szeffler, M.** (2024). Konteksty rozważań o rozwoju dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym - podstawy teoretyczne oraz implikacje praktyczne. *Meritum*, nr 2 (73), 2-10
- **Wójtowicz-Szeffler, M.;** Grzankowska, I.; Deja, M. (2023) Zdrowie psychiczne młodzieży, *Remedium*, nr 3, 17-19
- **Wójtowicz-Szeffler, M.** (2023). Otwarcie Centrum Pomocy Psychologicznej, *Biuletyn Polskiego Stowarzyszenia Psychologii Rozwoju Człowieka*, nr 36, 14-16
- **Wójtowicz-Szeffler, M.;** Deja, M. (2023). Innowacja dla dzieci przedwcześnie urodzonych - projekty zabawek terapeutycznych wydrukowanych na drukarce 3D oraz scenariusze zajęć terapeutycznych, *Biuletyn Polskiego Stowarzyszenia Psychologii Rozwoju Człowieka*, nr 35, 20-21
- **Wójtowicz-Dacka, M.** (2016). Intermodalna percepcja przedmiotów u niemowląt a rozwój procesów integracji sensorycznej. *Kwartalnik Polskiego Stowarzyszenia Terapeutów Integracji Sensorycznej*, nr 3, 5-7
- **Wójtowicz-Dacka, M.** (2014) Wyłącznie ludzka cecha, *Psychologia w szkole*, nr 4(45), Wydawnictwo Charaktery
- **Wójtowicz-Dacka, M.** (2012). Zmysły niemowląt. *Przybornik rodzica. Dziecko od początku*, nr 1, Wydawnictwo Charaktery
- **Wójtowicz-Dacka, M.** (2012). Fantazjowanie dziecięce. *Przybornik rodzica. Dziecko od początku*, nr 2, Wydawnictwo Charaktery
- **Wójtowicz-Dacka, M.** (2012). Dorastanie ze wsparciem. *Przybornik rodzica. Dziecko od początku*, nr 3, Wydawnictwo Charaktery
- **Wójtowicz-Dacka, M.** (2012). Nastolatek w rodzinie. *Przybornik rodzica. Dziecko od początku*, nr 4, Wydawnictwo Charaktery

Podsumowując, w świetle przedstawionych powyżej osiągnięć, całość mojego dodatkowego dorobku naukowego i aplikacyjnego układa się w spójny, etapowy sposób pracy badawczej. Punktem wyjścia jest identyfikowanie prawidłowości oraz trudności w rozwoju, oparte na rzetelnej diagnozie psychologicznej i analizie procesów rozwojowych. Na tej podstawie formułowane są następnie konkretne działania wspierające dziecko i jego rodzinę, obejmujące projektowanie programów terapeutycznych, scenariuszy zajęć, poradników oraz praktycznych rekomendacji. Tak rozumiane działania badawcze i wdrożeniowe integrują

perspektywę psychologii rozwojowej, rodzinnej i klinicznej oraz są osadzone w bio-psycho-społecznym i ekologicznym ujęciu rozwoju, podkreślając znaczenie kontekstu rodzinnego i środowiskowego jako kluczowego dla funkcjonowania dziecka, co znajduje bezpośrednie odzwierciedlenie w głównym osiągnięciu naukowym poświęconym holistycznemu wsparciu rodziny dziecka przedwcześnie urodzonego.

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową albo artystyczną realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej

5.1 Kierowanie projektami badawczymi lub udział w takich projektach (załącznik 5.3).

1). Projekt „APPA – Akademicka Pomoc Psychologiczna dla Artystów”

- **Okres realizacji:** od kwietnia 2024 r. – do chwili obecnej
- **Rola:** członek zespołu badawczego
- **Jednostka wiodąca:** Wydział Psychologii UKW w Bydgoszczy (kierownik: dr Anna Antonina Nogaj)
- **Finansowanie:** konkurs MNiSW „Nauka dla Społeczeństwa II”, kwota dofinansowania: 1 588 834 zł brutto

Zakres działań: Projekt koncentruje się na diagnozie potrzeb rozwojowych oraz trudności i przeciążeń psychicznych studentów i nauczycieli akademickich polskich uczelni artystycznych oraz na rozpoznaniu aktualnego stanu organizacji akademickiej pomocy psychologicznej.

Moje główne zadania obejmują:

- ⇒ współtworzenie narzędzi diagnostycznych i prowadzenie badań dotyczących problemów psychicznych oraz obciążeń emocjonalnych studentów i kadry artystycznej,
- ⇒ analizę i interpretację danych pochodzących z badania
- ⇒ opracowanie rekomendacji dotyczących kształtu akademickiej pomocy psychologicznej,
- ⇒ udział w pracach zespołu nad modelem organizacji wsparcia psychologicznego w uczelniach artystycznych.

Efekty zrealizowane i planowane:

- ⇒ Opracowanie autorskiego narzędzia do badania adaptacji psychologicznej studentów do warunków studiowania (Kwestionariusz Adaptacji Psychologicznej Studentów, KAPS) oraz prezentacja wyników jego rzetelności i trafności, uzyskanych w badaniu pilotażowym przeprowadzonym w grupie 600 studentów uczelni artystycznych, podczas ogólnopolskiej konferencji naukowej.
 - **Wójtowicz-Szeffler, M.,** Deja, M., Nogaj, A., Komorowska, K. Plakat: *Adaptacja studentów do warunków studiowania - własności psychometryczne narzędzia KAPS*, 33. Ogólnopolska Konferencja Psychologii Rozwojowej „Wyzwania adaptacyjne i wsparcie rozwoju w cyklu życia”, 2024, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej w Warszawie,
- ⇒ Opracowanie wyników badania dotyczącego profili adaptacji psychologicznej studentów studiów artystycznych i prezentacja ich podczas międzynarodowej konferencji naukowej 20th Annual International Conference on Psychology, May 2026, Athens, Greece (zgłoszony temat referatu: *Profiles of Psychological Adaptation to the Conditions of Studying*) – zgłoszenie zaakceptowane dnia 19.02.2026r.

- ⇒ Opracowanie wyników badania dotyczącego osobowościowych uwarunkowań zdrowia psychicznego studentów artystów oraz prezentacja ich podczas międzynarodowej konferencji naukowej 40th Annual Conference of the European Health Psychology Society (EHPS), Pafos, Cyprus (zgłoszony temat referatu: *Personality Determinants of Mental Health and Stress Coping Strategies among Students of Artistic Disciplines*),
- ⇒ przygotowanie modelu rozwiązań systemowych w zakresie organizacji pomocy psychologicznej w środowisku akademickim, z uwzględnieniem specyfiki szkolnictwa artystycznego,
- ⇒ prezentacja wyników badań podczas kolejnych konferencji polskich i zagranicznych,
- ⇒ opracowanie czterech publikacji naukowych (trzech artykułów oraz monografii pt. *Optymalizacja Akademickiej Pomocy Psychologicznej w polskich uczelniach artystycznych*).

2). Projekt „Medycyna a zdrowie człowieka. Kujawsko-pomorski interdyscyplinarny program diagnozy spersonalizowanej i opieki zdrowotnej” (Centrum Pomocy Psychologicznej UKW)

- **Okres realizacji:** lata 2022–2027
- **Rola:** członek zespołu, odpowiedzialny za realizację badań naukowych oraz część koncepcyjno-rozwojową związaną z diagnozą i terapią dzieci, młodzieży i rodziców
- **Miejsce realizacji:** Centrum Pomocy Psychologicznej przy Wydziale Psychologii UKW
- **Finansowanie:** Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014–2020 (nr PRKP.01.01.00-04-0003/17, środki UE)

Zakres działań:

- ⇒ Udział w pracach zespołu projektowego, pozyskiwanie projektów badawczych i realizacja badań naukowych z użyciem pomieszczeń i aparatury Centrum Pomocy Psychologicznej,
- ⇒ opracowanie koncepcji wyposażenia i wykorzystania czterech specjalistycznych pomieszczeń (sala do terapii integracji sensorycznej SI, sala doświadczania świata, sala do diagnozy i terapii rodzinnej oraz przestrzeń do diagnozy i terapii dzieci, młodzieży i rodziców),

Efekty zrealizowane i planowane:

Projekt realizowany jest zgodnie z harmonogramem i stanowi zaplecze infrastrukturalne dla prowadzonych przeze mnie badań w obszarze diagnozy i interwencji psychologicznej dzieci i rodzin.

- ⇒ upowszechnienie projektu w publikacji popularnonaukowej:
 - **Wójtowicz-Szeffler, M.** (2023). Otwarcie Centrum Pomocy Psychologicznej. *Biuletyn Polskiego Stowarzyszenia Psychologii Rozwoju Człowieka*, nr 36, 14-16
- ⇒ stworzenie infrastruktury pozwalającej na prowadzenie badań nad efektywnością terapii psychologicznej dostosowanej do zdiagnozowanych problemów z zakresu zdrowia psychicznego,
- ⇒ wykorzystanie powstałej infrastruktury jako zaplecza dla projektów opisanych w niniejszym załączniku oraz dla kolejnych planowanych badań nad diagnozą i wspomaganiem rozwoju dzieci i młodzieży
- ⇒ dalszy rozwój Pracowni Badań nad Dzieckiem, którą kieruję – jako ważnego komponentu Centrum Pomocy Psychologicznej, umożliwiającego prowadzenie badań rozwojowych, projektów ewaluacyjnych oraz testowania innowacji terapeutycznych zarówno krajowych, jak i międzynarodowych (np. w ramach programu BIP, 2026).

- ⇒ stworzenie bazy dydaktyczno-badawczej sprzyjającej włączaniu studentów w projekty naukowe oraz inicjatywy praktyczne ukierunkowane na potrzeby społeczności lokalnej.

3). Projekt „Wspieranie dostępności edukacji dla dzieci i młodzieży”

- **Okres realizacji:** wrzesień-październik 2025
- **Rola:** wykonawca zewnętrzny – ekspert w obszarze psychologii rozwojowej i diagnozy funkcjonalnej
- **Instytucja realizująca:** Instytut Badań Edukacyjnych – Państwowy Instytut Badawczy
- **Finansowanie:** projekt FERS.01.06-IP.05-0002/23 (środki UE i MNiSW)
- **Obszar tematyczny:** ocena funkcjonalna dziecka/ucznia zgodnie z Międzynarodową Klasyfikacją Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia (ICF)

Zakres działań:

- ⇒ opracowanie eksperckiej analizy 83 kodów ICF stosowanych przy diagnozie funkcjonalnej dzieci i młodzieży,
- ⇒ interpretacja kodów ICF w perspektywie psychologii rozwojowej i klinicznej dziecka,
- ⇒ ocena spójności, adekwatności i praktycznej użyteczności kodów ICF w pracy diagnostycznej oraz w systemie edukacji,
- ⇒ przygotowanie raportu eksperckiego stanowiącego element prac koncepcyjnych nad wdrażaniem modelu funkcjonalnego w polskiej edukacji.

Efekty zrealizowane i planowane:

- ⇒ raport przyjęty przez Instytut Badań Edukacyjnych, który stanowi ważny komponent prac modernizacyjnych systemu diagnozy funkcjonalnej w Polsce,
- ⇒ opracowanie rekomendacji stanowiących merytoryczne wsparcie dla specjalistów pracujących z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE),
- ⇒ podstawa do dalszych wspólnych działań badawczych dotyczących oceny funkcjonowania uczniów z SPE oraz standaryzacji narzędzi diagnostycznych.

4). Projekt „uWażne dziecko – zajęcia profilaktyczne i terapeutyczne wspomagające rozwój kontroli uwagi u dzieci w wieku przedszkolnym”

- **Okres realizacji:** 1 maja 2023 r. – 31 lipca 2023 r.
- **Rola:** kierownik projektu grantowego Włącznik Innowacji Społecznych nr 195/2023 dla Centrum Pomocy Psychologicznej przy Wydziale Psychologii UKW (wspólnie z dr M.Deją)
- **Partner instytucjonalny:** Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu, Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój (POWER), Oś priorytetowa IV: Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa; Działanie 4.1 Innowacje społeczne; lider: ROPS w Poznaniu; partnerzy: Stowarzyszenie na Rzecz Spółdzielni Socjalnych oraz Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej UM WZ
- **Finansowanie:** grant na kwotę 38 700 zł brutto

Zakres działań:

- ⇒ opracowanie programu zajęć profilaktycznych i terapeutycznych rozwijających kontrolę uwagę u dzieci w wieku przedszkolnym,
- ⇒ przygotowanie zestawu scenariuszy zajęć wraz z nagraniami audio do wdrożenia w praktyce instytucji pracujących z dziećmi,
- ⇒ współpraca z ROPS w zakresie upowszechniania materiałów i wdrażania programu.

Efekty zrealizowane i planowane:

- ⇒ publikacja dla rodziców i terapeutów wraz z nagraniami audio do zajęć terapeutycznych z dziećmi, dostępna online na stronie Regionalnego Ośrodka Polityki

Społecznej w Poznaniu (<https://innowacje.rops.poznan.pl/project/uwazne-dziecko/>)

- **Wójtowicz-Szeffler, M.**; Deja, M. (2023). *uWażne dziecko – scenariusze zajęć profilaktycznych i terapeutycznych wspomagające rozwój kontroli uwagowej u dzieci w wieku przedszkolnym*, Poznań: ROPS
- ⇒ wykorzystanie materiałów w działaniach profilaktycznych na poziomie regionalnym,
- ⇒ przeprowadzenie – we współpracy ze studentami Wydziału Psychologii UKW – pilotażowych badań nad efektywnością programu wśród dzieci w wieku przedszkolnym, obejmujących obserwację zmian w zakresie kontroli uwagowej oraz ocenę użyteczności scenariuszy w warunkach praktyki,
- ⇒ planowane kontynuacje badań nad efektywnością programu w warunkach praktyki psychologicznej.

5). Projekt rozwojowo-badawczy „Opracowanie i wdrożenie innowacyjnej usługi w zakresie prowadzenia warsztatów profilaktycznych z tematu zdrowia psychicznego nastolatków wspomaganej systemem ewaluacyjnym” (pt. *Wyspa Kompetencji*).

- **Okres realizacji:** od listopada 2021 r. do czerwca 2023 r.
- **Rola:** kierownik zespołu pracowników Wydziału Psychologii UKW
- **Strony umowy:** Krokus Pracownia Szkoleniowa Ł. Czulak Sp.j. (Kraków) oraz Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
- **Finansowanie:** Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego 2014–2020, nabór nr RPMP.01.02.03-IP.01-12-009/21; wartość umowy dla UKW: 305 000,07 zł brutto

Zakres działań:

- ⇒ opracowanie koncepcji i narzędzi do diagnozy problemów z zakresu zdrowia psychicznego nastolatków (we współpracy z działem IT UKW) oraz przeprowadzenie badań na ogólnopolskiej próbie ok. 1000 respondentów,
- ⇒ analiza wyników i identyfikacja kluczowych problemów w obszarze zdrowia psychicznego młodzieży,
- ⇒ przygotowanie raportu z badań oraz opracowań naukowych,
- ⇒ opracowanie zestawu scenariuszy warsztatów profilaktycznych wraz z metodyką realizacji, systemem ewaluacji programu oraz materiałami psychoedukacyjnymi dla rodziców i nauczycieli

Efekty zrealizowane i planowane:

- ⇒ raport badawczy przekazany zleceniodawcy (Krokus Pracownia Szkoleniowa Ł. Czulak Sp.j., Kraków) – maszynopis, 77 stron
- ⇒ opracowanie kompletnego pakietu scenariuszy warsztatowych z zakresu profilaktyki zdrowia psychicznego młodzieży wraz z narzędziami ewaluacyjnymi oraz materiałami psychoedukacyjnymi dla rodziców i nauczycieli (pt. *Wyspa Kompetencji*).
- ⇒ dwa opublikowane artykuły naukowe:
- **Wójtowicz-Szeffler, M.**, Grzankowska, I., Deja, M. (2023) The mental condition of Polish adolescents during the COVID-19 pandemic and war in Ukraine. *Front. Public Health*. 11:1257384. DOI: 10.3389/fpubh.2023.1257384
- Grzankowska, I., **Wójtowicz-Szeffler, M.**, Deja, M. (2024). Selected Determinants of Anxiety and Depression Symptoms in Adolescents Aged 11 to 15 in Relation to the Pandemic COVID-19 and the War in Ukraine. *Front. Public Health*. Sec. Public Mental Health, Volume 12, DOI: 10.3389/fpubh.2024.1480416

- ⇒ przygotowanie kolejnych dwóch artykułów naukowych (współautorstwo z I. Grzankowską, M. Deją oraz I. Skoczeń, publikacje planowane na 2026 rok).
- ⇒ upowszechnianie wyników badań podczas konferencji:
- Grzankowska, I., **Wójtowicz-Szeffler, M.**, Deja, M. (2023, listopad). *Wybrane uwarunkowania symptomów lęku i depresji u młodzieży w wieku od 11 do 15 lat w związku z sytuacją pandemii i wojny w Ukrainie*. Referat wygłoszony podczas V Krajowej Konferencji Psychologii Klinicznej, Kraków.
- **Wójtowicz-Szeffler, M.** (2023, październik). *Radzenie sobie w sytuacjach trudnych – wnioski z ogólnopolskiego badania młodzieży wraz z implikacjami praktycznymi podejmowanymi wobec uczniów ostatnich klas szkoły podstawowej*. Referat wygłoszony podczas Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Zdrowie jest darem”, Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy.
- Deja, M., Grzankowska, I., **Wójtowicz-Szeffler, M.** (2023, czerwiec). *Nasilenie lęku i depresji wśród polskiej młodzieży w obliczu pandemii i wojny w Ukrainie*. Plakat zaprezentowany podczas 31. Ogólnopolskiej Konferencji Psychologii Rozwojowej, Bydgoszcz.
- **Wójtowicz-Szeffler, M.**, Grzankowska, I., Deja, M. (2022, wrzesień). *Diagnoza aktualnych problemów zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w wieku 11–15 lat w kontekście pandemii i wojny w Ukrainie*. Poster zaprezentowany podczas III Ogólnopolskiej Naukowo-Szkoleniowej Konferencji „Kliniczne Aspekty Diagnozy Psychologicznej”, Bydgoszcz.
- Grzankowska, I., **Wójtowicz-Szeffler, M.**, Deja, M. (2024, wrzesień). *General social stressors and intrapsychic resources of Polish youth aged 11 to 15 years*. Plakat zaprezentowany podczas 38th Annual Conference of the European Health Psychology Society (EHPS), Cascais, Portugalia.
- Skoczeń, I., Głogowska, K., **Wójtowicz-Szeffler, M.**, Grzankowska, I., Wojtynkiewicz, E., Deja, M. (2025, maj). *Internalizing problems among children and adolescents: data from Poland*. Plakat zaprezentowany podczas SRCD Biennial Meeting (Society for Research in Child Development), Minneapolis, Minnesota, USA.

Projekt „Opracowanie i wdrożenie innowacyjnej usługi w zakresie prowadzenia warsztatów profilaktycznych z tematu zdrowia psychicznego nastolatków wspomaganej systemem ewaluacyjnym” (*Wyspa Kompetencji*) stanowi bezpośredni przykład wpływu działalności naukowej na funkcjonowanie społeczeństwa, odpowiadający założeniom Kryterium III w ewaluacji jakości działalności naukowej. Wpływ ten polegał na wdrożeniu opartego na badaniach empirycznych programu profilaktyki zdrowia psychicznego młodzieży do praktyki edukacyjnej i społecznej. Wyniki ogólnopolskich badań diagnostycznych zostały przełożone na konkretne, systemowo wykorzystywane rozwiązania w postaci programu warsztatów, narzędzi ewaluacyjnych oraz materiałów psychoedukacyjnych dla rodziców i nauczycieli, które są stosowane w pracy z młodzieżą w środowisku szkolnym. Projekt przyczynił się do poprawy jakości działań profilaktycznych w obszarze zdrowia psychicznego nastolatków oraz do wzmocnienia kompetencji instytucji i praktyków realizujących te działania.

6). Projekt „Opracowanie i wykorzystanie zabawek terapeutycznych wydrukowanych na drukarce 3D oraz scenariuszy zajęć terapeutycznych dla dzieci przedwcześnie urodzonych”

- **Okres realizacji:** luty 2021 r. – styczeń 2022 r.
- **Rola:** kierownik projektu grantowego Włącznik Innowacji Społecznych nr 290/2021 (wspólnie z dr M.Deją)

- **Partner instytucjonalny:** Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu, Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój (POWER), Oś priorytetowa IV: Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa; Działanie 4.1 Innowacje społeczne; lider: ROPS w Poznaniu; partnerzy: Stowarzyszenie na Rzecz Spółdzielni Socjalnych oraz Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej UM WZ
- **Kwota grantu:** 31 450 zł brutto

Zakres działań:

- ⇒ opracowanie prototypów zabawek terapeutycznych drukowanych w technologii 3D dla dzieci przedwcześnie urodzonych,
- ⇒ przygotowanie scenariuszy zajęć terapeutycznych z wykorzystaniem przygotowanych zabawek,
- ⇒ testowanie rozwiązań w praktyce oraz przygotowanie rekomendacji do wdrażania w systemie WWR i wczesnej interwencji.

Efekty zrealizowane i planowane:

- ⇒ publikacja dla rodziców i terapeutów, dostępna online na stronie ROPS w Poznaniu: (<https://innowacje.rops.poznan.pl/project/zabawki-3d/>)
 - **Wójtowicz-Szeffler, M.,** Deja, M. (2022). *Scenariusze zajęć terapeutycznych z wykorzystaniem zabawek wydrukowanych na drukarce 3D dla dzieci przedwcześnie urodzonych*, Poznań: ROPS
- ⇒ monografia naukowa:
 - **Wójtowicz-Szeffler, M.** (2023). *Wspomaganie rozwoju wcześniaków za pomocą zabawek terapeutycznych 3D. Poradnik dla rodziców i terapeutów*. Warszawa: Wydawnictwo Difin
- ⇒ przygotowanie podstaw do działań związanych z ochroną własności intelektualnej i upowszechnianiem innowacji (publikacja wdrożeniowa oraz film):
 - **Wójtowicz-Szeffler, M.,** Deja, M., Nakielska-Pawlu, K. (2023). *Projekty zabawek terapeutycznych wydrukowanych na drukarce 3D oraz scenariuszy zajęć terapeutycznych dla dzieci przedwcześnie urodzonych*. Szczecin: Spółdzielnia Socjalna Razem Mocni Centrum Poligrafii Pavone
 - **Wójtowicz-Szeffler, M.,** Deja, M., Migas-Mazur, D. (2024). *Zabawki terapeutycznych wydrukowanych na drukarce 3D oraz scenariusze zajęć terapeutycznych dla dzieci przedwcześnie urodzonych*. Szczecin: ROPS, (dostępne na stronie: <https://we.tl/t-uI5WrtRtSK>)
- ⇒ upowszechnianie innowacji podczas konferencji:
 - **Wójtowicz-Szeffler, M.,** Deja, M. (2024). Zabawki terapeutyczne drukowane na drukarce 3D jako metoda wspomagania rozwoju małych dzieci. W: 32. *Ogólnopolska Konferencja Psychologii Rozwojowej "Wspieranie Rozwoju - Postęp i Przemiana"*. Książka abstraktów, Łódź : Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
- ⇒ upowszechnianie innowacji w publikacjach popularno-naukowych:
 - **Wójtowicz-Szeffler, M.,** Deja, M. (2023). Innowacja dla dzieci przedwcześnie urodzonych - projekty zabawek terapeutycznych wydrukowanych na drukarce 3D oraz scenariusze zajęć terapeutycznych. *Biuletyn Polskiego Stowarzyszenia Psychologii Rozwoju Człowieka*, nr 36, 14-16

- ⇒ przeprowadzenie – we współpracy ze studentami Wydziału Psychologii UKW – pilotażowych badań wśród dzieci przedwcześnie urodzonych i ich rodziców, dotyczących efektywności programu zajęć z wykorzystaniem zabawek terapeutycznych 3D – badania są w trakcie, a wyniki będą podstawę przygotowywanych prac magisterskich oraz publikacji naukowych.

7). Projekt „Opracowanie i upowszechnianie narzędzi diagnostycznych wspierających pomoc psychologiczno-pedagogiczną” – obszar osobowościowy oraz emocjonalno-społeczny

- **Okres realizacji:** 2021 r.
- **Rola:** wykonawca / członek zespołu badawczego
- **Instytucja realizująca:** Instytut Psychologii UKSW
- **Źródło finansowania:** Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020, Działanie 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty, Oś II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji i rozwoju POWER
- **Numery projektów:** POWR.02.10.00-00-9003/17 oraz POWR.02.10.00-00-9004/17

Zakres działań:

- ⇒ udział w badaniach normalizacyjnych,
- ⇒ współpraca przy przygotowaniu dokumentacji wdrożeniowej narzędzi.

Efekty zrealizowane:

- ⇒ upowszechnienie narzędzi diagnostycznych wspierających system pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publikacji:

- **Wójtowicz-Szeffler, M. (2020).** *Diagnozowanie rozwoju małego dziecka. Część 2.* Warszawa: Wydawnictwo Difin

- ⇒ wzmocnienie kompetencji diagnostycznych specjalistów pracujących z dziećmi i młodzieżą.

8). Projekt „Opracowanie i upowszechnienie narzędzi diagnostycznych do oceny zdolności poznawczych dzieci i młodzieży”

- **Okres realizacji:** 2020 r.
- **Rola:** wykonawca / członek zespołu badawczego
- **Instytucja realizująca:** Instytut Badań Edukacyjnych (IBE) we współpracy z SWPS Uniwersytetem Humanistycznospołecznym
- **Źródło finansowania:** POWER.02.10.00-00-9002/17-00, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Europejski Fundusz Społeczny

Zakres działań:

- ⇒ udział w badaniach normalizacyjnych narzędzi do oceny zdolności poznawczych,
- ⇒ współpraca przy opracowywaniu standardów interpretacji wyników.

Efekty zrealizowane:

- ⇒ narzędzia diagnostyczne wykorzystywane w systemie edukacji i poradnictwa,
- ⇒ upowszechnienie narzędzi diagnostycznych w publikacji:
 - **Wójtowicz-Szeffler, M. (2020).** *Diagnozowanie rozwoju małego dziecka. Część 2.* Warszawa: Wydawnictwo Difin

9). Projekt edukacyjny „Czym jest koronawirus? Przewodnik dla dzieci”

- **Okres realizacji:** 2020 r.
- **Rola:** współautorka merytoryczna
- **Zamawiający:** Kujawsko-Pomorski Urząd Marszałkowski w Toruniu
- **Wydawca:** Polska Press Sp. z o.o., Oddział w Bydgoszczy

Zakres działań:

- ⇒ współtworzenie treści psychoedukacyjnych dla dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym,
- ⇒ opracowanie treści wspierających rozumienie sytuacji epidemicznej oraz strategię radzenia sobie z lękiem.

Efekty zrealizowane:

- ⇒ ogólnodostępna książeczka edukacyjna „Czym jest koronawirus? Przewodnik dla dzieci” wspierająca dobrostan psychiczny dzieci w okresie pandemii,
- ⇒ wykorzystanie materiałów w działaniach informacyjnych i edukacyjnych.

10). Projekty normalizacyjne Pracowni Testów Psychologicznych PTP – WISC-V, LCTB, SPO, SWS

- **Okres realizacji:** 2019 r.
- **Rola:** wykonawca
- **Instytucja realizująca:** Pracownia Testów Psychologicznych Polskiego Towarzystwa Psychologicznego

Zakres działań:

- ⇒ udział w ogólnopolskich badaniach normalizacyjnych testów: Skala Inteligencji Wechslera dla Dzieci WISC-V; Bateria testów do badania kompetencji komunikacyjnych LCTB, a także kwestionariuszy SPO i SWS
- ⇒ współpraca przy opracowywaniu zasad interpretacji wyników.

Efekty zrealizowane:

- ⇒ standaryzowane narzędzia diagnostyczne wykorzystywane w praktyce klinicznej i edukacyjnej,
- ⇒ upowszechnienie narzędzi diagnostycznych w publikacji:
 - **Wójtowicz-Szeffler, M. (2020).** *Diagnozowanie rozwoju małego dziecka. Część 2.* Warszawa: Wydawnictwo Difin.

11). Projekt „Opracowanie instrumentów do diagnozy psychologiczno-pedagogicznej – TROS-KA”

- **Okres realizacji:** 2017 r.
- **Rola:** członek zespołu projektowego
- **Instytucja realizująca:** Ośrodek Rozwoju Edukacji (ORE), Warszawa

Zakres działań:

- ⇒ udział w opracowaniu narzędzi diagnostycznych zgodnych z Modelem TROS-KA.

Efekty zrealizowane:

- ⇒ narzędzia wspierające pracę poradni psychologiczno-pedagogicznych,
- ⇒ upowszechnienie standardów diagnozy w systemie oświaty.

12). Projekt „Pierwszoklasista 2014”

- **Okres realizacji:** 2014–2015
- **Rola:** wykonawca
- **Instytucja realizująca:** Instytut Badań Edukacyjnych

Zakres działań:

- ⇒ badanie trafności i rzetelności narzędzi diagnostycznych: TUNSS i TPR.

Efekty:

- ⇒ rozwój narzędzi diagnostycznych wykorzystywanych w badaniach edukacyjnych i psychologicznych,
- ⇒ upowszechnienie narzędzi diagnostycznych w publikacji:
 - **Wójtowicz-Szeffler, M.** (2020). *Diagnozowanie rozwoju małego dziecka. Część 2.* Warszawa: Wydawnictwo Difin.

13). Projekt „Uwarunkowania umiejętności komunikacyjnych dziecka 6-7 letnich”

Projekt:”

- **Okres realizacji:** 2014–2015
- **Rola:** wykonawca
- **Instytucja realizująca:** Instytut Badań Edukacyjnych

Zakres działań:

- ⇒ badanie trafności i rzetelności narzędzi diagnostycznych: Skala Prognoz Edukacyjnych oraz Kwestionariusz Rozwoju Dziecka i Kwestionariusz Ryzyka Rodzinnego Występowania Dysleksji

Efekty:

- ⇒ rozwój narzędzi diagnostycznych wykorzystywanych w badaniach edukacyjnych i psychologicznych,
- ⇒ upowszechnienie narzędzi diagnostycznych wspierających system pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publikacji:
 - **Wójtowicz-Szeffler, M.** (2020). *Diagnozowanie rozwoju małego dziecka. Część 2.* Warszawa: Wydawnictwo Difin
- ⇒ Publikacja w materiałach konferencyjnych:
 - **Wójtowicz-Dacka, M.** (2011). Czy sześciolatek jest gotowy do podjęcia nauki szkolnej? W: *III Ogólnopolska Konferencja Psychologiczna Szkolnictwa Artystycznego, Rola rekrutacji dla pomyślnej edukacji 6- i 7-latków w szkole muzycznej*, Bydgoszcz: Państwowy Zespół Szkół Muzycznych im. A. Rubinsteina

14). Projekt międzynarodowy „The relationship between family relations and identity in adolescents and young adults”

- **Okres realizacji:** 2014 r.
- **Rola:** współuczestnictwo w badaniach wraz z dr hab. K. Lubiewską – koordynatorem projektu w Polsce
- **Kierownik projektu:** prof. Inge Seiffge-Krenke (Uniwersytet w Mainz)
- **Zakres międzynarodowy:** badania w 8 krajach (Niemcy, Belgia, Peru, Grecja, Argentyna, Francja, Turcja i Polska)

Zakres działań:

- ⇒ współudział w badaniach nad relacjami rodzinnymi dzieci i młodzieży,
- ⇒ współudział w analizie danych porównawczych.

Efekty:

wkład w międzynarodowe badania nad rozwojem psychospołecznym.

- ⇒ Udział w dyskusji podczas konferencji międzynarodowej:
 - **Wójtowicz-Dacka, M.** (2014, wrzesień), 14th Biennial Conference of the European Association for Research on Adolescence, Izmir, Turcja.

15). Projekt „Regionalny program wspierania ucznia zdolnego i szczególnie uzdolnionego”

- **Okres realizacji:** 2009–2011 (działania merytoryczne: 10.2010 – 06.2011)
- **Rola:** współwykonawca / członek zespołu projektowego
- **Organizatorzy:** Kuratorium Oświaty i Wychowania w Bydgoszczy we współpracy z Kujawsko-Pomorskim Centrum Edukacji Nauczycieli

Zakres działań:

- ⇒ współudział w opracowaniu regionalnych rozwiązań wspierających identyfikację uczniów zdolnych i szczególnie uzdolnionych,
- ⇒ przygotowanie narzędzia przesiewowego do wstępnej diagnozy zdolności, adresowanego do nauczycieli i rodziców,
- ⇒ konsultacje merytoryczne dotyczące diagnozy potencjału uczniów w warunkach szkolnych.

Efekty zrealizowane:

- ⇒ narzędzie diagnostyczne wspierające wczesną identyfikację uczniów zdolnych w systemie oświaty,
- ⇒ upowszechnienie dobrych praktyk diagnostycznych w środowisku szkolnym,
- ⇒ publikacja artykułu popularyzującego założenia projektu w czasopiśmie KP CEN:
 - **Wójtowicz-Dacka, M. (2009).** *Uczelnie wyższe a uczeń zdolny*. Wiadomości, Głosy, Rozmowy o Szkole, (10), 48–49. ISSN 1426-2746.
- ⇒ Udział w konferencji:
 - **Wójtowicz-Szeffler, M. (2023)** Konferencja Dydaktyczna Aktywizacja ucznia zdolnego, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, referat: *Uczeń zdolny – czyli jaki?*

16). Projekt badań normalizacyjnych i walidacyjnych dotyczących Dziecięcej Skali Rozwojowej (DSR)

- **Okres realizacji:** 2006-2007 r.
- **Rola:** wykonawca/członek zespołu
- **Instytucja realizująca:** Pracownia Testów Psychologicznych Polskiego Towarzystwa Psychologicznego

Zakres działań:

- ⇒ udział w ogólnopolskich badaniach normalizacyjnych i walidacyjnych Dziecięcej Skali Rozwojowej (DSR),
- ⇒ współudział w opracowaniu procedur badawczych z udziałem dzieci w wieku wczesnodziecięcym, zgodnie z założeniami metodologicznymi projektu,
- ⇒ współpraca z zespołem PTP w zakresie interpretacji wyników i doprecyzowania zasad stosowania narzędzia w praktyce diagnostycznej.

Efekty zrealizowane:

- ⇒ Publikacja wyników badań walidacyjnych:
 - **Wójtowicz-Dacka, M. (2009).** Analiza porównawcza skal rozwojowych do badania niemowląt, W: Matczak, A. i inni *Dziecięca Skala Rozwojowa. Skala Wykonaniowa. Aneks* (s.18-29). Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych PTP.
- ⇒ wykorzystanie doświadczeń z projektu w dalszej działalności naukowej i aplikacyjnej, w tym w badaniach nad rozwojem małych dzieci oraz w pracy diagnostycznej i szkoleniowej.

17). Projekty badań własnych nad rozwojem małych dzieci (2003–2014)

- **Okres realizacji:** 2003–2014
- **Rola:** kierownik projektów / wykonawca
- **Instytucje finansujące:** Akademia Bydgoska / UKW
 - ⇒ **Zakres działań:**
 - badania nad wczesnymi kompetencjami poznawczymi jako predyktorami dalszego funkcjonowania intelektualnego jednostki
 - ⇒ badania dotyczące wiedzy rodziców na temat potrzeb psychicznych małych dzieci i sposobów ich zaspakajania w codziennych sytuacjach

Efekty:

- Redakcja naukowa monografii:
- Laskowska, I., **Wójtowicz-Dacka, M.** (red.) (2010). *Co oferuje współczesny żłobek. Medyczne, psychologiczne i pedagogiczne aspekty rozwoju dzieci do lat trzech*. Bydgoszcz: Wydawnictwo Zespół Żłobków Miejskich w Bydgoszczy
 - ⇒ Rozdział w monografii:
 - **Wójtowicz-Dacka, M.** (2010). Jak niemowlęta rozumieją podstawowe prawa dotyczące świata fizycznego? Przykłady badań eksperymentalnych i możliwości ich wykorzystania w praktyce. W: I. Laskowska, **M. Wójtowicz-Dacka** (red.) *Co oferuje współczesny żłobek. Medyczne, psychologiczne i pedagogiczne aspekty rozwoju dzieci do lat trzech* (s. 51-67). Bydgoszcz: Wydawnictwo Zespół Żłobków Miejskich w Bydgoszczy
- ⇒ Artykuły naukowe i popularnonaukowe:
 - **Wójtowicz-Szefler, M.**, Bachurska, H. (2025). Parental knowledge levels regarding the care and nurturing of preterm infants, *Medical Research Journal*, Vol. 10, no 2, pp. 173-182
 - **Wójtowicz-Szefler, M.** (2024). Konteksty rozważań o rozwoju dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym - podstawy teoretyczne oraz implikacje praktyczne, *Meritum*, 2 (73), 2-10
 - **Wójtowicz-Dacka, M.** (2016). Intermodalna percepcja przedmiotów u niemowląt a rozwój procesów integracji sensorycznej. Nr 3, *Kwartalnik Polskiego Stowarzyszenia Terapeutów Integracji Sensorycznej*
 - **Wójtowicz-Dacka, M.** (2014). The birth of the first child as a positive event in the lives of young parents, *Polish Psychological Bulletin*, vol 45(2), 103-111
 - **Wójtowicz-Dacka, M.** (2014) Wyłącznie ludzka cecha, *Psychologia w szkole*, nr 4(45), Wydawnictwo Charaktery
 - **Wójtowicz-Dacka, M.** (2012). Wiedza o potrzebach psychicznych małych dzieci w opinii dwóch pokoleń rodziców. *Przegląd pedagogiczny*, nr 1/2012
 - **Wójtowicz-Dacka, M.** (2012). Zmysły niemowląt. *Przybornik rodzica. Dziecko od początku*, Nr 1, Wydawnictwo Charaktery
 - **Wójtowicz-Dacka, M.** (2012). Fantazjowanie dziecięce. *Przybornik rodzica. Dziecko od początku*. Nr 2, Wydawnictwo Charaktery
 - **Wójtowicz-Dacka, M.** (2012). Dorastanie ze wsparciem. *Przybornik rodzica. Dziecko od początku*. Nr 3, Wydawnictwo Charaktery
 - **Wójtowicz-Dacka, M.** (2012). Nastolatek w rodzinie. *Przybornik rodzica. Dziecko od początku*. Nr 4 Wydawnictwo Charaktery
 - ⇒ Publikacje w materiałach konferencyjnych:

- **Wójtowicz-Dacka, M.** (2015). Więzy w rodzinach zastępczych a rozwój dziecka. W: *I Ogólnopolska Konferencja o Przywiązaniu*, Bydgoszcz, 29–30 października 2015, Bydgoszcz: Instytut Psychologii UKW
- **Wójtowicz-Dacka, M.** (2015). Co rodzice i opiekunowie wiedzą o możliwościach intermodalnej percepcji przedmiotów u niemowląt i małych dzieci. W: *XXIV Ogólnopolska Konferencja Psychologii Rozwojowej nt. Rozwój autonomii i podmiotowości człowieka w dobie globalizacji*. Warszawa : Instytut Psychologii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
- **Wójtowicz-Dacka, M.** (2015). Interpretowanie zachowań niemowląt (za pomocą skali NBAS) w kontekście rozwoju relacji przywiązaniowej. W: *I Ogólnopolska Konferencja o Przywiązaniu*, Bydgoszcz: Instytut Psychologii UKW
- **Wójtowicz-Dacka, M.** (2014). Kompetencje rodziców w rozumieniu rozwoju małego dziecka. W: *XXXV Zjazd Naukowy Polskiego Towarzystwa Psychologicznego pt. Psychologia w zmieniającym się świecie*. Książka streszczeń. Warszawa: Polskie Towarzystwo Psychologiczne
- **Wójtowicz-Dacka, M.** (2013). Różnice w formach oddziaływań rodzicielskich i poziomie wiedzy rodziców o potrzebach psychicznych małego dziecka. W: *XXII Ogólnopolska Konferencja Psychologii Rozwojowej nt. Społeczny kontekst rozwoju. Od dziecka do dorosłego*. Gdańsk: Instytut Psychologii Uniwersytetu Gdańskiego.

⇒ Udział w licznych konferencjach, które zostały wymienione w punkcie 5.3 autoreferatu,

⇒ fundament metodologiczny późniejszych badań nad diagnozą i wspomaganiem rozwoju.

5.2 Międzynarodowa i krajowa współpraca naukowa

Poniżej przedstawiam najważniejsze formy współpracy naukowej i aplikacyjnej, realizowanej z ośrodkami krajowymi i zagranicznymi, obejmujące projekty badawcze, dydaktyczne, kliniczne oraz wdrożeniowe.

2025 – współpraca międzynarodowa (program BIP 2025)

W związku z opracowaniem i koordynacją programu Blended Intensive Programme (BIP 2025) pt. *Family-Centred Early Intervention Across Europe: Models, Practices, Innovations and 3D Therapeutic Tools* nawiązałam wielostronną współpracę naukową i dydaktyczną z trzema europejskimi ośrodkami akademickimi: Università degli Studi di Padova (Włochy), University of Turku (Finlandia) oraz University of Thessaloniki (Grecja). Współpraca obejmuje przygotowanie wspólnego elementu programu kształcenia i wymianę materiałów dydaktycznych w zakresie wczesnej interwencji podejmowanej wobec małych dzieci, a także opracowanie komponentu badawczego dotyczącego porównania modeli wczesnej interwencji rodzinnej oraz systemów wsparcia dziecka w trzech krajach. Ponadto, efektem tego porozumienia jest zainicjowanie działań publikacyjnych i aplikacyjnych, a także planowanie długofalowej współpracy projektowej i rozwoju europejskiej sieci badaczy w obszarze psychologii rodziny oraz *family-centred early intervention* (załącznik 5.3).

2024 – współpraca międzynarodowa (Grecja)

W 2024 roku nawiązałam współpracę z dr Amaryllis-Chryssi Malegiannaki (University of Western Macedonia and Aristotle University of Thessaloniki, Grecja), ukierunkowaną na przygotowanie badań porównawczych dotyczących metod wspomagania rozwoju dzieci w Polsce i Grecji. Współpraca ta została zainicjowana podczas wyjazdu dydaktyczno-naukowego w ramach programu Erasmus+ (kwiecień 2024) i stała się podstawą międzynarodowego komponentu dydaktyczno-badawczego programu BIP 2025 oraz planowanych analiz międzykulturowych i wspólnych publikacji.

2024–obecnie – współpraca wewnętrzna (Wydział Psychologii UKW, Bydgoszcz)

Od 2024 roku współpracuję z dr Anną Antoniną Nogaj (kierownik projektu), dr Kamilą Komorowską oraz dr Moniką Deją przy realizacji projektu „APPA – Akademicka Pomoc Psychologiczna dla Artystów”, o którym napisałam wcześniej na stronie 48. Zakres mojej współpracy obejmuje wspólne projektowanie badań, analizę danych, opracowanie narzędzi diagnostycznych, realizację działań ewaluacyjnych oraz przygotowanie artykułów naukowych i monografii dotyczących zdrowia psychicznego społeczności akademickiej uczelni artystycznych. Współpraca ta przyczynia się do wzmacniania potencjału badawczego Wydziału Psychologii UKW w obszarze badań stosowanych.

2023 – współpraca z Instytutem Psychologii UKSW w Warszawie

W 2023 roku rozpocząłam współpracę z dr Iloną Skoczeń (Instytut Psychologii UKSW) przy opracowaniu polskich norm dla dzieci do skali RCADS (*Revised Child Anxiety and Depression Scale*). Mój wkład obejmował przeprowadzenie badań empirycznych, analizy statystyczne, opracowanie norm oraz udział w interpretacji wyników w kontekście klinicznym i rozwojowym, a także prezentację wyników podczas konferencji naukowych i w publikacjach naukowych.

2022 – współpraca z Katedrą Neonatologii Collegium Medicum UMK oraz Kliniki Neonatologii Szpitala Uniwersyteckiego nr 2 w Bydgoszczy

Efektem współpracy było rozszerzenie koncepcji monografii *Wspomaganie rozwoju wcześniaków za pomocą zabawek terapeutycznych 3D* (2023) oraz realizacja badań dotyczących wiedzy rodziców i personelu medycznego na temat opieki nad wcześniakami. Wyniki badań zostały opublikowane w *Medical Research Journal* (Wójtowicz-Szeffler, Bachurska, 2025).

2021 – współpraca z Katedrą Informatyki UKW

W 2021 roku współpracowałam z dr. inż. Jakubem Kopowskim w zakresie projektowania prototypów zabawek terapeutycznych drukowanych w technologii 3D. Efektem współpracy było kilka publikacji, w tym *Scenariusze zajęć terapeutycznych z wykorzystaniem zabawek wydrukowanych na drukarce 3D dla dzieci przedwcześnie urodzonych* (Wójtowicz-Szeffler, Deja, 2022)

2021–2022 – współpraca z Instytutem Psychologii UKSW (projekty POWER)

W latach 2021–2022 współpracowałam z Instytutem Psychologii UKSW przy realizacji dwóch ogólnopolskich projektów dotyczących opracowania narzędzi do kompleksowej oceny

funkcjonowania emocjonalno-społecznego i osobowościowego dzieci i młodzieży, w tym z SPE (konkurs POWR.02.10.00-IP.02-00-009/17). Mój wkład obejmował prowadzenie badań terenowych (woj. kujawsko-pomorskie) oraz udział przy przygotowaniu dokumentacji wdrożeniowej narzędzi, służącej upowszechnianiu narzędzi diagnostycznych wspierających poradnie psychologiczno-pedagogiczne i szkoły.

2020 – współpraca z IBE i SWPS

W 2020 roku współpracowałam z Instytutem Badań Edukacyjnych oraz SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny przy projekcie *Opracowanie i upowszechnienie narzędzi diagnostycznych do oceny zdolności poznawczych dzieci i młodzieży* (POWER.02.10.00-00-9002/17-00). Do moich zadań należało prowadzenie badań terenowych w województwie kujawsko-pomorskim oraz udział przy opracowaniu standardów interpretacji wyników.

2017–obecnie – współpraca z ośrodkami klinicznymi

Od 2017 roku prowadzę stałą współpracę z dr n. med. Małgorzatą Klecką (SWPS, Pracownia Diagnostyki i Terapii Zaburzeń Rozwojowych, Łódź) oraz dr Iwoną Palicką (Somatic Experiencing®, Centrum Stymulacji Rozwoju Dziecka, Poznań). Efektem współpracy jest rozdział w monografii pod red. I. Palickiej i M. Kubiak *Neuropsychologia rozwojowa wobec wyzwań dziecięcych zaburzeń somatycznych* (publikacja planowana na 2026 rok).

2015–2016 – współpraca z Leiden University (Holandia)

W latach 2015–2016 współpracowałam z Institute of Education and Child Studies, Leiden University, w zakresie stosowania metody VIPP-SD (Video-feedback Intervention to promote Positive Parenting and Sensitive Discipline) w badaniach naukowych i praktyce terapeutycznej. Efektem współpracy była publikacja (Wójtowicz-Dacka, Miotk-Mrozowska, 2016) oraz uzyskanie certyfikatu specjalisty VIPP-SD (załącznik 5.3).

2014–2016 – współpraca z Zakładem Teorii Wychowania UKW

W latach 2014–2016 współpracowałam z dr hab. Moniką Nawrot-Borowską (UKW) w ramach Seminarium Naukowo-Metodycznego *Pomoc i wsparcie dziecka w chorobie*, podczas którego wygłosiłam wykład *Metody wspomagania więzi fizycznej i uczuciowej między dzieckiem chorym a opiekunem*. Efektem tej działalności było także opracowanie rozdziału do monografii *Dzieci przedwcześnie urodzone – możliwości wsparcia i pomocy* (Wójtowicz-Szefler, 2018).

2013–2014 – współpraca międzynarodowa (Uniwersytet w Mainz)

W latach 2013–2014 brałam udział w międzynarodowym projekcie badawczym *Relationship between family relations and identity in adolescents and young adults*, koordynowanym przez dr hab. Katarzynę Lubiewską (UKW/UW) oraz prof. Inge Seiffge-Krenke (Universität Mainz) – (załącznik 5.3).

2006–2024 – współpraca z Pracownią Testów Psychologicznych PTP

W latach 2006–2024 prowadziłam wieloletnią współpracę z prof. Anną Matczak, kierownikiem Pracowni Testów Psychologicznych PTP. Zakres współpracy obejmował udział w badaniach normalizacyjnych i walidacyjnych narzędzi psychologicznych dla dzieci i młodzieży oraz konsultacje dotyczące ich zastosowania w praktyce i badaniach naukowych. Efektem tej współpracy był m.in. rozdział w publikacji *DSR Dziecięca Skala Rozwojowa. Skala Wykonaniowa. Aneks.* (Matczak, 2009), a także monografia *Diagnozowanie rozwoju małego dziecka. Część 2* (2020), której recenzentem naukowym była prof. dr hab. Anna Matczak.

5.3 Udział w konferencjach naukowych krajowych i zagranicznych oraz udział w komitetach naukowych i organizacyjnych konferencji

Uczestniczyłam aktywnie w licznych konferencjach krajowych i międzynarodowych, prezentując wykłady, referaty i plakaty, a także prowadząc sympozja lub sesje tematyczne.

Wykłady

- **Wójtowicz-Szeffler, M.** Wykład: *Uczeń zdolny – czyli jaki?* (2023, październik), Konferencja Dydaktyczna „Aktywizacja ucznia zdolnego”, UKW Bydgoszcz.
- **Wójtowicz-Szeffler, M.** Wykład: *Wspomaganie więzi fizycznej i emocjonalnej u dzieci przedwcześnie urodzonych.* (2017, maj), Konferencja „Dzieci Przedwcześnie urodzone – diagnoza, terapia”, Dom Sue Ryder, Bydgoszcz.
- **Wójtowicz-Dacka, M.** Wykład: *Metody wspomagania więzi fizycznej i uczuciowej między dzieckiem chorym a opiekunem.* (2016, maj), Seminarium Naukowo-Metodyczne: „Pomoc i wsparcie dziecka w chorobie”, UKW Bydgoszcz.
- **Wójtowicz-Dacka, M.** Wykład: *Wspomaganie rozwoju dziecka z zespołem Downa od pierwszych dni życia.* (2016, maj), Konferencja „Zespół Downa. Odpowiedzi na pytania”, Rehabilitacja Dzieci Sue Ryder, Bydgoszcz.
- **Wójtowicz-Dacka, M.** Wykład: *Myślę kreatywnie - czyli ciekawie i niekonwencjonalnie.* (2016, czerwiec), Gala laureatów konkursów przedmiotach dla uczniów szkół podstawowych. Rejon bydgoski, Bydgoszcz.
- **Wójtowicz-Dacka, M.** Wykład: *Opóźnienie czy zaburzenie w rozwoju? - Konsekwencje dobrej diagnozy dla dalszego funkcjonowania dziecka i jego rodziny.* (2015, maj), I Konferencja „Mózgowe porażenie dziecięce. Diagnoza i terapia”, Bydgoszcz.
- **Wójtowicz-Dacka, M.** Wykład: *Medyczne, psychologiczne i pedagogiczne uwarunkowania prawidłowego rozwoju dziecka w okresie niemowlęcym i poniemowlęcym.* (2010, czerwiec), Ogólnopolska Konferencja Naukowo-Szkoleniowa, Zespół żłobków Miejskich w Bydgoszczy.

Prowadzenie sesji tematycznych

- **Wójtowicz-Szeffler, M.** Prowadzenie sesji tematycznej: *Rodzicielstwo i wczesny rozwój dziecka,* (2025, czerwiec), 33. Ogólnopolska Konferencja Psychologii Rozwojowej „Wyzwania adaptacyjne i wsparcie rozwoju w cyklu życia”, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej w Warszawie.
- **Wójtowicz-Szeffler, M.** Prowadzenie sesji tematycznej: *Nowoczesne technologie i niwe zjawiska oraz ich rola w rozwoju człowieka,* (2023, czerwiec), 31. Ogólnopolska Konferencja Psychologii Rozwojowej, UKW Bydgoszcz.

- **Wójtowicz-Dacka, M.** Prowadzenie sesji tematycznej: *Oblicza współczesnego rodzicielstwa*. (2015, kwiecień), V Interdyscyplinarna Konferencja Doktorantów i Młodych Naukowców „Zmiany w życiu współczesnych młodych ludzi i ich konteksty”, UKW Bydgoszcz.
- **Wójtowicz-Dacka, M.** Organizator sympozjum i prowadzenie sesji tematycznej *Problematyczne rodzicielstwo*, Referat: *Więzi w rodzinach zastępczych a rozwój dziecka*, (2015, październik), I Ogólnopolska Konferencja o Przywiązaniu, Bydgoszcz.
- **Wójtowicz-Dacka, M.** Prowadzenie sesji tematycznej: *Wyzwania adaptacyjne współczesnej rodziny* (2013, kwiecień), III Interdyscyplinarna Konferencja Doktorantów „Współcześni ludzie wobec wyzwań i zagrożeń XXI wieku”, Bydgoszcz.

Referaty lub warsztaty krajowe i międzynarodowe

- **Wójtowicz-Szeffler, M.** Referat: *Od stresu do kompetencji. Znaczenie wsparcia społecznego w życiu rodziców wcześniaków*. (2025, czerwiec), 33. Ogólnopolska Konferencja Psychologii Rozwojowej „Wyzwania adaptacyjne i wsparcie rozwoju w cyklu życia”, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej w Warszawie.
- **Wójtowicz-Szeffler, M.** Referat: *Związek między poziomem wiedzy rodziców o rozwoju małego dziecka a wykorzystywaniem mediów elektronicznych w rozwoju dzieci do 3. roku życia* (2024, czerwiec), 32. Ogólnopolska Konferencja Psychologii Rozwojowej, Uniwersytet Łódzki.
- Grzankowska I., **Wójtowicz-Szeffler M.**, Deja M. Referat: *Wybrane uwarunkowania symptomów lęku i depresji u młodzieży w wieku od 11 do 15 r.ż. w związku z sytuacją pandemii i wojny na Ukrainie*. (2023, listopad), V Krajowa Konferencja Psychologii Klinicznej, Kraków.
- **Wójtowicz-Szeffler, M.** Wykład: *Radzenie sobie w sytuacjach trudnych – wnioski z ogólnopolskiego badania młodzieży wraz z implikacjami praktycznymi podejmowanymi wobec uczniów ostatnich klas szkoły podstawowej* (2023, październik), Ogólnopolska Konferencja Naukowa: „Zdrowie jest darem”, Fundacja Gaudeamus, Bydgoszcz.
- **Wójtowicz-Szeffler, M.** Referat: *Związek między poziomem wiedzy rodziców o rozwoju małego dziecka a wykorzystywaniem mediów elektronicznych w rozwoju dzieci do 3. roku życia* (2023, czerwiec), 31. Ogólnopolska Konferencja Psychologii Rozwojowej, UKW Bydgoszcz.
- **Wójtowicz-Szeffler, M.**; Kuzyan, M.; Mrówczyńska, J.; Ringwelska, W. Referat: *Związek pomiędzy korzystaniem z mediów elektronicznych przez małe dzieci do 3. roku życia a ich funkcjonowaniem* (2023, czerwiec), 31. Ogólnopolska Konferencja Psychologii Rozwojowej, UKW Bydgoszcz.
- **Wójtowicz-Szeffler, M.**, Jazdon, A., Fronskiewicz, W., Krzyżanowska, K., Makowiecka, M. Referat: *Poziom wiedzy rodziców na temat rozwoju małego dziecka w wieku 0-3 lat*. (2023, czerwiec), 31. Ogólnopolska Konferencja Psychologii Rozwojowej, UKW Bydgoszcz.

- **Wójtowicz-Szeffler, M.** Referat: *Ilościowe czy jakościowe sposoby diagnozowania rozwoju małych dzieci?* (2022, wrzesień), III Ogólnopolska Naukowo-Szkoleniowa Konferencja Kliniczne Aspekty Diagnozy Psychologicznej, UKW Bydgoszcz.
- **Wójtowicz-Szeffler, M.** Referat: *Rodzina i dziecko wobec sytuacji granicznych (konflikt między rodzicami, rozwód, itp.). Sposoby pomocy dziecku i rodzicom.* (2020, wrzesień), Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Rodzicielstwo i rodzina. (Re)konstrukcje życia codziennego”, UKW Bydgoszcz.
- **Wójtowicz-Szeffler, M.** Referat: *Rozwój przywiązania w pierwszych latach życia.* (2017, wrzesień), Ogólnopolska Konferencja Naukowa FAS i przywiązanie, Uniwersytet Śląski i Fundacja Fastryga, Łędziny.
- **Wójtowicz-Szeffler, M.** Warsztat: *Diagnozowanie dziecka do 1 roku życia.* (2017, marzec), Ogólnopolska Konferencja Naukowo-Szkoleniowa Kliniczne Aspekty Diagnozy Psychologicznej, Bydgoszcz.
- **Wójtowicz-Dacka, M.; Miotk-Mrozowska, M.** Referat: *Wideointerwencja w promowaniu pozytywnego rodzicielstwa i wrażliwej dyscypliny (VIPP-SD) – prezentacja programu diagnostyczno-interwencyjnego.* (2016, wrzesień), Seminarium Warsztatowe „Pomiar przywiązania - metody ilościowe i jakościowe”, SEAS Polska i Instytut Psychologii UKW Bydgoszcz.
- **Wójtowicz-Dacka, M.** Referat: *Co rodzice i opiekunowie wiedzą o możliwościach intermodalnej percepcji przedmiotów u niemowląt i małych dzieci.* (2015, czerwiec), XXIV Ogólnopolska Konferencja Psychologii Rozwojowej „Rozwój autonomii i podmiotowości człowieka w dobie globalizacji”, Warszawa.
- **Wójtowicz-Dacka, M.** Warsztat: *Interpretowanie zachowań niemowląt (za pomocą skali NBAS) w kontekście rozwoju relacji przywiazaniowej* (2015, październik), I Ogólnopolska Konferencja o Przywiązaniu, Bydgoszcz.
- **Wójtowicz-Dacka, M.** Referat: *Kompetencje rodziców w rozumieniu rozwoju małego dziecka.* (2014, wrzesień), XXXV Zjazd Naukowy PTP: „Psychologia w zmieniającym się świecie”, Bydgoszcz.
- **Wójtowicz-Dacka, M.** Referat: *The impact of child-rearing competency and the knowledge of parents regarding early childhood development on the positive attitude displayed by the child and the sense of satisfaction deriving from being a good parent.* (2013, maj), 1st International Conference on Positive Psychology in Poland, Sopot.
- **Wójtowicz-Dacka, M.** Referat: *Zdolność niemowląt do antycypacji przedmiotów* (2012, maj), XXI Ogólnopolska Konferencja Psychologii Rozwojowej „Wspomaganie rozwoju człowieka z perspektywy teorii i praktyki”, Zielona Góra.
- **Wójtowicz-Dacka, M.** Referat: *Wiedza dwóch pokoleń rodziców na temat potrzeb psychicznych małego dziecka.* (2012, wrzesień), Konferencja naukowa „Dziecko w Polsce w XX wieku - portrety i narracje”, Bydgoszcz.
- **Wójtowicz-Dacka, M.** Referat: *Czy sześciolatek jest gotowy do rozpoczęcia szkoły?* (2011, kwiecień), III Ogólnopolska Konferencja Psychologiczna Szkolnictwa Artystycznego, „Rola rekrutacji dla pomyślnej edukacji 6 i 7-latków w szkole muzycznej”, Bydgoszcz.
- **Wójtowicz-Dacka, M.** referat: *Jak niemowlęta rozumieją świat?* (2008, czerwiec), XVII Ogólnopolska Konferencja Psychologii Rozwojowej, Bydgoszcz.

- **Wójtowicz-Dacka, M.,** Czerwińska-Małkowska, B. Referat: *Wzory zmian w rozwoju kompetencji poznawczych w zależności od środowiska wychowania i wykształcenia rodziców.* (2007, czerwiec), XVI Ogólnopolska Konferencja Psychologii Rozwojowej, Poznań.
- **Wójtowicz-Dacka, M.** Referat: *Testy i skale do badania niemowląt i małych dzieci.* (2004, czerwiec), XIII Ogólnopolska Konferencja Psychologii Rozwojowej „Człowiek w świecie – Świat w człowieku”, Białystok-Augustów.
- **Wójtowicz-Dacka, M.** Referat: *Od czego zależy wybór efektywnych strategii rozwiązywania zadań u dorastającej młodzieży – inteligencji, preferowanego stylu funkcjonowania poznawczego czy płci?* (2003, maj), XII Ogólnopolska Konferencja Psychologii Rozwojowej „W poszukiwaniu nowych sposobów wyjaśniania rozwoju: od klasycznych do nowych propozycji”, Kraków.
- **Wójtowicz-Dacka, M.** Referat: *Strategie rozwiązywania zadań w testach inteligencji na przykładzie testu Wechslera.* (1999, listopad), II Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Wspomaganie rozwoju - psychostymulacja, psychokorekcja, Bydgoszcz.
- **Wójtowicz-Dacka, M.** Referat: *Struktura i styl myślenia jako wyznacznik ogólnego poziomu inteligencji w teście Wechslera.* (1998, maj), VII Ogólnopolska Konferencja Psychologów Rozwojowych, Puławy k/Lublina.
- **Wójtowicz-Dacka, M.,** Stobrawa, M. Referat: *Prezentacja kwestionariusza do badania sposobów radzenia sobie ze stresem.* (1996, maj), V Ogólnopolska Konferencja Psychologów Rozwojowych, Łódź.
- **Wójtowicz-Dacka, M.** Referat: *Efekty programu wspomagania rozwoju umiejętności poznawczych.* (1996, listopad), I Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Wspomaganie rozwoju - psychostymulacja, psychokorekcja, Bydgoszcz.

Plakaty krajowe i międzynarodowe

- Skoczen, I., Głogowska, K., **Wójtowicz-Szeffler, M.,** Grzankowska, I., Wojtyńkiewicz, E., Deja, M. Plakat: *Internalizing problems among children and adolescents: data from Poland.* (2025. maj), Society for Research Child Development, SRCD Biennial Meeting Minneapolis, Minnesota, USA.
- Grzankowska, I., **Wójtowicz-Szeffler, M.,** Deja, M. Plakat: *General social stressors and intrapsychic resources of Polish youth aged 11 to 15 years* (2024, wrzesień) 38th Annual Conference of the European Health Psychology Society, Cascais, Portugal.
- **Wójtowicz-Szeffler, M.,** Deja, M., Nogaj, A., Komorowska, K. Plakat: *Adaptacja studentów do warunków studiowania - własności psychometryczne narzędzia KAPS.* (2025, czerwiec), 33. Ogólnopolska Konferencja Psychologii Rozwojowej „Wyzwania adaptacyjne i wsparcie rozwoju w cyklu życia”, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. M.Grzegorzewskiej w Warszawie.
- Deja M., Grzankowska I., **Wójtowicz-Szeffler M.** Plakat: *Nasilenie lęku i depresji wśród polskiej młodzieży w obliczu pandemii i wybuchu wojny na Ukrainie* (2023, czerwiec), 31. Ogólnopolska Konferencja Psychologii Rozwojowej, UKW Bydgoszcz.
- **Wójtowicz-Szeffler, M.,** Grzankowska, I., Deja, M. Plakat: *Diagnoza aktualnych problemów zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w wieku 11-15 lat* (2022, wrzesień),

III Ogólnopolska Naukowo-Szkoleniowa Konferencja Kliniczne Aspekty Diagnozy Psychologicznej, UKW Bydgoszcz.

- **Wójtowicz-Dacka, M.**, Kotłęga-Dybowska, E. Plakat: *The differences in the attitudes of men and women to breastfeeding newborn baby*. (2016, maj), Międzynarodowa Konferencja Naukowa Kobiety i mężczyźni. Różnice, podobieństwa, Rzeszów, Polska.
- **Wójtowicz-Dacka, M.** Plakat: *Kwestionariuszowe metody badania wiedzy rodziców/opiekunów małego dziecka o rozwoju i sposobach opieki nad nim*. (2016, czerwiec), XXV Jubileuszowa Ogólnopolska Konferencja Psychologii Rozwojowej „Rozwój przez edukację w biegu życia: obszary nadal nierozpoznane”, Kraków.
- **Wójtowicz-Dacka, M.** Plakat: *The birth of a child as a positive or critical event in the life of an adolescent*. (2014, wrzesień), 14th Biennial Conference of the European Association for Research on Adolescence, Izmir, Turcja.
- **Wójtowicz-Dacka, M.** Plakat: *Różnice w formach oddziaływań rodzicielskich i poziomie wiedzy rodziców o potrzebach psychicznych małego dziecka*. (2013, maj), XXII Ogólnopolska Konferencja Psychologii Rozwojowej „Społeczny kontekst rozwoju. Od dziecka do dorosłego”, Gdańsk.
- **Wójtowicz-Dacka, M.** Plakat: *Analiza porównawcza skal do badania niemowląt i małych dzieci*. (2008, wrzesień). XXXIII Zjazd Naukowy Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, Poznań.
- **Wójtowicz-Dacka, M.**, Plakat: *Efficiency of problem solving in young people - cognitive development in adolescent*. (2004, lipiec), 18th Biennial Meeting International Society for the Study of Behavioral Development ISSBD, Gent, Belgia.
- **Wójtowicz-Dacka, M.** Plakat: *Strategie myślenia – intuicyjne vs racjonalne czy automatyczne vs kontrolowane*. (2002, czerwiec), III Kolokwia Jadwińskie SWPS „Automatyzmy - Nowe perspektywy”, Jadwisin k/Warszawy.
- **Wójtowicz-Dacka, M.** Plakat: *Zastosowanie paradygmatu strategicznego w wyjaśnianiu różnic w sposobach rozwiązywania zadań wymagających wnioskowania o podobieństwach*. (2001, czerwiec), II Kolokwia Jadwińskie SWPS „Natura Automatyzmów”, Jadwisin k/Warszawy.
- **Wójtowicz-Dacka, M.** Plakat: *Intuicyjne vs racjonalne strategie rozwiązywania zadań w teście Wechslera*. (1999, wrzesień), XXX Jubileuszowy Zjazd Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, Warszawa.
- **Wójtowicz-Dacka, M.** Plakat: *Efekty programu wspomagania rozwoju umiejętności poznawczych*. (1997, kwiecień), VI Ogólnopolska Konferencja Psychologów Rozwojowych, Wrocław.
- **Wójtowicz-Dacka, M.**, Stobrawa, M. Plakat: *Coping with the stress of Polish and German adolescents in proces of resocialization*. (1996, lipiec), 17th International Conference of Stress and Anxiety Research Society, Graz, Austria.

Ponadto, byłam zaangażowana w prace komitetów organizacyjnych konferencji lub seminariów naukowych, w tym jako:

- Członek Komitetu Organizacyjnego 31. Ogólnopolskiej Konferencji Psychologii Rozwojowej „Rozwijający się człowiek w świecie nowych i ponadczasowych

wyzwań”, która odbyła się w terminie 1-3 czerwca 2023 roku na Wydziale Psychologii UKW w Bydgoszczy;

- Współorganizator merytorycznej części konferencji „Wolontariat Przyszłości”, czerwiec 2023, Bydgoskie Centrum Organizacji Pozarządowych i Wolontariatu „Gdańska5”
- Członek Komitetu Organizacyjnego i Komitetu Naukowego Seminarium Warsztatowego „Pomiar przywiązania - metody ilościowe i jakościowe” (zasięg ogólnopolski), zorganizowanego przez SEAS Polska i Instytut Psychologii UKW, Bydgoszcz, 27-28.09.2016;
- Współorganizator I Ogólnopolskiej Konferencji o Przywiązaniu, konferencji o zasięgu międzynarodowym (ok.30 ośrodków krajowych wraz z gośćmi z Holandii), która odbyła się w Instytucie Psychologii UKW Bydgoszczy w dniach 29-30.10.2015;
- Współorganizator Ogólnopolskiej Konferencji Naukowo-Szkoleniowej „Medyczne, psychologiczne i pedagogiczne uwarunkowania prawidłowego rozwoju dziecka w okresie niemowlęcym i poniemowlęcym”, Zespół żłobków Miejskich w Bydgoszczy, 10-11 czerwca 2010r.
- Członek Komitetu Organizacyjnego i Sekretarz Komitetu Naukowego XVII Ogólnopolskiej Konferencji Psychologii Rozwojowej „Cztery pory roku w rozwoju człowieka”, która odbyła się w terminie 5-7 czerwca 2008 roku na UKW w Bydgoszczy;
- Sekretarz Komitetu Organizacyjnego „The International Conference Kurt Levin: Contribution to Contemporary Psychology”, która odbyła się w terminie 10-12 września 2004 roku na Akademii Bydgoskiej (Mogilno-Bydgoszcz);
- Sekretarz Komitetu Organizacyjnego III Kolokwiów Psychologicznych Komitetu Psychologii Polskiej Akademii Nauk „Zmieniający się człowiek w zmieniającym się świecie”, które odbyły się w Piechyskach k/Bydgoszczy terminie 19-21 czerwca 2003 roku na Akademii Bydgoskiej.

5.4 Recenzowanie projektów międzynarodowych lub krajowych oraz publikacji w czasopiśmie międzynarodowych i krajowych (załącznik 5.3)

W ostatnich latach aktywnie uczestniczę w procesie recenzyjnym dla czasopism krajowych i międzynarodowych, dokonując oceny manuskryptów dla uznanych wydawnictw naukowych. Moje zaangażowanie w proces peer-review stanowi istotny element działalności naukowej, potwierdzający kompetencje merytoryczne i rozpoznawalność w obszarze psychologii rozwojowej i zdrowia. W latach 2015–2025 wykonałam 10 recenzji dla czasopism krajowych i międzynarodowych (m.in. Taylor & Francis, Springer Nature, BMC):

- 2025 – recenzja manuskryptu: *Social media usage and behavioural problems among preschoolers: A cross-sectional analysis* dla czasopisma *Early Child Development and Care* (Scientific Reports)
- 2025 – recenzja manuskryptu: *Impact of Parental Stress on Attachment and Emotional Regulation in Early Childhood: A Multi-Method Study* dla *Journal of Child and Family Studies* (Springer Nature)
- 2025 – recenzja manuskryptu: *Association between adolescent lifestyle behaviours and mental health outcomes in post-pandemic context: A longitudinal study* (BMC Public Health)
- 2025 – recenzja manuskryptu: *Child Mental Health after Institutional Care in Azerbaijan: Prevalence and Correlates* (BMC Public Health)

- 2024 – recenzja manuskryptu: *Uwagi o gotowości rozwojowej najmłodszych dzieci do bycia świadkiem w procesie karnym* dla miesięcznika "Prokuratura i Prawo
- 2024 - recenzja koncepcji książki *Jesteś wyjątkowy i kropka* autorstwa Kingi Dziewiątkowskiej-Kozłowskiej
- 2024 - recenzja manuskryptu *Neuropsychologiczne wartości gier planszowych w rozwoju i wychowaniu dziecka* (Neuropsychological values of board games in development and upbringing of a child) dla Polskiego Forum Psychologicznego
- 2023 - recenzja manuskryptu *Mental Health during the third wave of pandemic in Poland* dla Polskiego Forum Psychologicznego
- 2016 - recenzja manuskryptu *The Good Start Method for English” or how to prevent and treat risk of developmental dyslexia in children learning English as a second language* dla Polish Psychological Bulletin
- 2015 - recenzja artykułu *Emotional and attentional predictors of self-regulation in early childhood* nadesłanego do druku w Polish Psychological Bulletin.

5.5 Działalność w towarzystwach naukowych

Istotnym dla mnie elementem aktywności naukowej jest zaangażowanie w działalność organizacji naukowych, które pozwala na wymianę wiedzy i rozwój współpracy naukowej, a także umożliwia uczestnictwo w tworzeniu kierunków rozwoju psychologii jako nauki. Moje zaangażowanie w działalność organizacji naukowych wyraża się w następujący sposób:

- Jestem członkiem Polskiego Stowarzyszenia Psychologii Rozwoju Człowieka (PSPRC). Działalność PSPRC obejmuje m.in. organizację cyklicznej, corocznej Ogólnopolskiej Konferencji Psychologii Rozwojowej (OKPR) oraz redakcję Biuletynu PSPRC. W 2023 roku byłam członkiem Komitetu Organizacyjnego 31. OKPR w Bydgoszczy, a także jestem autorką dwóch artykułów opublikowanych w Biuletynie PSPRC.
- W latach 2015-2020 byłam członkiem Stowarzyszenia Polskiego Oddziału Towarzystwa Badań nad Emocjami i Przywiązaniem SEAS-Polska. W ramach działalności w stowarzyszeniu współorganizowałam konferencje naukowe poświęcone problematyce przywiązania oraz specjalistyczne warsztaty szkoleniowe z udziałem Karin i Klausa Grossmannów. Ponadto ukończyłam certyfikowane szkolenie i uzyskałam certyfikat międzynarodowej metody pracy z rodzinami VIPP-SD (Video-feedback Intervention to promote Positive Parenting and Sensitive Discipline).
- W latach 2005-2020 byłam członkiem organizacji ZERO TO THREE: *National Center for Infants, Toddlers and Families*. Doświadczenia zdobyte w ramach członkostwa w ZERO TO THREE – międzynarodowej organizacji zajmującej się wspieraniem rozwoju niemowląt i małych dzieci oraz ich rodzin poprzez badania naukowe, upowszechnianie wiedzy i rozwój dobrych praktyk w obszarze wczesnej interwencji – znalazły odzwierciedlenie w moich publikacjach naukowych i aplikacyjnych. Przykładem tego transferu wiedzy są zarówno książki poświęcone diagnozowaniu rozwoju małego dziecka, jak i monografia *Wczesniactwo. Holistyczny model wsparcia rodziny*, w której zastosowałam założenia wczesnej interwencji opartej na dowodach naukowych oraz podejście skoncentrowane na rodzinie.
- W latach 1997-2018 byłam członkiem Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, Oddział w Bydgoszczy.

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę lub sztukę

6.1 Osiągnięcia dydaktyczne w kształceniu młodych kadr naukowych (załącznik 5.5)

1) Promotor pomocniczy w postępowaniu doktorskim

Pełniłam funkcję promotora pomocniczego w zakończonym w 2024 roku postępowaniu o nadanie stopnia doktora nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika. Rozprawa doktorska Doroty Kamińskiej pt. *Wpływ oddziaływań edukacyjnych z zastosowaniem narzędzi TOC (Theory of Constraints) na wybrane kompetencje dzieci sześciolletnich* została obroniona na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Promotorem głównym była dr hab. Ryszarda Cierzniewska, prof. uczelni.

2) Promotorstwo prac magisterskich – łącznie: 21 obronionych prac (UKW, SWPS).

Główna tematyka: rozwój małego dziecka, kompetencje rodzicielskie, wcześniactwo, ASD, diagnoza gotowości szkolnej.

- ⇒ 2019 - Wiedza rodziców dzieci urodzonych przedwcześnie o rozwoju ogólnym dziecka do trzech lat oraz o potrzebach psychicznych i sposobach opieki nad wcześniakiem, czyli dzieckiem zagrożonym niepełnosprawnością, UKW Bydgoszcz
- ⇒ 2016 - Wiedza o rozwoju dziecka w wieku przedszkolnym i postawy rodzicielskie rodziców dzieci z autyzmem, UKW Bydgoszcz
- ⇒ 2016 - Kompetencje rodziców i nauczycieli przedszkolnych w ocenie gotowości dziecka do podjęcia nauki szkolnej, UKW Bydgoszcz
- ⇒ 2016 - Wiedza matek o rozwoju prenatalnym, czynnikach szkodliwych i możliwościach stymulacji dziecka w łonie matki, UKW Bydgoszcz
- ⇒ 2016 - Postawy rodzicielskie wobec dzieci autystycznych a postawy rodzicielskie wobec dzieci zdrowych, UKW Bydgoszcz
- ⇒ 2016 - Co nianie, opiekunki żłobków i klubików dziecięcych wiedzą o rozwoju i potrzebach psychicznych małych dzieci i sposobach opieki nad nimi? UKW Bydgoszcz
- ⇒ 2014 - Wiedza młodych rodziców o rozwoju małego dziecka oraz o potrzebach psychicznych i sposobach opieki nad małymi dziećmi, UKW Bydgoszcz
- ⇒ 2014 – Wiedza rodziców na temat intermodalnej percepcji przedmiotów u niemowląt i małych dzieci, UKW Bydgoszcz
- ⇒ 2014 Narodziny dziecka jako ważne wydarzenie w życiu rodziny. Zmiany zachodzące u młodych rodziców po urodzeniu dziecka, UKW Bydgoszcz
- ⇒ 2014 Narodziny dziecka jako ważne wydarzenie w życiu rodziny. Czy narodziny dziecka są dla młodych matek wydarzeniem krytycznym czy pozytywnym? UKW Bydgoszcz
- ⇒ 2014 – Wiedza rodziców dzieci z autyzmem o przebiegu rozwoju od 0-3 lat oraz sposobach opieki nad nimi, UKW Bydgoszcz
- ⇒ 2014 - Wiedza rodziców na temat rozwoju i możliwości stymulacji dziecka w okresie prenatalnym, UKW Bydgoszcz
- ⇒ 2011 – Różnice w poziomie inteligencji praktycznej pomiędzy młodymi dorosłymi a osobami w okresie późnej dorosłości, SWPS Sopot
- ⇒ 2011 – Formy oddziaływań rodzicielskich a poziom rozwoju małego dziecka, SWPS Sopot

- ⇒ 2011 – związek pomiędzy specyficzną relacją emocjonalną ojca z małym dzieckiem a zaangażowaniem w opiekę nad dzieckiem, SWPS Sopot
- ⇒ 2011 - Poziom więzi w rodzinie zastępczej a poziom rozwoju ogólnego dziecka, SWPS Sopot
- ⇒ 2011 – Efekty oddziaływań wspierających stosowanych przez rodziców podczas zabawy z dzieckiem, SWPS Sopot
- ⇒ 2010 – Efekty programu wspomagania rozwoju poprzez oddziaływania muzyczne u niemowląt i małych dzieci, SWPS Sopot
- ⇒ 2010 – Kryzys ojcostwa. Jak postrzeganie siebie w roli ojca wpływa na rodzaj relacji z dzieckiem? SWPS Sopot
- ⇒ 2009 - Zdolność do antycypacji zdarzeń u dzieci sześciomiesięcznych a wiek rozwojowy, SWPS Sopot
- ⇒ 2009 – Związek stylu przywiązania z kształtowaniem się samooceny u młodzieży z rodzin pełnych i rozbitych, SWPS Sopot.

Aktualnie (od października 2025 roku) pełnię funkcję promotora prac magisterskich dla dziesięciu studentów 4. roku psychologii UKW (studia stacjonarne), realizujących projekty badawcze dotyczące wcześniaków i ich rodziców.

6.2 Inne osiągnięcia dydaktyczne (załącznik 5.5)

1) Międzynarodowe programy dydaktyczne (Erasmus+)

W 2025 roku opracowałam, a w 2026 roku koordynuję realizację międzynarodowego Blended Intensive Programme (Erasmus+) pt. *Family-Centred Early Intervention Across Europe: Models, Practices, Innovations and 3D Therapeutic Tools*, skierowanego do studentów trzech europejskich ośrodków akademickich: Università degli Studi di Padova (Włochy), University of Turku (Finlandia) oraz University of Thessaloniki (Grecja). Program łączy komponent dydaktyczny z badawczym i koncentruje się na porównawczej analizie modeli wczesnej interwencji rodzinnej oraz innowacyjnych narzędzi wspierania rozwoju małego dziecka, w tym narzędzi terapeutycznych projektowanych w technologii 3D.

W kwietniu 2024 roku uczestniczyłam w Erasmus+ Teaching Programme, prowadząc zajęcia dydaktyczne dla studentów i doktorantów University of Western Macedonia z zakresu diagnozowania i wspomagania rozwoju małych dzieci. Współpraca naukowo-dydaktyczna zainicjowana podczas tego wyjazdu stanowiła bezpośredni fundament międzynarodowego komponentu programu BIP oraz podstawę do planowanych analiz międzykulturowych i wspólnych publikacji.

2) Rozszerzanie i różnicowanie oferty dydaktycznej Wydziału Psychologii UKW

W ramach działalności dydaktycznej opracowałam i realizowałam autorskie zajęcia dla studentów psychologii, w tym:

- cykl wykładów w ramach bloku Teoretyczny Kurs Rozszerzający dla 4 roku psychologii pt. *Niezwykłe kompetencje poznawcze niemowląt i małych dzieci*
- seminarium monograficzno-teoretyczne dla 2 roku psychologii nt.: *Psychologia twórczości*
- seminarium monograficzno-empiryczne dla 3 roku psychologii nt.: *Umiejętności dziecka na starcie szkolnym*

- seminarium monograficzno-empiryczne dla 4 roku psychologii nt.: *Stosowanie Skali Inteligencji Stanford-Binet, Piąta Edycja (SB5)*
- warsztaty dla studentów psychologii i pedagogiki dotyczące wspomagania rozwoju dzieci i młodzieży w ramach *Bydgoskiego Festiwalu Nauki* (wcześniej *Dni Nauki UKW*) prowadzone w latach 2005-2025.

Działania te przyczyniły się do poszerzenia oferty dydaktycznej Wydziału Psychologii UKW oraz wzmocnienia komponentu praktycznego kształcenia.

3) Opieka naukowa nad Kołem Naukowym Studentów Rozwojowych (KNSR) - (załącznik 5.5)

Od 2009 roku sprawuję opiekę naukową nad Kołem Naukowym Studentów Rozwojowych funkcjonującym przy Wydziale Psychologii UKW. Działalność Koła obejmuje prowadzenie badań empirycznych, rozwój kompetencji metodologicznych studentów oraz popularyzację wiedzy psychologicznej w obszarze rozwoju małego dziecka i kompetencji rodzicielskich. Efektem tej działalności były wystąpienia konferencyjne o zasięgu ogólnopolskim, publikacje pokonferencyjne studentów oraz artykuł naukowy złożony do publikacji w czasopiśmie *Horyzonty wychowania*:

Wójtowicz-Szeffler, M., Jazdon, A., Kuzyan, M., Makowiecka, M. (w procesie recenzji). *Wiedza rodziców o rozwoju dziecka w pierwszych trzech latach życia*.

Pozostałe formy działalności Koła Naukowego Studentów Rozwojowych

- ⇒ Prowadzenie na stronie Facebooku cyklicznych prezentacji materiałów dla rodziców i opiekunów dzieci i młodzieży w ramach wyjątkowych dni, np. dnia rodziny, dnia świadomości autyzmu, dnia osób z zespołem Downa, dnia rodziny, itp.;
- ⇒ Cykliczne recenzje na FB ciekawych książek przeznaczonych dla rodziców i opiekunów dzieci i młodzieży;
- ⇒ Przeprowadzenie Live'a z cyklu Kulisy pracy psychologa dziecięcego pt. *"Praca psychologa z bardzo małym dzieckiem"*;
- ⇒ Przeprowadzenie szkolenia dla studentów KNSR w zakresie posługiwania się Skalą SB5 oraz możliwościami wykorzystania tej skali w praktyce psychologicznej i badaniach naukowych.

4) Wspieranie rozwoju studentów i absolwentów oraz działania projakościowe

Podjęmowałam liczne działania na rzecz wspierania rozwoju studentów i absolwentów psychologii UKW, obejmujące m.in. organizację i dostosowanie praktyk studenckich do potrzeb rynku pracy, działalność wolontariacką oraz pomoc psychologiczną realizowaną w okresie pandemii COVID-19. Współpracowałam także z Działem ds. Osób z Niepełnosprawnościami UKW w zakresie poszerzania kompetencji kadry i oferty dydaktycznej dla studentów z niepełnosprawnościami. Ukończyłam certyfikowane szkolenia tutoringowe, co umożliwiło wdrażanie elementów tutoringu akademickiego oraz indywidualnego wsparcia rozwojowego w pracy dydaktycznej ze studentami. Prowadziłam także wspólnie ze studentami z KNSR lub dla studentów UKW liczne warsztaty w ramach Bydgoskiego Festiwalu Nauki w latach 2010-2023.

6.3 Osiągnięcia organizacyjne (załącznik 5.5)

1) Działalność organizacyjna na rzecz uczelni

Pracę naukową i dydaktyczną konsekwentnie łączę z aktywnym zaangażowaniem w organizację i rozwój życia akademickiego. Moja działalność organizacyjna obejmuje pełnienie funkcji związanych z kształtowaniem oferty dydaktycznej, jakością kształcenia, wsparciem studentów oraz współpracą wewnątrz- i międzyinstytucjonalną. Do najważniejszych osiągnięć organizacyjnych zaliczam pełnienie następujących funkcji:

- od 2019 roku do chwili obecnej jestem kierownikiem Pracowni Badań nad Dzieckiem na Wydziale Psychologii UKW, a od 2022 członkiem zespołu realizującego badania naukowe z użyciem pomieszczeń i aparatury Centrum Pomocy Psychologicznej;
- od 2021 członek Rady Kierunku przy Wydziale Psychologii UKW;
- od 2020 do 2024 członek Rady Nauki przy Wydziale Psychologii UKW, jako przedstawiciel adiunktów;
- od 2020 koordynator wydziałowy ds. ankietyzacji procesu dydaktycznego na Wydziale Psychologii UKW;
- od 2009 do 2014 opiekun roku jednolitych magisterskich studiów niestacjonarnych
- od 2010 do 2023 roku koordynator wydziałowy Bydgoskiego Festiwalu Nauki

2) Wieloletnie inicjatywy społeczne i działania na rzecz środowiska lokalnego

Równolegle z działalnością naukową, dydaktyczną i organizacyjną od wielu lat podejmuję inicjatywy o charakterze społecznym, ukierunkowane na wsparcie dzieci, rodzin oraz grup szczególnie narażonych na wykluczenie społeczne. Działania te mają charakter długofalowy, systemowy i są realizowane we współpracy ze środowiskiem akademickim oraz lokalnym. Poniżej najważniejsze z takich inicjatyw:

W 2022 roku utworzyłam i koordynowałam działalność Ośrodka Opieki Wytechnieniowej dla matek i dzieci z Ukrainy, funkcjonującego przy Wydziale Psychologii UKW w Bydgoszczy. Celem Ośrodka było zapewnienie wsparcia psychologicznego rodzicom poprzez organizację opieki nad dzieckiem w czasie trwania konsultacji psychologicznych oraz w sytuacjach czasowej nieobecności opiekuna z przyczyn istotnych dla funkcjonowania rodziny. Ośrodek działał w formule wolontariatu i obejmował wsparciem rodziny uchodźcze z dziećmi w wieku od 2 do 7 lat, przebywające na terenie Bydgoszczy i okolic. Do realizacji działań zaangażowałam pracowników oraz studentów Wydziału Psychologii i Wydziału Pedagogiki UKW, a także przedstawicieli Collegium Medicum UMK w Bydgoszczy, tworząc interdyscyplarny zespół pomocowy.

W latach 1999–2012 byłam inicjatorką i organizatorką cyklicznej akcji charytatywnej na rzecz dzieci z niepełnosprawnościami pt. „Złotówka dla brzuszka”, realizowanej we współpracy ze studentami Koła Naukowego Studentów Rozwojowych. Działania te miały na celu wsparcie materialne (obiady, paczki dla dzieci) oraz wsparcie psychiczne (zajęcia wspomagające rozwój, zabawy integracyjne) dzieci ze Szkoły Integracyjnej w Bydgoszczy oraz kształtowanie postaw prospołecznych i empatycznych wśród studentów.

W latach 1999–2010 organizowałam i prowadziłam warsztaty integracyjne dla uczniów klas młodszych Zespołu Szkół nr 19 w Bydgoszczy, realizowane w ramach corocznego

Kolorowego Tygodnia Integracji pod hasłem „*Bawiąc się, wszyscy jesteśmy tacy sami*”. Celem tych działań było wspieranie integracji rówieśniczej, kształtowanie postaw akceptacji i wrażliwości społecznej oraz promowanie idei edukacji włączającej.

3) Działalność profilaktyczna i popularyzatorska we współpracy z placówkami oświatowymi

W ramach działalności organizacyjnej i społecznej prowadzę wieloletnią współpracę z placówkami oświatowymi oraz instytucjami wspierającymi rozwój dzieci i młodzieży, ukierunkowaną na profilaktykę problemów rozwojowych, popularyzację wiedzy psychologicznej oraz transfer wyników badań naukowych do praktyki edukacyjnej. Współpraca ta obejmuje m.in. prowadzenie badań normalizacyjnych narzędzi psychologicznych, realizację wolontariatu studenckiego, warsztaty psychoedukacyjne dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, a także szkolenia i konsultacje dla rodziców oraz nauczycieli. Działania te realizowane były we współpracy z placówkami edukacyjnymi na terenie Bydgoszczy i województwa kujawsko-pomorskiego, w tym szkołami specjalnymi, integracyjnymi i ogólnodostępnymi.

W ostatnich latach szczególny nacisk położyłam na działania szkoleniowe skierowane do nauczycieli, dotyczące funkcjonowania dzieci i młodzieży ze spektrum autyzmu, realizowane w ramach cyklu szkoleń pt. „*Zrozumieć ucznia z ASD, aby pomóc*”. Działania te miały charakter profilaktyczny i wspierający, przyczyniając się do podnoszenia kompetencji kadry pedagogicznej oraz wzmacniania współpracy pomiędzy środowiskiem akademickim a praktyką edukacyjną.

4) Działalność szkoleniowa i edukacyjna na rzecz społeczności lokalnej

Prowadzę systematyczną działalność szkoleniową i edukacyjną skierowaną do rodziców, nauczycieli, wychowawców, specjalistów oraz studentów, której celem jest popularyzacja wiedzy psychologicznej, profilaktyka trudności rozwojowych oraz wzmacnianie kompetencji wychowawczych i edukacyjnych w środowisku lokalnym.

W latach 2002-2006 współpracowałam z Bydgoskim Ośrodkiem Rehabilitacji, Terapii Uzależnień i Profilaktyki BORPA, prowadząc warsztaty dla rodziców i rodzin z problemami społecznymi i wychowawczymi, w ramach „*Akademii Rodzica*”.

Ponadto, podejmowałam różnorodne działania obejmujące m.in. szkolenia i warsztaty realizowane dla pracowników żłobków, przedszkoli oraz poradni psychologiczno-pedagogicznych, prowadzone w ramach współpracy z instytucjami pomocy społecznej i edukacji, w tym z Centrum Usług Społecznych WSG (np. cykl szkoleń „*Zrozumieć emocje małych dzieci*”, 2023–2024). Regularnie prowadzę również warsztaty psychoedukacyjne dla studentów psychologii w ramach wydarzeń popularyzujących wiedzę psychologiczną, takich jak Dni Psychologa (w latach 2021-2025).

Dodatkowo, realizowałam cykle warsztatowe dla uczniów – laureatów i finalistów konkursów przedmiotowych Kuratorium Oświaty (program „*Laboratorium Zdolności*”), a także liczne działania edukacyjne i popularyzatorskie dla dzieci i rodziców w ramach inicjatyw naukowych i społecznych, m.in. organizowanych przez Centrum Nowoczesności „Młyn Wiedzy” (pikniki naukowe, „*Noc Naukowców*”). Działania te miały charakter otwarty

i służyły upowszechnianiu wiedzy psychologicznej oraz wzmacnianiu relacji pomiędzy środowiskiem akademickim a społecznością lokalną.

6.4 Współpraca ze środowiskiem społeczno-gospodarczym i popularyzacja nauki

1) Współpraca z organizacjami pozarządowymi, instytucjami społecznymi oraz jednostkami kultury

Prowadzę wieloletnią współpracę z organizacjami pozarządowymi, instytucjami pomocy społecznej oraz podmiotami realizującymi działania na rzecz dzieci i rodzin, w szczególności w obszarze profilaktyki, wczesnej interwencji oraz wsparcia rozwoju dzieci ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi. Współpraca ta ma charakter ekspercki i projektowy, a jej celem jest transfer wiedzy naukowej do praktyki społecznej oraz wdrażanie innowacyjnych rozwiązań wspierających rozwój dzieci.

W latach 2022–2023 współpracowałam z Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu oraz Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Szczecinie przy realizacji projektów innowacyjnych w ramach grantu *Włącznik Innowacji*, obejmujących m.in. opracowanie i wdrożenie zabawek terapeutycznych drukowanych w technologii 3D oraz scenariuszy zajęć terapeutycznych dla dzieci przedwcześnie urodzonych, a także program „*uWażne dziecko*” – zajęcia profilaktyczne i terapeutyczne wspierające rozwój kontroli uwagi u dzieci w wieku przedszkolnym. Opracowana przeze mnie innowacja *Opracowanie i wykorzystanie zabawek terapeutycznych wydrukowanych na drukarce 3D oraz scenariuszy zajęć terapeutycznych dla dzieci przedwcześnie urodzonych* została wyróżniona z 50 projektów i zakwalifikowana do szerszego upowszechnienia, czego efektem było przygotowanie materiałów instruktażowych oraz zasobów edukacyjnych dla praktyków (dostępne na stronie: <https://we.tl/t-uI5WrtRtSK>)

Ponadto, współpracowałam z Niepubliczną Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy realizując konsultacje psychologiczne, działania diagnostyczne oraz wsparcie dla dzieci, młodzieży i ich rodzin w obszarze profilaktyki zdrowia psychicznego oraz wczesnego rozpoznawania zaburzeń rozwojowych.

2) Współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego i administracją publiczną

W ramach działalności organizacyjnej i eksperckiej współpracowałam z jednostkami samorządu terytorialnego oraz administracją publiczną przy opracowywaniu i realizacji strategii rozwoju w obszarze edukacji, zdrowia psychicznego oraz wsparcia dzieci i rodzin. Działania te obejmowały doradztwo merytoryczne, przygotowywanie ekspertyz oraz udział w projektach o charakterze społecznym i edukacyjnym.

Brałam udział w pracach nad Programem Rozwoju Edukacji Miasta Bydgoszczy na lata 2021–2030, współpracując z Urzędem Miasta Bydgoszczy oraz poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w szczególności w zakresie projektów zwiększających świadomość społeczną dotyczącą potrzeb psychologicznych dzieci i młodzieży oraz związku stresu z wczesnym rozwojem dziecka.

Współpracowałam również z Urzędem Marszałkowskim Województwa Kujawsko-Pomorskiego przy przygotowaniu materiałów edukacyjnych dla dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym mających na celu wsparcie ich funkcjonowania w sytuacjach kryzysowych

(m.in. brałam udział w opracowaniu książeczki edukacyjnej *“Czym jest koronawirus? Przewodnik dla dzieci”*).

Ponadto prowadziłam szkolenia Rad Pedagogicznych wielu szkół podstawowych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, dotyczące wspomagania rozwoju dzieci z autyzmem i ADHD, wzmacniając kompetencje nauczycieli w pracy z uczniami o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych.

3) Działalność popularyzatorska i ekspercka w przestrzeni publicznej

Jako ekspert regularnie występuję w mediach lokalnych oraz ogólnopolskich, popularyzując wiedzę z zakresu psychologii dziecka, rodzicielstwa i wczesnej interwencji.

W TVP3 Bydgoszcz brałam udział w licznych programach telewizyjnych, opowiadając o badaniach naukowych i komentując bieżące wydarzenia z perspektywy wiedzy psychologicznej, poniżej prezentuję kilka przykładowych wystąpień telewizyjnych:

- ⇒ TVB „O nauce bez przerwy”, tytuły audycji:
 - *Jakie bajki są najlepsze dla dzieci?*
 - *Podpowiedzi dla rodziców, jak ich dzieci powinny mądrze korzystać z nowych technologii*
 - *Zabawki terapeutyczne dla dzieci, wydrukowane na drukarce 3D.*
- ⇒ TVB „Wspólna sprawa”: Poczucie wyobcowania, lęk i smutek. Jak z dziećmi rozmawiać?
- ⇒ TVB nagranie - *wzmianka o Centrum Pomocy Psychologicznej UKW z wypowiedzią na temat Sali doświadczenia świata i Sali do SI*, dostępna na stronie <https://bydgoszcz.tvp.pl/70049367/centrum-pomocy-psychologicznej-ukw-otwarte>
- ⇒ TVOKO „ROZMOWY PRZY KOMINKU”, *Dziecko ma autyzm? Gdzie szukać pomocy? O tym – krok po kroku – z dr Małgorzatą Wójtowicz – Szefler*, dostępne na:
<https://tvoko.pl/2023/03/dziecko-ma-autyzm-gdzie-szukac-pomocy-o-tym-krok-po-kroku-z-dr-malgorzata-wojtowicz-szefler/>
- ⇒ TVB „maMy dzieci”, odc. 1, 22.02.2023, *Rozmowa na temat mądrej, rodzicielskiej miłości*

Dla mediów regionalnych, jak Polska Press, Gazeta Pomorska, Express Bydgoski, Nowości Dziennika Toruńskiego – udzielałam wywiadów dotyczących wspomagania rozwoju dzieci i nowych technologii terapeutycznych (2021–2022), a także nieodpłatnie przygotowałam nagrania dotyczące bezpieczeństwa dzieci w drodze do szkoły (2020).

W internecie na #StronaRodziny (Polska Press) – opracowałam nagranie edukacyjne: *„Jak uczyć dzieci samodzielności? Kiedy stwarzać przestrzeń do niezależności?”* (2022)

Dla Wspierający Uniwersytet - Przestrzeń podcastów (UKW) – nagrałam pięć podcastów (od #3 do #7) pod wspólnym tytułem: *Zrozumieć emocje dzieci, by pomóc im radzić sobie w szkole*” (2022).

Popularyzuję też wiedzę w prasie branżowej, m.in. w czasopiśmie „Charaktery”, „Integracja Sensorycznej”, „Meritum” oraz w „Niezbędnik Rodzica Wcześniaka”.

Ponadto, w ramach działalności popularyzatorskiej prowadzę regularne prelekcje i wystąpienia popularnonaukowe, skierowane do szerokiego grona odbiorców, w tym rodziców, nauczycieli, studentów oraz przedstawicieli instytucji edukacyjnych i społecznych. Ich celem jest upowszechnianie aktualnej wiedzy psychologicznej, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki wczesnego rozwoju dziecka, relacji rodzic–dziecko oraz neuropsychologicznych podstaw rozwoju.

W 2023 roku wygłosiłam wykład pt. „*Wpływ wczesnych doświadczeń w relacji dziecko–rodzic na rozwój mózgu*” w ramach Światowego Tygodnia Mózgu, organizowanego przez instytucje naukowe, edukacyjne i samorządowe. Ponadto regularnie uczestniczę jako prelegentka w konferencjach i wydarzeniach o charakterze naukowo-społecznym, popularyzujących wiedzę psychologiczną i wspierających dialog pomiędzy środowiskiem akademickim a praktyką społeczną, takich jak Wykłady Jadwiżańskie, Forum Innowacji Społecznych WymiaNNa oraz kolejne edycje Bydgoskiego Festiwalu Nauki.

7. Oprócz kwestii wymienionych w pkt. 1–6, wnioskodawca może podać inne informacje, ważne z jego punktu widzenia, dotyczące jego kariery zawodowej

W szczególności obejmują one działania związane z komercjalizacją wyników badań naukowych oraz ich transferem do praktyki edukacyjnej, terapeutycznej i społecznej, a także uzyskane wyróżnienia i nagrody potwierdzające znaczenie prowadzonych badań i działań aplikacyjnych.

7.1 Komercjalizacja wyników badań i ich wykorzystanie w praktyce (załącznik 5.4)

Wyniki prowadzonych przeze mnie badań naukowych znajdują zastosowanie w praktyce edukacyjnej, terapeutycznej oraz społecznej, co przejawia się w opracowywaniu i wdrażaniu innowacyjnych materiałów, narzędzi oraz usług wspierających rozwój dzieci i młodzieży oraz kompetencje ich opiekunów i specjalistów. Działania te realizują ideę transferu wiedzy pomiędzy środowiskiem akademickim a praktyką oraz wpisują się w obszar komercjalizacji i upowszechniania wyników badań.

W 2023 roku, we współpracy z Moniką Deją, opracowałam materiały terapeutyczne pt. „*uWAŻNE dziecko – scenariusze zajęć profilaktycznych i terapeutycznych wspomagające rozwój kontroli uwagi u dzieci w wieku przedszkolnym*”. Materiały te są szeroko wykorzystywane w praktyce przez Regionalne Ośrodki Polityki Społecznej w Poznaniu, Gdyni i Szczecinie, co potwierdza ich użyteczność aplikacyjną oraz zapotrzebowanie ze strony instytucji realizujących działania profilaktyczne i terapeutyczne.

W 2022 roku opracowałam – również we współpracy z Moniką Deją – projekty zabawek terapeutycznych drukowanych w technologii 3D oraz scenariusze zajęć terapeutycznych dla dzieci przedwcześnie urodzonych. Innowacja ta została wysoko oceniona i zakwalifikowana do szerokiego upowszechnienia przez Regionalne Ośrodki Polityki Społecznej w Poznaniu i Szczecinie, a także instytucje realizujące działania w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (POWER). Efektem współpracy z ROPS było przygotowanie materiałów instruktażowych oraz wdrożenie innowacji do praktyki pracy z dziećmi i rodzinami. Ponadto, materiały wdrożeniowe były prezentowane podczas wydarzeń o charakterze ogólnopolskim, w tym targów i forów poświęconych innowacjom społecznym, jak Wymianna, Międzynarodowe Targi Nauki w Poznaniu, a także w Forum Ekonomii Społecznej w Toruniu.

Istotnym elementem komercjalizacji wyników badań była również współpraca z Centrum Transferu Technologii UKW, ukierunkowana na wdrożenie innowacyjnej usługi edukacyjno-profilaktycznej realizowanej na rzecz firmy Krokus Pracownia Szkoleniowa Ł.Czulak Sp.j. z Krakowa. Efektem tej współpracy było opracowanie i wdrożenie programu warsztatów profilaktycznych dotyczących zdrowia psychicznego nastolatków, wspomaganego systemem ewaluacyjnym (*Wyspa Kompetencji*), który jest wykorzystywany w praktyce szkoleniowej i edukacyjnej <http://krokus.edu.pl/dla-ucznia/>

Program *Wyspa Kompetencji* został zaprojektowany w oparciu o wyniki badań empirycznych dotyczących kondycji psychicznej młodzieży i obejmuje modułowe interwencje rozwijające kluczowe kompetencje psychospołeczne, w tym rozpoznawanie i regulację emocji, radzenie sobie ze stresem, wzmacnianie samooceny oraz poczucie sprawstwa. Po etapie pilotażowym program został wdrożony w szkołach podstawowych, a wyniki ewaluacji wykazały wzrost wiedzy uczniów na temat zdrowia psychicznego, poprawę kompetencji emocjonalnych oraz większą gotowość do korzystania ze wsparcia. Charakter programu – oparty na dowodach naukowych, modułowej konstrukcji oraz systematycznej ewaluacji – umożliwia jego adaptację i wykorzystanie w różnych kontekstach edukacyjnych, w tym w środowiskach o charakterze międzynarodowym (*załącznik 7*). Projekt został zgłoszony do rekomendacji w Państwowej Agencji ds. Rozwiązywania Problemów, a jego wdrożenie stanowi przykład skutecznego transferu wyników badań naukowych do praktyki edukacyjnej i profilaktyki zdrowia psychicznego młodzieży.

7.2 Uzyskane nagrody i wyróżnienia (*załącznik 5.6*)

Odznaczenia państwowe i resortowe

- 2021 – Medal Srebrny za Długoletnią Służbę, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
- 2019 – Medal Komisji Edukacji Narodowej, Minister Edukacji Narodowej

Nagrody Rektora za działalność naukową, dydaktyczną i organizacyjną

- 2023 – nagroda indywidualna III stopnia za osiągnięcia naukowe, Rektor UKW
- 2023 – nagroda za działalność organizacyjną, Rektor UKW
- 2021 – nagroda za działalność dydaktyczną, Rektor UKW
- 2020 – nagroda za działalność dydaktyczną, Rektor UKW
- 2018 – nagroda za osiągnięcia naukowe, Rektor UKW

- 2017 – nagroda za działalność organizacyjną, Rektor UKW
- 2007/2008 – nagroda za znaczącą działalność organizacyjną i osiągnięcia naukowe, Rektor UKW
- 2003/2004 – nagroda zespołowa I stopnia za wybitne osiągnięcia w działalności naukowej, Rektor AB
- 2002/2003 – nagroda zespołowa III stopnia za wyróżniające się osiągnięcia naukowe, Rektor AB

Wyróżnienia dziekańskie i instytucjonalne

- 2024 – wyróżnienie Dziekana WP UKW za udział w pracach badawczo-rozwojowych
- 2023 – wyróżnienie Dziekana WP UKW za udział w pracach badawczo-rozwojowych
- 2024 – podziękowanie Dziekana i Prodziekana WP UKW za współtworzenie oferty i promocję Wydziału
- 2017 – list gratulacyjny Dyrektora Instytutu Psychologii UKW

Wyróżnienia środowiskowe i konferencyjne

- 2022 – III miejsce w konkursie plakatów, III Ogólnopolska Konferencja Naukowo-Szkoleniowa „Kliniczne Aspekty Diagnozy Psychologicznej”
- 2025 – podziękowanie Koordynatora Warsztatów Dni Psychologa
- 2010-2023 – liczne podziękowania od organizatorów Bydgoskiego Festiwalu Nauki za zaangażowanie w koordynację działań BFN oraz budowanie oferty programowej
- 2009-2010 – podziękowania Oddziału Bydgoskiego PSSiP za przeprowadzenie warsztatów podczas Dni Psychologa

Podziękowania za działalność społeczną

- 2025 - podziękowanie Prorektora ds. Studenckich i Jakości Kształcenia UKW za wsparcie i podjęcie działań w czasie pandemii COVID-19 i wojny w Ukrainie
- 2022 – podziękowanie Dyrekcji Niepublicznej Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej „Instytutu Wspierania Rozwoju Dziecka” WSG w Bydgoszczy
- 2016 – podziękowanie Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy za przygotowanie wystąpienia w trakcie uroczystego podsumowania konkursów przedmiotowych organizowanych dla uczniów szkół podstawowych
- 2010 – podziękowanie Dyrekcji Zespołu Szkół numer 19 w Bydgoszczy za zorganizowanie gier i zabaw dla uczniów w ramach Kolorowego Tygodnia Integracji pod hasłem „Bawiąc się wszyscy jesteśmy tacy sami”
- 2009/2010 – podziękowanie Dyrekcji Zespołu Szkół numer 31 w Bydgoszczy za pomoc w organizacji wolontariatu
- 2008/2009 – podziękowanie Dyrekcji Zespołu Szkół numer 31 w Bydgoszczy za pomoc w organizacji wolontariatu
- 2004-2008 – liczne podziękowanie Dyrekcji i Pedagogów Zespołu Szkół numer 19 w Bydgoszczy za gotowość niesienia pomocy oraz zorganizowanie koncertów i upominków dla dzieci z różnymi niepełnosprawnościami
- 2004 - podziękowanie Prezydenta Miasta Bydgoszczy za działalność profilaktyczną.

Bibliografia

- Abidin, R.R. (2012). *Parenting Stress Index: Professional Manual*. Fourth edition. Psychological Assessment Resources.
- Antoszevska, B., Wójcik, M. (red.) (2015). *Diagnoza i metody wspomagania rozwoju*. Olsztyn: Wydawnictwo UWM
- Barzykowski, K., Grzymała-Moszczyńska, H., Dzida, D., Grzymała-Moszczyńska, J., Kosno, M. (2013). *Wybrane zagadnienie diagnozy psychologicznej dzieci i młodzieży w kontekście wielokulturowości oraz wielojęzyczności*, Warszawa: ORE
- Bieleninik, Ł. (2012). *Dzieci przedwcześnie urodzone w percepcji matek*. Gdańsk: Harmonia Universalis.
- Bieleninik, Ł., Bidzan, I., Bidzan, M. (2013). Wczesniactwo a trudne rodzicielstwo w okresie pre i perinatalnym, *Roczniki Pedagogiczne*, 5 (41),3, 39-70.
- Bieleninik, Ł., Konieczna-Nowak L. (red.) (2020). *Muzykoterapia dzieci przedwcześnie urodzonych i ich rodzin*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar
- Born too soon. Decade of action on preterm birth* (2023). World Health Organization
- Bornstein, M.H., Tamis-Lemonda, C.S., Hahn, C.S., Haynes, O.M. (2008). Maternal responsiveness to young children at three ages: longitudinal analysis of a multidimensional, modular, and specific parenting construct. *Developmental Psychology*, 44(3), 867–874. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.44.3.867>
- Borszevska-Kornacka, M. (2013). Kompendium wiedzy o wcześniaku, *Pediatrics – Standardy Medyczne*, 1: 597-611.
- Bronfenbrenner, U. (1994). Ecological models of human development. W: T. Husén, T.N. Postlethwaite (eds.), *International Encyclopedia of Education*, vol. 3, Oxford: Elsevier.
- Bronfenbrenner, U. (red.) (2005). *Making Human Beings Human. Bioecological Perspectives on Human Development*. Thousand Oaks: Sage Publications Ltd.
- Buszman K., Przybyła-Basista H. (2017). Polska adaptacja wielowymiarowej skali spostrzeganego wsparcia społecznego, *Polskie Forum Psychologiczne*, tom 22, numer 4, s. 581-599 <https://doi.org/10.14656/PFP20170404>
- Carver, C.S. (1997). You want to measure coping but your protocol's too long: consider the brief COPE. *International Journal of Behavioral Medicine*, 4(1), 92–100. https://doi.org/10.1207/s15327558ijbm0401_6
- Cohen, S., Wills, T. A. (1985). Stress, social support, and the buffering hypothesis. *Psychological Bulletin*, 98(2), 310-357.
- Cutrona, C. E. (2000). Social support principles for strengthening families. In J. P. Vincent & C. E. Shehan (Eds.), *Handbook of family development and intervention* (pp. 123–150). Springer US. <https://doi.org/10.1007/978-1-4615-1225-1>

Garten, L., Nazary, L., Metze, B., Bühner, C. (2013). Pilot study of experiences and needs of 111 fathers of very low birth weight infants in a neonatal intensive care unit. *Journal of Perinatology*, 33(1), 65–69. <https://doi.org/10.1038/jp.2012.32>

Ionio, C., Colombo, C., Brazzoduro, V., Mascheroni, E., Confalonieri, E., Castoldi, F., Lista, G. (2016). Mothers and Fathers in NICU: The Impact of Preterm Birth on Parental Distress. *Europe's Journal of Psychology*, 12(4), 604–621. <https://doi.org/10.5964/ejop.v12i4.1093>

Ionio, C., Mascheroni, E., Colombo, C., Castoldi, F., Lista, G. (2019). Stress and feelings in mothers and fathers in NICU: identifying risk factors for early interventions. *Primary Health Care Research & Development*, 20, e81. <https://doi.org/10.1017/S1463423619000021>

Jackiewicz, M., Białecka-Pikul, M. (2019). Kompetencja rodzicielska. Użyteczny konstrukt w badaniach nad rolą rodzicielskich oddziaływań w rozwoju dziecka. *Psychologia Rozwojowa*, 24(1), 9–26. <https://doi.org/10.4467/20843879PR.19.006.10597>

Jarosz, E., Wysocka, E. (2020). *Diagnoza psychopedagogiczna. Podstawowe problemy i rozwiązania*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie Żak

John-Borys, M. (1999). *Wybrane metody diagnozowania i prognozowania rozwoju dzieci 0-3 lat*. Katowice: Skrypt Uniwersytetu Śląskiego.

Kielar-Turska, M. (2012). Wiedza o rozwoju w poznawaniu człowieka. Wprowadzenie. *Psychologia Rozwojowa*, 17(1), 9–13.

Kostka-Szymańska, M., Krasowicz-Kupis, G. (2022). *Ocena rozwoju intelektualnego dzieci z wybranymi zaburzeniami neurorozwojowymi*, Lublin: Wyd. UMCS

Krasowicz-Kupis, G., Wiejak, K., Gruszczyńska, K. (2014). *Katalog metod diagnozy rozwoju poznawczego dziecka na etapie edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej. TOM I – narzędzia dostępne w poradniach psychologiczno-pedagogicznych i szkołach*, Warszawa: IBE

Krasowicz-Kupis, G., Wiejak, K., Filipiak, M., Gruszczyńska, K. (2019). *Diagnoza psychologiczna dla potrzeb edukacji*, Gdańsk: Harmonia Universalis.

Lazarus, R.S., Folkman, S. (1984). *Stress, Appraisal and Coping*.

Libera, A. (2009). Poród przedwczesny. W: M. Makara-Studzińska, G. Iwanowicz-Palus (red.), *Psychologia w położnictwie i ginekologii* (s. 173–177). Warszawa: PZWŁ.

Mariańczyk, K., Libera, A. (2016). Przedwczesne narodziny jako czynnik ryzyka zaburzeń rozwoju oraz niepełnosprawności – perspektywa psychologii rehabilitacji. W: W. Otrębski, A. Mariańczyk (red.), *Przepis na rehabilitację. Dzieci i młodzież z niepełnosprawnością* (s. 95–113). Gdańsk: Harmonia Universalis.

Matczak, A. (2001). *Kwestionariusz kompetencji społecznych. Podręcznik*. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych Polskiego Towarzystwa Psychologicznego.

Matczak, A., Jaworowska, A. (2017). *Test kompetencji rodzicielskich TKR: podręcznik*. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych Polskiego Towarzystwa Psychologicznego.

Montagna, A., Nosarti, C. (2016). Socio-emotional development following very preterm birth: Pathways to psychopathology. *Frontiers in Psychology*, 7, 80. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.00080>

Pavlyshyn, H., Sarapuk, I. (2025). What Influences Maternal Stress in The NICU Among Mothers of Preterm Infants? *Journal of Multidisciplinary Healthcare*, 18, 5713–5728. <https://doi.org/10.2147/JMDH.S543911>

Pilewska-Kozak A., Kanadys K., Bałanda-Bałdyga A. (2023). *Opieka nad noworodkiem urodzonym przedwcześnie*. Warszawa: Wydawnictwo PZWL.

Pricoco, R., Mayer-Huber, S., Paulick, J., Benstetter, F., Zeller, M., Keller, M. (2023). Impact of a family-centred clinical care programme on short-term outcomes of very low-birth weight infants. *Acta Paediatr.*, 112: 2368–2377. <https://doi.org/10.1111/apa.16944>

Sadecka-Makaruk, M. (red.) (2025). *Niezbędnik rodzica wcześniaka*. Fundacja Wcześnieak – Rodzice-Rodzicom, Wydanie 8.

Salamończyk M., Dmoch-Gajzlerska E., Łozińska-Czerniak A. (2023). *Neonatologia. Praktyczne umiejętności w opiece nad noworodkiem*. Warszawa: Wydawnictwo PZWL.

Sameroff, A. J. (red). (2009). *The Transactional Model of Development: How Children and Contexts Shape each other*. Washington DC: The American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/11877-000>

Sameroff, A. J., Fiese, B. H. (2000). Models of development and developmental risk. W: C. H. Zeanah, Jr. (red.), *Handbook of infant mental health* (s. 3–19). Nowy Jork: The Guilford Press.

Szczapa, J. (2022). *Neonatologia*. Warszawa: PZWL.

Świetliński, J. (red.) (2021). *Neonatologia*, Tom 1. Warszawa: PZWL.

Trevarthen, C. (2007). Podstawy intersubiektywności niemowląt, [w]: Kmita, G. (red.), *Małe dziecko i jego rodzina. Z teorii i praktyki wczesnej interwencji psychologicznej*. Warszawa: Wydawnictwo Emu.

Trevarthen, C., Aitken, K.J. (2001). Infant intersubjectivity: Research, theory, and clinical applications. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 42(1), 3–48.

Treyvaud, K., Spittle, A., Anderson, P.J., O'Brien, K. (2019). A multilayered approach is needed in the NICU to support parents after the preterm birth of their infant. *Early Hum*;139:104838. [doi: 10.1016/j.earlhumdev.2019.104838](https://doi.org/10.1016/j.earlhumdev.2019.104838)

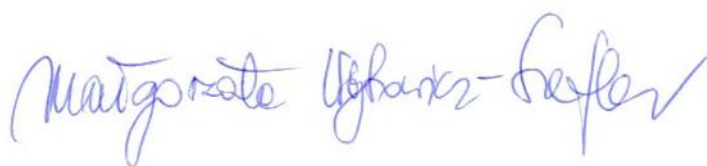
Waddington, C., van Veenendaal, N. R., O'Brien, K., Patel, N.; for the International Steering Committee for Family Integrated Care. (2021). Family integrated care: Supporting

parents as primary caregivers in the neonatal intensive care unit. *Pediatric Investigation*, 5(2), 148–154. <https://doi.org/10.1002/ped4.12277>

Walczak, T.Z., Chrzan-Dętkoś, M. (2017). Nasilenie lęku i objawów zespołu stresu pourazowego u matek a rozwój poznawczy ich przedwcześnie urodzonych dzieci. *Developmental Period Medicine*, XXI(4), 393–401.

WHO (2023). *Preterm birth*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/pre-term-birth> (dostęp: 22.01.2025).

Zimet, G., Dahlem, N., Zimet, S., Farley, G. (1988). The Multidimensional Scale of Perceived Social Support. *Journal of Personality Assessment*, 52 (1), 30-41.

.....
(podpis wnioskodawcy)